

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Andra kammaren.

Nr 23.

Torsdagen den 5 april.

Kl. 2 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 19, den 20, den 21, den 22 och den 23 nästlidna mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att talmannen Viktor Larsson, som vårdats härstades från den 22 mars till och med den 5 april 1923 för blåssten, varit och fortfarande minst en vecka är till arbete oförmögen, intygas.

Maria sjukhus den 5 april 1923.

W. Gejrot,
leg. läkare.

§ 3.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti statsutskottets memorial nr 26 samt jordbruksutskottets memorial nr 24 och 25 föreslagna voteringspropositioner rörande tre frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning nämligen:

Första omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 26.)

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må till upprätthållande av byggnadsstyrelsens verksamhet för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av 96,000 kronor, röstar

Ja;

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 23.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren till upprätthållande av byggnadsstyrelsens verksamhet för budgetåret 1923—1924 anvisat ett extra anslag av 75,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 95 Ja och 118 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . 81 Ja och 61 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller	95 Ja och 118 Nej.
sammanräkningen visade	176 Ja och 179 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt jordbruksutskottets memorial nr 24.)

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisar för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag av 160,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisat för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag av 150,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 67 Ja och 144 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, en-

ligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kam- *Gemensamma*
 maren samtidigt anställd, hade utfallit med . 90 Ja och 52 Nej, *omröstningar.*
 vadan, då därtill lades andra kammarens *(Forts.)*
 röster eller . . . . . 67 Ja och 144 Nej,
 sammanräkningen visade . . . . . 157 Ja och 196 Nej,
 och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i över-
 ensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(enligt jordbruksutskottets memorial nr 25.)

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget till belöningar för rovdjurs dödande med 20,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren dels höjt premierna för dödandet av säl från nu gällande fyra kronor till tio kronor, dels ock höjt ordinarie förslagsanslaget till belöningar för rovdjurs dödande från det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 20,000 kronor till 38,000 kronor för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 96 Ja och 112 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kam-
 maren samtidigt anställd, hade utfallit med . 94 Ja och 47 Nej,
 vadan, då därtill lades andra kammarens
 röster eller . . . . . 96 Ja och 112 Nej,
 sammanräkningen visade . . . . . 190 Ja och 159 Nej,
 och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i över-
 ensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Avgåvos följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 130, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.:

nr 255, av herr *Brännberg m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 132, med förslag till bestämmelser angående arvode och ersättning åt viss kontrollpersonal m. m.:

nr 256, av herr *Holmgren*; och
nr 257, av herr *Magnusson* i Kalmar;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 121, angående anslag för beredande av lokaler åt en hovrätt över Norrland:

nr 258, av herr *Västberg m. fl.*; och
nr 259, av herr *Wiklund m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 124, med förslag till förordning om motorfordon m. m.:

nr 260, av herr *Holmgren*;
nr 261, av herr *Jönsson* i Revinge; och
nr 262, av herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 123, med förslag till brandstadga:

nr 263, av herr *Kinmanson*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 216, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar:

nr 264, av herr *Pettersson* i Hällbacken *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 144, angående statens verksamhet för egnahemsbildning:

nr 265, av herr *Eriksson* i Grängesberg;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 104, med förslag till skogsvårdslag:

nr 266, av herr *Olsson* i Broberg;
nr 267, av herr *Sjöblom*; och
nr 268, av herr *Hedlund* i Häste;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 159, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 december 1857 (nr 59 sid. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet:

nr 269, av herr *Hedlund* i Häste; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 104, med förslag till skogsvårdslag:

nr 270, av herr *Andersson* i Grimbo.

Samtliga dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 5.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 65, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående utskänkning i riksdagsrestaurangens matsal av vin och öl.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, inefattande anslagen till socialdepartementet; och

första lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen angående viss ändring i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hermelin* under 4 dagar från och med den 7 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 6 april.

Kl. 3,30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Bankofullmäktig herr Emil Kristensson, som lider av neuros, är i behov av en månads vila från arbete, vilket härmed intygas på heder och samvete.

Stockholm den 5 april 1923.

Gösta Richert,
leg. läk.
assistent hos dr Olin.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet motionen, nr 255, av herr *Brännberg m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

- nr 256, av herr *Holmgren*;
- nr 257, av herr *Magnusson* i Kalmar;
- nr 258, av herr *Västberg m. fl.*; och
- nr 259, av herr *Wiklund m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna:

- nr 260, av herr *Holmgren*;
- nr 261, av herr *Jönsson* i Revinge;
- nr 262, av herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.*; och
- nr 263, av herr *Kinmanson*;

till jordbruksutskottet motionerna:

- nr 264, av herr *Pettersson* i Hällbacken *m. fl.*; och
- nr 265, av herr *Eriksson* i Grängesberg; samt

till särskilda utskottet motionerna:

- nr 266, av herr *Olsson* i Broberg;
- nr 267, av herr *Sjöblom*;
- nr 268 och 269, av herr *Hedlund* i Häste; och
- nr 270, av herr *Andersson* i Grimbo.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 5 och första lagutskottets utlåtande nr 12.

§ 4.

Ordet lämnades härefter till

Herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att på föredragningslistan till morgondagens plenum må bland två gånger bordlagda ärenden *sist* uppföras konstitutionsutskottets utlåtande nr 15.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Avgåvos följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 160, med förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser:

nr 271, av herr *Jansson* i Edsbäcken;

i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 160, med förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser, och nr 157, med förslag

till lag angående vård av kommunskogar, soekenallmänningsskogar samt vissa stiftelsers, föreningars och sällskaps skogar:

nr 272, av herr *Pettersson* i Hällbacken *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 124, med förslag till förordning om motorfordon *m. m.*:

nr 273, av herr *Lovén m. fl.*;

nr 274, av herr *Röing*;

nr 275, av herrar *Laurén* och *Lindmark*; och

nr 276, av herr *Sundling*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 123, med förslag till brandstadga:

nr 277, av herr *Sundling*; och

nr 278, av herr *Törnkvist* i Karlskrona.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 6.

Herr förste vice talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens sammanträde ämnade besvara herr Osbergs interpellation angående postföring med statens fordon å vissa vägar i Bohuslän.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial, nr 37, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående framlagt sammanjämningsförslag i fråga om viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

§ 8.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område av Bohusläns regementes övningsfält invid Uddevalla;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 44, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av bytesavtal rörande kronan tillhörig mark å Nya varvet;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område från statens lagerhustomt i Vara;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglemente för tjänstemän vid domänverket m. m.; och

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av 1922 års avkastning av statens hästavelsfond.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *Vennerström* under 4 dagar fr. o. m. den 7 april och
 » *Hage* » 3 » » » » 7 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,47 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 7 april.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Ordet lämnades härefter på begäran till

*Svar å
interpellation.*

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Örne**, som anförde: Herr förste vice talman, mina herrar! Med andra kammarens tillstånd har ledamoten av kammaren herr Osberg till mig framställt följande spörsmål:

1) Vad är orsaken till att de förda förhandlingarna emellan generalpoststyrelsen och järnvägsstyrelsen om postföring med statens fordon från Dingle till Gravarne och från Dingle till Fjällbacka icke lett till något resultat?

2) Ämnar herr statsrådet åtnöja sig med de anordningar, som nu av generalpoststyrelsen äro vidtagna beträffande här påtalade postföring?

Som interpellanten framhållit, hava statens järnvägars automobilinjer i Bohuslän hittills ej anlitats för befordran av post, utan ombesörjes postbefordringen för närvarande, såsom tidigare varit fallet, av enskild entreprenör. Postföringslinjerna sammanfalla ej helt med statens järnvägars automobilinjer. Medan dessa senare leda från Dingle järnvägsstation till respektive Gravarne och Fjällbacka, utgå postföringslinjerna den södra från Munkedals och den norra från Rabbalshede järnvägsstation. Den södra postföringslinjen sammanfaller emellertid sedermera till sin sträckning i allt väsentligt och den norra till betydande del med respektive automobilinje, och de orter, dit postföringen sker, ligga mestadels utmed automobilinjerna. Då verkställd utredning givit vid handen, att någon, om än ej särdeles betydande besparing kan ernås genom att statens järnvägars biltrafik utnyttjas även av postverket, anser jag uppenbart, att en sådan anordning bör genomföras, därest ej särskilda olägenheter ur postföringssynpunkt äro därmed förbundna. Härvid är att märka, att statens järnvägar vid uppgörande av tidtabellerna för automobiltrafiken måste taga öfvervägande hänsyn till passageraretrafikens fordringar. Därest automobilerna även skola användas för postbefordran, måste i nämnda hänseende även beaktas de postala intressena, vilka bland annat kräva tätare och längre uppehåll utefter linjerna än vad som påkallas av den vanliga trafiken. Detta lär ha varit den

*Svar å
interpellation.*
(Forts.)

huvudsakliga anledningen till att de förda förhandlingarna mellan generalpoststyrelsen och järnvägsstyrelsen ej tidigare lett till något resultat. Numera har emellertid, enligt vad generalpoststyrelsen meddelat mig, preliminär överenskommelse träffats om ifrågavarande postförings övertagande av statens järnvägar från och med den 1 augusti 1923, vid vilken tid nu gällande postföringskontrakt utgår. Härvid hava från postverkets sida framställda krav å tidtabeller. uppehåll med mera, till förhindrande av alltför kännbara olägenheter av omläggningen för den korresponderande allmänheten, blivt i huvudsak tillgodosedda, vilket kunnat ske bland annat genom insättande å linjen Dingle—Gravarne av en särskild för post- och godsbefordran avsedd lastautomobil. Postföringen å vissa smärre sträckor, som utgå från huvudlinjerna, men ej trafikeras av statens järnvägar, skulle givetvis fortfarande komma att ombesörjas av postverket.

Till följd av det ändrade läge. vari frågan kommit genom den träffade överenskommelsen, lärer det ej vara påkallat att i vidare mån än nu skett ingå på de av interpellanten berörda spörsmål.

Vidare yttrade

Herr Osberg: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för det lämnade svaret och för det man nu har i utsikt vissa anordningar på detta område. Jag kan dock icke underlåta att påpeka en omständighet, som förefaller mig litet märkvärdig. När det först blev på tal att bygga dessa bilvägar i Bohuslän, utsändes från järnvägsstyrelsen en sakkunnig för att taga del av de förutsättningar, som kunde föreligga. Jag vet nu icke, huruvida postföringen togs med i räkningen eller inte, det vill jag låta vara osagt, men det är väl ändå på det sättet, att när det gällde ett distrikt med en folkmängd av omkring 30,000 personer, där bilvägar i olika riktningar voro föreslagna, så hade man väl tänkt sig, att en så pass viktig faktor icke hade lämnats ur räkningen. När man nu hade beslutat att bygga dessa bilvägar och tänkt sig att på desamma skulle befordras passagerare, så hade det enligt mitt förmenande varit lämpligt, att man hade tagit hänsyn till postföringen och att vid beställandet av de omnibusar, som skulle trafikera dessa linjer, man vidtagit en sådan åtgärd, att man fått en kombination av passagerarebil och postbil. Nu har herr statsrådet i sitt svar upplyst, att man ämnar insätta en särskild bil för postföringen. Den anordningen har jag ingenting emot, när det gäller linjen Dingle—Gravarne, men när det gäller linjen Dingle—Fjällbacka, så är det egentligen ett slöseri med energi att ordna på det sättet. Passageraretrafiken är där mycket liten. Det skulle ha varit den enklaste sak i världen att ordna detta, om man hade lagt sig vinn om att skaffa ett sådant fordon, kombinerad passagerare- och postbil. Man skulle kunna tänka sig, att man under själva sitsarna i bilen hade anordnat plats för postsäckarna och att dessa skulle uttagas genom dörrar som kunde öppnas utifrån. Det skulle på det sättet vara mycket lätt för chauffören att vid de stationer, där posten skulle avlämnas, utan att

störa passagerarna taga ut postsäckarna och taga in nya sådana utan nämnvärd tidsförlust.

Nu har herr statsrådet sagt, att det icke är lämpligt att försinka passageraretrafiken. Ja, det är ju så, att allt efter det trafikmedlen utvecklas, fordringarna på snabb befordran bli allt större. Jag tror dock icke, att den tid, som åtgår för postsäckarnas emottagande och deras utlämnande utefter linjerna, skulle bli så avsevärd, att passagerarna skulle få någon orsak att motsätta sig fördröjningen. På uppgående från skärgården behöfde förresten den proceduren icke inverka. Posten vore nämligen då färdig redan vid utgångsstationen, och då hade chauffören blott att avlämna en väska här och en dar.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Jag är rädd för att, innan man kommer fram till sådana principer, som varje människa kan förstå, och enligt vilka de mest ekonomiska åtgärderna utnyttjas, man får lov att skära bort en massa av den byråkrati, som nu är rådande i verken. Jag tänker nu närmast på järnvägsstyrelsen och poststyrelsen, som ha så mycket gemensamt. Det skulle väl för dem ligga nära till hands att så mycket som möjligt samarbeta och låta sig angeläget vara att på bästa sätt sköta alla sådana anordningar som t. ex. den nu förevarande. Det har glädjande nog visat sig, att de ifrågavarande fortskaffningsmedlen äro alldeles utmärkta, när det gäller trafik till sådana trakter där järnvägsanläggning icke gärna kan komma till utförande. Dessa kombinerade bilar bli enligt mitt förmenande ett framtidens kommunikationsmedel. Det kan väl icke vara någon reson i att man kör parallellt med en passagerarbil och en postbil, där nu sådan trafik lämpligen kan ordnas, med samma fordon.

Om enskilda hade haft detta företag om hand, så hade naturligtvis en av de första uppgifterna, som upptagits, varit att få till stånd en sådan kombination. Det har nu glädjande nog av poststyrelsen för Norrlands vidkommande vidtagits åtgärder i den vägen, och de hava visat sig mycket lämpliga. Därvid har man mera byggt på traktorsystemet. Dessa anordningar komma dock att mer och mer tränga sig fram i landet, och därigenom tror jag att vi kunde få en mycket lycklig lösning av kommunikationsproblemen i trakter av landet, där man som sagt icke kan få järnvägar till stånd. Det förefinnes ju en viss begränsning i fråga om möjligheten att erhålla järnvägar, och då måste man ju utnyttja de bästa och billigaste medlen, som i övrigt stå till buds.

Jag hoppas emellertid, att det i framtiden kommer att tagas all möjlig hänsyn till detta trafikmedel, och att man ordnar sådan trafik så praktiskt som möjligt. Jag är säker på att, om den nuvarande kommunikationsministern med sitt stora intresse och sin öppna blick för praktiska anordningar hade fått tillfälle att i framtiden ordna med dessa saker, mycket skulle hava blivit gjort i den av mig nämnda riktningen.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna: och hänvisades därvid

till särskilda utskottet motionerna:
 nr 271 av herr *Jansson* i Edsbäcken; och
 nr 272 av herr *Pettersson* i Hällbacken *m. fl.*; samt
 till behandling av lagutskott motionerna:
 nr 273 av herr *Lovén m. fl.*;
 nr 274 av herr *Röing*;
 nr 275 av herrar *Laurén* och *Lindmark*;
 nr 276 och 277 av herr *Sundling*; samt
 nr 278 av herr *Törnkvist* i Karlskrona.

§ 3.

*I fråga om
viss ändring i
reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.*

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 37, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående framlagt sammanjämningsförslag i fråga om viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

Uti memorial nr 36 hade statsutskottet framlagt förslag till sammanjämningsförslag av de skiljaktiga beslut, vari kamrarna stannat vid behandlingen av utskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 52, angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt jämte i ämnet väckta motioner.

Vid föredragning i kamrarna av utskottets ovanberörda sammanjämningsförslag hade första kammaren avslagit, men andra kammaren bifallit omförmälda förslag.

Med anledning därav att de stridiga beslut, vari kamrarna tidigare uti förevarande fråga stannat, således icke blivit sammanjämkade, framlade utskottet uti föreliggande memorial, jämlikt § 65 riksdagsordningen, för samma frågas avgörande medels gemensam omröstning följande förslag till voteringsproposition:

»Den, som i likhet med första kammaren vill

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar *Olovsons* i Västerås *m. fl.* och *Molandars m. fl.* ovanberörda motioner, må besluta, att vid utövändet av den statliga arbetslöshetshjälpverksamheten skola, utöver nu gällande direktiv, tillämpas de regler för yrkesbestämningen, som i statsutskottets utlåtande nr 30 angivits;

b) att herr *Jensens m. fl.* ovanberörda motion icke må vinna riksdagens bifall, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren

a) i enlighet med förevarande proposition och med avslag å de

av herr Olovson m. fl. och herr Molander m. fl. i ämnet väckta motionerna, medgivit sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott var och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behöver avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack;

I fråga om viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

b) i anledning av herr Jensens m. fl. ovanberörda motion medgivit, att de sålunda beslutade ändrade grunderna för meddelande av arbetslöshetshjälp må tillämpas retroaktivt, räknat från och med den 1 februari 1923.»

Den av utskottet framlagda voteringspropositionen föredrogs.

Därefter yttrade:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman, mina herrar! Behandlingen i statsutskottet av detta memorial har gått så snabbt i det sista stadiet i motsats till dess behandling tidigare, att det icke varit möjligt för mig att få den avvikande mening, jag i utskottet hade i frågan, avtryckt i handlingarna. Memorialet var nämligen tryckt redan innan det definitiva beslutet fattades, och det är anledningen till att mitt, herr Janssons i Falun och herr Carlsson-Frosteruds namn icke finnas under en reservation.

Jag skall be att få säga ett par ord rörande de motiv vi ha för vår avslagsställning i denna fråga. Inom pressen, särskilt inom Stockholmspressen, har ju frågan om gemensam votering i detta ärende behandlats synnerligen ingående. Det har emellertid, såvitt jag kan förstå, skett från synpunkten, huruvida överhuvud taget gemensam votering kan komma i fråga i ett ärende, som redan i form av sammanjämningsförslag har varit remitterat till kamrarna. Sådantillvida torde nog ingen, åtminstone inte jag, kunna föra fram något skäl mot ett omröstningsförfarande. Själva denna frågas innehåll synes emellertid vara sådant, att ytterst stor oklarhet råder, huruvida omröstningsförfarande kan vara tillämpligt, då det gäller ett ärende som detta, och det är ingen, såvitt jag vet, som har kunnat säga något bestämt rörande den saken. Man har visserligen anfört några prejudikat. Dessa anses dock av andra sakkunniga icke vara alldeles likvärdiga med det nu föreliggande ärendet. De exempel, som framförts såväl inom som utom utskottet, hava icke givit vid handen någon likhet. På det håll, där man likväl hyser betänkligheter mot att i denna fråga godkänna den gemensamma omröstningen, är man beredd medge att det kan vara nyttigt för framtiden att nu gå till mötes högerns och första kammarens vilja att här tillämpa gemensam omröstning, enär det prejudicerar för framtiden och det kan vara bra att ha denna utvidgning av omröstningsinstitutet att peka på såsom prejudicerande. Jag vill naturligtvis från min synpunkt inte alls polemisera mot den uppfattningen. Jag skulle möjligen också kunna anse, att det skulle vara bra med ett sådant prejudikat.

*I fråga om
viss ändring i
reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.*
(Forts.)

Emellertid är det icke här fråga om ett anslag, och det är knappast heller fråga om fördelning av ett anslag. Jag skulle vilja säga — det kan givetvis, och det bereder jag mig på, huggas in på denna uppfattning — att det är en motivering, med vilken man anser sig böra fasthålla vid de redan bestämda grunderna för användande av ett för ett år sedan för ett visst, bestämt ändamål beviljat anslag. Det är strängt taget en motivering, med vilken man i stort sett håller fast vid de direktiv, som fjolårets riksdag beslöt. Det finns ju detalj-avvikningar, gu' bevars. Jag har den uppfattningen, att detta ärende knappast bör ge anledning till skapande av prejudikat i frågan om omröstningsinstitutets användning. Givetvis måste vid behandling av denna fråga de konstitutionella skälen vara de dominerande, och det är med dessa, som jag, med vad jag nu i korthet sagt, velat i första hand räkna.

Men det finns också praktiska skäl enligt min mening för att denna kammare i denna fråga icke bör genom ett bifall till omröstningsprocedurens användning frånträda sitt en gång fattade beslut i detta spörsmål. Jag vill erinra om debatten i denna kammare onsdagen den 21 mars. Jag förmodar, att jag behöver blott erinra där-om för att herrarna samtidigt skola erinra sig innebörden av den kritik, som då riktades mot statsutskottets utlåtande i frågan. Det fanns ju från deras synpunkt, som då utgjorde majoriteten i denna kammare, icke något kvar av hållbarhet i statsutskottets utlåtande, ifrån de synpunkter vi se arbetslöshetspolitikens bedrivande. Bland annat innefattades i kammarens beslut en önskan om att de avstängda arbetarna skulle få hjälp med retroaktiv verkan från den 1 februari. Jag kan icke se annat, och det blir ju också den praktiska följden om kammaren nu godkänner omröstningsförfarandets tillämpning, än att kammaren då stryker ett streck över detta sitt beslut.

Retroaktiviteten faller visserligen nu under alla förhållanden. Godkänner man omröstningens användning, förfaller retroaktiviteten. Godkänner man den ej utan håller på sitt beslut av den 21 mars, så förfaller också retroaktiviteten, när kamrarna fattat olika beslut i frågan, och vi gå tillbaka till de direktiv, som nu gälla. Majoriteten i denna kammare kan knappast med de synpunkter, som framfördes den 21 mars, betrakta det som en olycka, att utskottets dåvarande förslag definitivt faller. Fasthåller andra kammaren vid sitt beslut, så har dock andra kammaren pointerat, att den fäster synnerligt stort avseende vid att retroaktiviteten upprätthålles i den praktiska arbetslöshetspolitik, den kommande regeringen måste föra. Jag antager, att verkningarna av andra kammarens frånträdande av sitt beslut i fråga om den punkten skulle bli, att en kommande regering har anledning säga sig: Andra kammaren har frånträtt sin önskan på den punkten; det föreligger icke ens den moraliska skyldigheten från vår sida att tillämpa retroaktiviteten i fråga om de avstängda.

Det är, mina herrar, de konstitutionella och de praktiska skäl, som hava bestämt mig liksom också mina kamrater herr Jansson i

Falun och herr Carlsson-Frosterud att icke godkänna det slut vartill statsutskottet kommit.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka avslag å statsutskottets memorial.

Häruti instämde herrar *Fast, Carlsson-Frosterud, Olovson* i Västerås, *Jansson* i Falun, *Kloo* och *Sjöblom*.

I fråga om viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Herr Rydén: Herr talman! Jag skulle vilja på det allra beständaste vädja till åtminstone mina meningsfränder i kammaren att inte betrakta denna fråga om huruvida gemensam votering bör äga rum som ett ståndpunktstagande i själva sakfrågan utan betrakta den som ett rent konstitutionellt problem.

Om vi gå in för den ordningen här, att vi skola avgöra en sådan principiell fråga som den, om man skall votera gemensamt eller inte om en sak, efter rent materiella synpunkter, vad man tycker är för sin ståndpunkt i sakfrågan fördelaktigast, då komma vi fullständigt på sned med hela vårt författningsliv å förevarande område. Jag vill inte förneka, att om vi gå igenom riksdagsprotokollen sedan det nya representationsskicket början, komma vi att finna tendenser i den riktningen, att man bestämmer sin ställning till frågan om votering gemensamt eller inte efter den synpunkten, om man vann eller förlorade på att gå med på gemensam votering. Men det har man kommit ifrån mer och mer, och ståndpunktstagandet har bestämts av mera renodlade konstitutionella motiv.

Jag vet, att det finnes en stark opinion bland mina meningsfränder, enligt vilken det är sakligt riktigare att få ett avslag på hela propositionen än att via den gemensamma voteringsvägen få de liberala direktiven, men jag skulle vilja bevekande vädja till dem och framhålla att vi få ångra oss i kommande tider, ifall vi föra in sådana synpunkter, när det gäller att taga ståndpunkt till rent konstitutionella spörsmål.

Försöker jag se detta voteringsmemorial ur konstitutionella synpunkter, så medger jag gärna, att frågan om gemensam votering eller icke kan vara tveksam, och jag gör mig väl knappast skyldig till indiskretion, om jag säger att jag var så pass tveksam vid behandlingen i går av detta ärende i statsutskottet, att jag anhöll, att vi måtte få ajournera sammanträdet på ett par timmar för att jag skulle bli i tillfälle att gå igenom några voteringsfall under de sista åren, innan jag fattade definitiv ståndpunkt till frågan. Jag menar således, att det finns fog för tveksamhet på detta område. Men när jag har till slut för min del gått in för att tillstyrka att gemensam votering må äga rum, så beror det därpå att efter min uppfattning detta står i överensstämmelse med den praxis, som utbildat sig under de sista tiderna i vårt riksdagsliv.

Det är icke tu tal om att frågan icke är klar, det vill jag säga med anledning av att i en tidning en vetenskapsman, som egentligen dokumenterat en djup okunnighet i denna fråga, ansett den saken vara utan vidare klar, att det skulle kunna bli gemensam votering.

*I fråga om
viss ändring i
reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.*

(Forts.)

Jag har den uppfattningen, att ännu för ett par årtionden sedan den dåvarande första kammaren med all säkerhet skulle vägrat gemensam votering i ett fall som detta, men det har så småningom utvecklats sig den praxis, som jag en gång i en tidigare principdebatt i saken formulerade i de ordalagen, att i tveksamma fall och när den ena kammaren vill en sak, bör man hellre fria än fälla. På det sättet har det kommit sig att det gemensamma voteringsförfarandet blivit utvidgat under dessa tider. Jag tror, att detta ligger i själva tiden, i själva vårt riksdagsskicks inre omvandling, däruti ett kamrarna blivit mer lika varandra än de voro förr, jag tror det ligger däri, att det kommit av sig självt en viss förskjutning från äldre och stramare ståndpunkter vid behandlingen av frågor om gemensam votering. Det som gör, att jag anser, att jag inte kan vara med om att avstyrka en gemensam votering här, det är att det finns, visserligen icke, om jag vill se detta voteringsförslag i ett sammanhang, ett exakt lika prejudikat i vårt riksdagsliv, men dock prejudikat, som prejudicera beträffande olika detaljer i fråga om de invändningar, som här göras.

Om jag först tager den invändning, som här gjorts, att den gemensamma voteringen skulle gälla en fråga som icke rör detta års budget, så kan jag påvisa en hel rad av fall, där gemensam votering ägt rum. Det skedde senast vid 1921 års riksdag i två fall, som jag studerade i går. I dessa båda fall beslöt man enhälligt, utan att någon röst höjdes däremot — jag vill inom parentes säga, att jag var icke med i statsutskottet det året — gemensam votering där det icke alls rörde det kommande årets budget utan förhållanden, hänförande sig till löpande eller t. o. m. tidigare år. Det finns flera sådana fall, då man voterat gemensamt, där det icke gällt en fråga om statsregleringen utan behandling av ett anslag för det löpande året.

Sedan är det den synpunkten, att det är fråga om att direktiven icke äro utformade i själva klämman, och detta kan synas vara en allvarlig invändning. Man säger således att själva voteringsklämman kommer att peka på en motivering och icke på klart formulerade villkor eller grunder. I sådana fall har det emellertid tidigare ofantligt många gånger voterats gemensamt. Jag ber att få föra i herrarnas erinran, att det ofta i klämman i en kungl. proposition heter: att riksdagen i anslutning till de grunder, som departementschefen ovan utvecklat, ville besluta det och det. Det har voterats gemensamt i anledning av anslagsfrågor av liknande beskaffenhet många gånger, varför den omständigheten, att icke själva voteringsklämman inrymmer fullständigt klart utformade grunder, icke innebär, efter den praxis som utvecklats eller hela tiden funnits för resten, något hinder för gemensam votering.

Vidare har man kanske gjort den invändningen, att det i klämman icke talas om ett kontant belopp, som man skall votera om. Beträffande den saken finnas också åtskilliga prejudikat såväl från de senaste åren, senast 1921, som även längre tillbaka, där man anställt gemensam votering icke om kontanta belopp utan om grunderna för ett beviljat anslag.

Jag har omöjligt kunnat göra annat än se saken konstitutionellt. Även om opinionen skulle vara aldrig så stark är det omöjligt att göra annat, och om vi gå ifrån den principen, få vi ångra oss. När jag försökt pröva detta ingående — jag medger att det har rått en viss tveksamhet — så har jag ansett, att det icke skulle vara möjligt att efter den utveckling, som varit på senare tiden, vägra gemensam votering.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets memorial.

Med herr Rydén förenade sig herrar *Hedvall* och *Anderson* i Råstock.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag skall inte gå in på den konstitutionella sidan av saken i annan mån än jag redan gjort i mitt första anförande. Det är klart, att man kan resonera så som herr Rydén nyss gjorde med utgångspunkt från sentensen: I tveksamma fall hellre fria än fälla. Men det är alldeles uppenbart att i varje fall, även om det i allmänhet kan synas tveksamt, föreligger dock ett realinnehåll, till vilket kamrarna var för sig fatta sin ståndpunkt. Första kammaren har ju många gånger visat exempel på att trots det prejudicerande i ett föregående förfarande en fråga icke hänskjutits till gemensam votering just på de sakliga grunder, som vederbörande ärende självt i sig har. Jag kan för min del inte säga annat än att, om det icke varit någon förhandstvist om detta ärende, det knappast funnits anledning yrka avslag på den gemensamma omröstningen. Men med hänsyn till, att denna kammare i en speciell och mycket viktig detalj fattat beslut i överensstämmelse med vad den anser vara skäligt och rimligt gent emot de arbetslösa, då kan jag icke bortse från de praktiska verkningarna av ett omröstningsförfarande. Det är, det vill jag betona, med hänsyn till ovissheten i frågans konstitutionella del som jag fäster så stort avseende vid dess praktiska innehåll.

Det är visserligen sant att framtiden kan i sig innebära stora möjligheter om vi gå med på gemensam omröstning nu. Men också däröver vilar en ytterst stor oklarhet och ovisshet med hänsyn till att första kammaren i regel visat sig i första hand väga de praktiska skälen för eller mot omröstning, där icke grundlagen omöjliggör ett sådant vägande. Jag tror att den sidan av saken få vi behandla ifrån fall till fall.

Vidare framträder för mig, att hela denna frågas behandling, detta framträder också framför allt i Stockholmspressen, lett till att denna kammare befinner sig i flytande. Första kammaren har tagit ledningen och den är situationens, den ögonblickliga situationens kammare. Jag undrar, om inte det skulle bli ett ytterligare understrykande av den synpunkten, om andra kammaren utan vidare ginge ifrån sitt beslut i frågan, som jag förmodar var väl övertänt, och ginge med på gemensam votering, vilket förfarande, redan innan för-

*I fråga om
viss ändring i
reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.*

(Forts.)

*I fråga om
viss ändring i
reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)*

slag om sammanjämkning behandlades, var uppe för överläggning. Det komme säkerligen att återverka på denna kammars anseende i landet bland de breda folklagren, om vi utan vidare nu taga denna omröstning och gå ifrån det beslut vi fattat tidigare en gång och som dock står som ett uttryck för denna kammars mening och till ledning för den regering som väl omsider skall uppstå ur nuets aska. Jag håller fast vid mitt yrkande.

Herr Sävström: Herr förste vice talman! Jag är överens med herr Rydén om att då det gäller att taga ställning till detta memorial, så bör man göra detta utan att giva uttryck åt den känsla man hyser beträffande själva sakfrågan.

För min del tänkte jag närmast på konsekvensen av ett beslut om bifall till detta memorial. Det är klart, att jag icke här kan försöka påverka andras mening beträffande huruvida gemensam votering bör företagas om ett sådant ärende eller icke. Jag vill bara tillkännagiva att jag för min del anser, att gemensam votering icke bör ske i ett ärende som har utvecklats på sådant sätt som detta. Ty kan man motivera att gemensam votering skall företagas i ett sådant ärende som detta, då tror jag att man kan säga, att gärdet är så gott som uppgivet.

Jag vill icke yrka avslag på detta memorial men vill i varje fall tillkännagiva, att jag för min del anser, att gemensam votering icke bör kunna ske i ett ärende, som på sådant sätt utvecklats sig.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Då detta ärende förelåg i statsutskottet, voro några av ledamöterna tveksamma, huruvida gemensam votering kunde företagas eller icke. I anledning därav uppsköts avgörandet till en senare timme. Under mellantiden hade dessa tveksamma tillfälle att göra sig närmare bekanta med en del prejudikat på området. Då statsutskottet senare sammanträdde, var tveksamheten så gott som borta. Det har visat sig, att en hel del frågor, särskilt sedan 1915, ifrån vilket år det första prejudikatet kan härledas, beträffande vilka man kunde tveka om tillämpligheten av gemensam votering, dock avgjorts genom sådant förfarande. Det ansågs därför så gott som från alla håll, att man icke heller här borde neka gemensam votering.

Nu säger herr Törnkvist att en tillämpning i detta fall av gemensam omröstning kan hava ett inflytande framåt, som man nu inte vet, hur det kan komma att verka. Men får man anlägga den synpunkten, när det gäller att avgöra, om det skall vara gemensam votering eller icke, vilket inflytande beslutet kan komma att hava på kommande frågors avgörande. Har nu användningen av detta institut utsträckts till ett vidsträckt område än vad förut skett, då må det vara hänt och kan nu ingenting göras däråt.

Herr Sävström tycktes mena, att denna fråga är så delikat, att vi därför icke böra tillämpa omröstningsförfarandet. Jag vet inte, om man får dela upp frågorna och säga att förfarandet kan användas beträffande vissa frågor men inte i andra. Har man erkänt, att

detta institut har använts i jämförliga fall, så får användningen icke bero på om frågan är mer eller mindre smaklig.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets memorial.

Herr Waldén: Jag delar fullständigt herr Rydén's uppfattning i denna fråga, att den konstitutionella synpunkten är den enda som bör anläggas på densamma. Men jag är icke alldeles så säker som han på, att de prejudicerande fall, som hava återgivits, sammanfalla med det nu föreliggande fallet. Ty här äro vi alldeles säkert inne på en utökning av institutet gemensam omröstning. Det är visserligen en fortsättning, kunna vi säga, på den väg, som man redan slagit in på, men innebär dock enligt mitt förmenande, som sagt, en alldeles påtaglig utökning och utvidgning av detta institut, som kommer att få sina konsekvenser. Men just ur den synpunkten är jag icke motståndare till att gemensam votering nu användes, ty jag ser denna sak på ett alldeles särskilt sätt, då det nu gäller att taga ståndpunkt till densamma. Jag finner nämligen, att genom det att man utvidgar det gemensamma voteringsinstitutet kommer en ytterligare nivellering mellan andra kammaren och första kammaren att äga rum, och man närmar sig således enkammarsystemet. Om man sedan skall gå dithän eller man skall lägga om första kammaren, så att den får den ställning den rätteligen bör ha i vår statsförfattning nämligen till att endast få suspensivt veto, det vill jag icke inlåta mig på nu. Men genom det förfaringssätt vi nu äro inne på rullas hela frågan om första kammarens ställning upp, och jag anser, icke minst med hänsyn till det problem, som vi de senaste dagarna haft att taga ståndpunkt till, att första kammarsparlamentarismen håller på att få insteg i vårt land och att det håller på att bli såsom i Amerika, där senaten tycks ha det avgörande ordet. Mot en sådan utveckling måste vi vara på vår vakt. Denna utökning av den gemensamma voteringen kommer i sin mån att bidraga till att frågan beträffande vårt tvåkammarsystem och hur det bör ordnas så småningom blir aktuell. Jag är därför icke emot att man går fram på denna väg. Dessutom medför det andra fördelar för framtiden beträffande denna kammare och dess inflytande, som jag icke nu behöver gå in på.

Jag kan icke dela den uppfattning, som herr Sävström gjort sig till tolk för, att just därför att denna sak fått en så egenomlig behandling i riksdagen man skall vara motståndare till den gemensamma voteringen, och jag vill säga min vän herr Törnkvist i Karlskrona, att jag kan icke finna, att det är att underkänna andra kammarens ursprungliga ståndpunkt i denna fråga; ty det blir här att votera om den andra kammarens ståndpunkt, som vi en gång tagit. Visserligen kommer den att fällas i riksdagen denna gång, men vidkommande frågan om det skall vara gemensam votering eller ej ha vi icke att taga hänsyn härtill. Det finns således icke anledning för mig att gå emot gemensam omröstning och i likhet med herr Rydén kan jag icke anlägga materiella synpunkter på denna fråga, utan jag vill se den konstitutionellt och lägga konstitutio-

*I fråga om
viss ändring i
reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)*

*I fråga om
vissa ändring i
reglerna om
avstämning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Korta.)*

nella synpunkter på den. Därför har jag också inom utskottet, om ock med tvekan, ställt mig på den sida, som anser, att gemensam votering bör äga rum.

Herr Åkerlund: Herr förste vice talman! Min åsikt är, att om man kan votera gemensamt om denna fråga, då kan man votera gemensamt om vad som helst, och på samma gång vi fattat beslut därom ha vi ett prejudikat på att vi ha enkammersystem i landet. Om man hade haft någon utsikt att få igenom andra kammarens beslut, så kunde man därmed lugnat sitt samvete något och det kanske ganska mycket, men här är fråga om att få in vida sämre bestämmelser än som gälla, och då andra kammarens majoritet icke har något intresse av att gå med på gemensam votering för att få sämre bestämmelser än de nu gällande, yrkar jag avslag på utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels att kammaren måtte godkänna den av utskottet föreslagna voteringspropositionen, dels ock att kammaren icke måtte godkänna berörda voteringsproposition; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner den av statsutskottet i dess förevarande memorial nr 37 föreslagna voteringsproposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutit icke godkänna berörda voteringsproposition.

Omröstningen utföll med 139 ja mot 64 nej; och hade kammaren alltså godkänt den föreslagna voteringspropositionen.

§ 4.

Herr förste vice talmannen meddelade, att gemensam votering enligt den i nästföregående paragraf omförmälda voteringspropositionen komme att anställas tisdagen den 10 innevarande april.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fördelningen av anslagen för

främjande av landsbygdens elektrifiering blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härafter upptaget andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av riksräkenskapsverket.

*Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.*

Uti en inom andra kammaren väckt, till kammarens femte tillfälliga utskott remitterad motion, nr 162, hade herr *Johansson* i Kälkebo m. fl. föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i sammanhang med utredningen om indragande av vissa tjänstebefattningar och i samband därmed stående frågor jämväl undersöka möjligheten och lämpligheten av riksräkenskapsverkets indragning och för riksdagen, om möjligt nästa år, därom framlägga förslag.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

av herrar *Laurén*, *Andersson* i Rasjön och *Fjellman*, vilka ansett, att viss del av motiveringen bort hava annan i reservationen angiven lydelse; samt

av herr *Johanson* i Hörninge, som hemställt om bifall till det i motionen framställda yrkandet.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Laurén: Herr förste vice talman! Som kammaren finner är vid detta utlåtande fogad en reservation av mig, herrar *Andersson* i Rasjön och herr *Fjellman*, emedan vi icke kunna vara med på den motivering, utskottet framlagt. Vi anse nämligen, att, även om vi komma till samma slut som utskottet, motiveringen borde varit litet mera välvillig. Saken ligger nämligen så, att kostnaderna för detta verk, som då det år 1920 inrättades, beräknades till 322,000 kronor, nu sprungit upp till 486,000 kronor, eller en ökning av icke mindre än 50 procent. Dessutom har verket visat tendenser att vilja utöka sin verksamhet. Förra året hade vi i femte tillfälliga utskottet att behandla en motion om anmärkningsmålens gång, och i det utlåtande, som då avgavs från riksräkenskapsverket, sade verket tydligt ifrån, att det icke vore nöjt med den ställning det har, utan det ville även skaffa sig den dömande myndigheten i dylika mål. Denna expansionslust hos riksräkenskapsverket torde icke böra lämnas obeaktad, utan stoppas medan ännu är tid. Utskottets utlåtande är grundat på riksräkenskapsverkets instruktion och med tanke på att den i allo skall följas. Så långt är allt gott och väl, men om det visar sig, att verket vill gå längre, vill ha mera myndighet och

Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.

(Forts.)

kommer att kosta mera än som beräknats, ha vi funnit nödigt framhålla, att andra kammaren bör hålla vägen öppen för en återgång till det gamla systemet, riksräkenskapsverkets uppdelning så, att bokföringen lägges till statskontoret och revisionen till kammarrätten. Det skulle ju kunna invändas, att man med vår motivering borde komma till ett bifall av motionen, men då det är så, att riksräkenskapsverket ännu är sysselsatt med att söka få en fullt enhetlig bokföring inom hela statsförvaltningen, torde tiden åtminstone icke för närvarande vara lämplig för en dylik åtgärd. Men när enhetsbokföringen är genomförd, kan det vara skäl att taga i övervägande, om icke den uppdelning, som motionären ifrågasatt, är på sin plats.

Under sådana förhållanden ber jag, herr andre vice talman, att få yrka bifall till vår reservation, i vad den rör denna del av motiveringen.

I detta yttrande, under vilket herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Magnusson* i Tumhult.

Herr **Johanson** i Hörninge: Herr andre vice talman, mina herrar! Jag har inom utskottet reserverat mig för bifall till motionen, och jag har gjort detta huvudsakligen av de skäl, som anförts i min reservation. Då jag nu går att i kammaren yrka bifall till denna min framställning, vill jag emellertid erinra om att jag icke i något avseende kan instämma i de synpunkter, som av utskottet anlagts på denna fråga. Jag anser, att utskottets utlåtande icke alls är till fyllest för avslag på motionens yrkande på utredning om möjligheten och lämpligheten av att indraga riksräkenskapsverket. Jag vill för det första fästa uppmärksamheten på det typiska förhållandet, att utskottet icke har påvisat, att den genom riksräkenskapsverkets inrättande åsyftade ökade enhetligheten och effektiviteten i den centrala kontrollen över statsförvaltningen verkligen är vunnen. Utskottet har icke heller uttalat sig mera bestämt härom än att det säger, att de fördelar, »som eventuellt vunnits», gå förlorade. Den osäkerhet, som präglar detta uttalande, synes mig giva vid handen, att nämnda fördelar för det allmänna icke vunnits, och uttalandet giver grundad anledning att framställa krav på undersökning av hur härmed förhåller sig. Visserligen kan det invändas, att riksräkenskapsverket icke ägt bestånd någon längre tid och att man icke kan begära, att det skall ha hunnit utföra storverk på detta område, men så länge har det dock varit, att det enligt min mening kan med fog sägas av dem, som följt dess verksamhet, att några stora svårigheter icke borde förefinnas att upptäcka de förbättringar, som detta verks inrättande medfört på det område, varom här är fråga, för den händelse någon förbättring verkligen existerar annat än i papperen.

Jag skall icke närmare ingå på den tekniska fråga, som sammanhänger med denna motion och som närmare utvecklats i reservationen.

*Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.*

(Forts.)

Jag kan dock icke underlåta att fästa uppmärksamheten på det egendomliga förhållandet, att statsrådet och chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition givit riksräkenskapsverket ett ganska ampert underbetyg rörande dess kunskap på det område, där verket enligt syftet med detsamma skulle representera den högsta sakkunskapen. Verkets beräkningar rörande inkomststaten för budgetåret den 1 juli 1923—den 30 juni 1924 hava enligt finansministerns uttalande icke kunnat godtagas, utan måste göras om inom finansdepartementet, varvid det visade sig, att riksräkenskapsverkets kalkyler voro ohållbara. Det synes mig, att en dylik episod icke är ägnad att stärka intrycket av riksräkenskapsverkets oumbärlighet. När man i dessa dagar över allt vinnlägger sig om att gå till rätta med den under de goda åren överdrivna optimismen i fråga om allmänna verks och myndigheters ekonomiska synpunkter vid ordnandet av sina förvaltningsangelägenheter, förefaller det mig, som om en undersökning även vore på sin plats, om icke även riksräkenskapsverket är frukten av denna optimism, en frukt, som man utan olägenhet kan låta falla för nödtidens hårda och obarmhärga vindar. Den sparsamhetspolitik, som måste föras, måste gripa sig an med att göra upp räkningen med de gångna årens kanske förhastade framskapande av sådana institutioner som riksräkenskapsverket. Det håller jag på, om jag icke med mycket goda sakskäl kan övertygas om motsatsen. Jag kan icke se, att något vare sig allmänt eller enskilt intresse går för nära genom en undersökning om riksräkenskapsverkets existensberättigande, och med denna min övertygelse ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Lindmark: Herr talman, mina damer och herrar! Det var särskilt behovet av större enhetlighet och effektivitet i avseende å den centrala kontrollen över statsmedelsförvaltningen, som förmådde riksdagen att år 1920 besluta inrättandet av riksräkenskapsverket.

Före år 1921 verkställdes som bekant den centrala räkenskapskontrollen av tre institutioner: statsbokföringskommittén, riksbokslutsbyrån i statskontoret och kammarrättens revisionsavdelning. Det är klart, att stora olägenheter vidlådde detta system. I vissa fall inträffade att dubbel kontroll utfördes av de olika kontrollerande institutionerna, i andra åter att betänkliga luckor uppstodo i kontrollen. Enhetlighet och planmässighet saknades.

Det beslut som fattades av 1920 års riksdag föregicks av noggrann utredning. Redan 1912 tillsattes sakkunniga — de s. k. revisions-sakkunniga — som hade att verkställa utredning och avgiva förslag för åstadkommande av ökad enhetlighet och effektivitet i statens centrala räkenskaps- och revisionsväsen. Sedan tillkallades granskningssakkunniga av år 1913 och slutligen 1919 särskilda sakkunniga med uppgift att framlägga förslag till ett riksrävisionsverk. Benämningen ändrades sedan av departementschefen till riksräkenskapsverket.

Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.
(Forts.)

Jag har med dessa uppgifter velat påvisa det olämpliga uti att redan nu, två år efter riksräkenskapsverkets inrättande, riksdagen skulle vara färdig anse sitt beslut av år 1920 såsom förhastat och kräva ändring. Mig synes, att innan riksdagen så snart ändrar ett sitt efter moget övervägande fattade beslut, man skall kunna peka på verkliga och stora oegentligheter av beslutet, vilket, i detta fall, motionärerna ej presterat.

I en av herr Johanson i Hörninge till utskottets utlåtande fogad reservation anmärker herr Johanson, att utskottet ej antytt, vari åberopade olägenheter och svårigheter med en återgång till den före verkets tillkomst gällande ordningen skulle bestå.

Genom uppdelning av riksräkenskapsverkets uppgifter på flera verk (statskontoret och kammarrätten) förlorar man givetvis enhetligheten i kontrollen över statsmedelsförvaltningen. Ej heller erhålles en myndighet, som *ensam* är ansvarig för räkenskapsväsendets behöriga funktionerande och medelst kontrollens säkra utövande. Härtill kommer, att, vad kammarrätten angår, dess arbetsbörda redan nu synes vara synnerligen betungande. Härom anmärker statsrådet och chefen för finansdepartementet: »Av den redogörelse kammarrätten lämnat angående arbetsbalansen synes oförtydligt framgå, att särskilda anordningar måste vidtagas, i syfte att inom rimlig tid få sagda balans avarbetad.» Och litet senare anmärker departementschefen: »Jag förutser alltså, att en ytterligare förstärkning av kammarrättens arbetskrafter måste komma till stånd.» Det konstateras alltså här, att i kammarrätten ej finnes överskott av arbetskraft, som kunde tillgodogöras vid en eventuell överflyttning.

Då skulle det vara fråga om statskontoret, men häri framstår en väsentlig olägenhet just på den grund, att statskontoret utgör ett verk med redovisningsskyldighet, och det är ej riktigt passande, att statskontoret skulle kontrollera sin egen bokföringsverksamhet. För övrigt anför departementschefen i statsverkspropositionen beträffande statskontoret, att även där en överbelastning finnes: »statskontorets arbetsuppgifter hava nämligen på senare tid starkt ökats». Däremot synes i riksräkenskapsverket möjlighet förefinnas till vissa indragningar. Sådana indragningar förutsättas även av departementschefen, i det att han därom anför: »Den inom finansdepartementet verkställda granskningen av ämbetsverkens anslagsbehov för budgetåret 1923—1924 har givit vid handen, att vissa ej oväsentliga nedsättningar i de för riksräkenskapsverket avsedda anslagsbeloppen å såväl ordinarie som extra stat torde vara möjliga.» Det förefaller som om det syftemål vartill motionären velat komma, nämligen besparing, skulle kunna vinnas just genom ett fortsättande på den väg, som departementschefen föreslagit.

I statsverkspropositionen ha, som jag nämnde, vissa sådana indragningar föreslagits. Det är sannolikt, att man kan fortsätta på samma väg och göra ytterligare besparing. Utskottets majoritet vill givetvis icke på något sätt motsätta sig sådan indragning och besparing utan tvärtom på det kraftigaste tillstyrka sådana åtgärder. Men det är klart, att man icke får driva dessa indragningar och in-

*Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.
(Forts.)*

besparingar in absurdum, så att man eftersätter vissa oeftergivliga krav på en effektiv kontroll av medelsförvaltningen inom riket. Och utskottet menar, att man kan förlora väsentligt genom den fördelning, som här föreslagits. En återgång till vad som gällde före riksräkenskapsverkets införande, genom fördelning på statskontoret och kamrarrätten, eventuellt andra verk, skulle skapa väsentliga olägenheter och svårigheter och icke giva den faktiska inbesparing, man vill vinna, utan inskränka sig till den besparing som uppstår genom några högre tjänsters indragning. Jag tror, att den åtgärd, som departementschefen föreslagit, är tillfyllest, och att motionärerna böra nöja sig därmed.

Utskottets majoritet har icke velat inlåta sig på att bedöma, huruvida riksräkenskapsverket lyckats i sitt arbetes utförande. Den har ansett sig sakna befogenhet härtill, kanske också förutsättningar härför, och den korta verksamhetstiden, två år, kan knappast ge ett slutgiltigt bevis, huruvida verket lyckats eller icke.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **Thorsson**: Herr andre vice talman! Då jag tillåter mig att begära ordet i denna fråga, är det därför, att jag sysslat åtskilligt med densamma på ett förberedande stadium. Herr Johanson i Hörninge synes vara djupt intresserad av att få klarhet om huruvida det överhuvud var nödvändigt, att denna omorganisation företogs, och yttrade sig för övrigt med en säkerhet, som jag finner vara väl stor. Ty det är så, att detta ärende varit föremål för omprövning 10, 15 år, innan Kungl. Maj:t och riksdagen slutligen fattade beslut däri. Det är ju så, att när man började sörja för en omläggning av statens räkenskapsväsen, så skedde det efter den gamla kända metoden, att en kommitté tillsattes. I detta fall en bokföringskommitté bestående av våra skickligaste experter på detta område. Kommittén hade bland annat till uppgift att åstadkomma ett enhetligt bokföringssystem som kunde tillämpas inom hela statsförvaltningen. Kommittén utredde saken ganska grundligt och utformade det ena förslaget efter det andra, riksdagen beslöt gång efter annan att ålägga denna kommitté vissa uppdrag, vilka gjorde att av den lilla utredningskommittén blev ett helt ämbetsverk. När jag första gången fick i uppdrag att vara Kungl. Maj:ts rådgivare i dessa ärenden, så kom jag till den bestämda uppfattningen, att här måste något göras. Det befanns nämligen, att revisionen i vissa fall låg tre år efter den tid, då den hade bort vara färdig. Det var den ena olägenheten. Den andra olägenheten var den, att man på icke mindre än tre ställen hade fördelade vissa uppgifter, som borde vara sammanfogade på ett ställe för att det hela skulle fungera riktigt.

Vid alla omläggningar av statsförvaltningen finnas alltid personer, som sträva för och emot omläggningen. Men det är icke sagt, att detta alltid är grundat på ickecella skäl, vare sig i det ena eller i det andra fallet. Jag brukar så vitt möjligt taga reda på, vilken

Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.
(Forts.)

eller vilka som stå bakom det ena eller andra intresset, ty sedan får jag ganska snart klart för mig det verkliga sammanhanget. Och om det i något fall funnits delade meningar, så är det just i fråga om det problem, som vi nu diskutera. Herr Johanson synes till och med vilja åberopa sig på de döda för att få belägg för, att detta var en mycket oklok anordning. Herr Johanson anser, att denna omläggning tillkom mycket förhastat. Nej, mina herrar. Det förhåller sig så, att denna fråga varit föremål för icke mindre än tre departementschefers behandling. Mina företrädare tyckte antagligen, att frågan var otrevlig och gingo därför ej fram till riksdagen med densamma. Jag ansåg emellertid att ärendet icke längre kunde ligga oavgjort utan gick fram till riksdagen och sade: »Här ha herrarna papperen på bordet.» Och så antogs förslaget, och nu ha vi detta ämbetsverk. Nu vill man avskaffa denna institution med den motiveringen att inga bärande principer framlagts för det nya ämbetsverkets tillkomst. Man tycker, att nog kunde verkets arbetsuppgifter skötas lika bra på det gamla sättet. Ja, det kan hända. Men, mina herrar, kammarrätten, som skulle få den huvudsakliga uppgiften att sköta, om vi återigen delade upp riksräkenskapsverkets arbetsuppgifter, har en så ofantlig arbetsbörda med prövningen av skattenål, att verket har en balans på över 20,000 mål. Och för närvarande sitter man där och provar beskattningen för år 1918. Tycka herrarna verkligen, att Ni skulle göra den stora rättssökande allmänheten någon särskild tjänst genom att till kammarrätten återbörda denna revisionsavdelning och säga till presidenten, som måste vara utbildad för helt annat än att granska räkenskaper: »Nu skall Ni, herr president, låta de 20,000 målen komma till avgörande någon gång i framtiden, men Ni bör ha ett vaksamt öga på revisionsavdelningen.» Jag vågar det påståendet, att de herrar, som äro ute i dessa ärenden, äro stadda i oriktiga ärenden, vem som än skickat dem.

Det föreligger till riksdagens omprövning ett förslag, som riksdagen begärde i fjol. Riksdagen begärde då att Kungl. Maj:t skulle utreda, huruvida det vore möjligt att omlägga räkenskapsåret så, att räkenskapsåret och budgetåret kunde följas åt. För att detta verkligen skall kunna genomföras, måste man, såvitt jag kan bedöma saken, just ha en sådan enhetlig organisation i denna del av statsförvaltningen, som riksräkenskapsverket utgör. Vilja herrarna således, redan innan ni sett på denna proposition, omöjliggöra förslagets genomförande, då skola ni uttala er för vad motionärerna ifrågasatt, ty sådan blir följderna av ett sönderrivande av riksräkenskapsverket. Och de, som anse, att det är en olägenhet för statsverket, att räkenskapsåret slutar vid en tid och budgetåret vid en annan tid på året, de få vänta på att få denna reform genomförd.

Det kan ju icke tillvitats mig, att jag icke gått fram på sparsamhetens område, och ur denna synpunkt kunde jag ju vara mycket tacksam för alla de anvisningar, som komma från olika håll, då man ju däri kan se ett erkännande, att man vill något. Men jag vill betona att det hade varit fullständigt omöjligt att föreslå så genom-

gripande besparingar ifråga om riksräkenskapsverkets personal, om icke detta verk vid sin tillkomst erhållit en modern organisation och där införts mera moderna arbetsmetoder, än som existerade i den föregående räkenskaps- och revisionsverksamheten.

Nu har det särskilt betonats såsom ett bevis för att riksräkenskapsverket egentligen icke är vuxet sin uppgift, att jag i årets statsverksproposition icke kunnat bygga på riksräkenskapsverkets första beräkningar av inkomst- och förmögenhetsskatten. Jag känner icke till, efter vilka grunder riksräkenskapsverket uppgjort sina beräkningar, men så mycket kan jag säga, för att klarlägga denna fråga, att då riksräkenskapsverket kom till 106 miljoner kronor, var detta grundat på ett adderingsmisstag; man hade flyttat tillsammans olika sifferkolumner. Men att i en debatt om ett verks kompetens vilja använda sig av att en tjänsteman begått ett misstag, är, tycker jag, något för starkt.

Vad angår en del av de uppgifter, som riksräkenskapsverket övertagit från statskontoret, nämligen uppgörandet av beräkningar för budgeten, kan det ju diskuteras, huruvida denna del av dess verksamhet behöver utövas i samma utsträckning, som hittills skett. I samband med finansdepartementets omorganisation 1920 inrättades inom departementet en särskild budgetbyrå, och det är ju klart, att finansdepartementet är bättre rustat i dag att kunna uppgöra en budget utan att fråga något särskilt ämbetsverk om huru siffrorna skola sammanställas, det vill jag gärna erkänna, men att man icke var färdig att säga detta, när man inrättade budgetbyrån, är förlätligt ur den synpunkten, att här röra vi oss på ett område, där jag är mycket rädd för att överhuvud taget spara för mycket på arbetskraft och framför allt att spara på den kvalificerade arbetskraften, när det gäller prövning av dessa frågor. Mina herrar, budgeten omspannar så stora områden och dess verkningar ingripa så djupt i varje skattdragares förhållanden, att här behöver man kanske se på siffrorna mer än från ett håll.

Emellertid hoppas jag, att Kungl. Maj:t i fortsättningen som hittills skall låta sig angeläget vara att se till, att intet dubbelarbete utföres någonstades, där det icke på grund av kravet på noggrannhet kan anses nödvändigt ur ren kontrollsynpunkt, och i det fallet anser jag för min del, att ett fortblivande av riksräkenskapsverket är den bästa framkomliga vägen för att undanröja dubbelrevision och medgiver möjligheten att efter moderna principer följa med och hava räkenskaperna färdiga i rimlig tid samt att under räkenskapsårets lopp just genom detta arbetssätt i viss mån fullfölja och månatligen utföra en förberedande revision.

Jag har, herr andre vice talman, ansett mig böra framföra dessa synpunkter, då jag har den bestämda meningen, att det icke gagnar statsverket, om de herrar, som nu i de allra bästa avsikter, förmodar jag, vilja inbespara penningar åt statsverket, skulle få sin uppfattning i detta stycke tillgodosedd. Det är en annan sak, mina herrar, om chefen för eller tjänstemännen i ett ämbetsverk äro mindre väl sedda eller ansedda, men vi skola framför allt icke låta låna oss till

*Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.*

(Forts.)

*Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.*

(Forts.)

åtgärder, som gå ut över själva saken för att tjäna vissa biintressen. Det är detta jag känner behov av att reagera emot, och det är därför, som jag tager riksräkenskapsverket i ett energiskt försvar och yrkar bifall till utskottets utlåtande.

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr andre vice talman! Varken jag eller någon annan kan väl förtänka herr finansministern, att han tager i försvar vad han själv genomfört inom förvaltningen, men jag undrar ändå, om herr finansministern har riktigt fog för att säga, att bara man giver sig in på att fråga, om det icke går an att rätta litet på vissa saker, som genomförts, är man inne på orätta vägar. Nu mildrade visserligen herr finansministern detta sitt uttryck mot slutet av sitt anförande, när han medgav, att han trodde, att motionärerna handlade i bästa avsikt, och jag skall be att få tacka herr finansministern för att han verkligen gjorde denna lilla omvändning, ty jag fann det första han sade vara något för kraftigt.

Jag tillåter mig också påpeka, att när den nuvarande finansministern vid riksräkenskapsverkets inrättande lika kraftigt tog denna reform i försvar, blev den anfallen här i kammaren av, efter vad man åtminstone har rätt att tro, fullt sakkunniga personer, som ansågo, att den omläggning, som man var i färd med att genomföra, icke skulle kunna fylla den uppgift, så som man väntade sig, att den skulle göra. Huruvida den har fyllt denna uppgift, skall jag icke inlåta mig på, men jag skall be att få försäkra herr finansministern, att den persondiskussion, som förts om riksräkenskapsverket icke varit i någon mån avgörande för mig eller mina medmotionärer, när vi gått att väcka denna motion, utan anledningen har endast varit, att vi velat framhålla de möjligheter, som kunna finnas, att få fram vad man från så många håll alltjämt försöker framföra i den allmänna diskussionen, nämligen vinnande av enkelhet i förvaltningen. Vi hava i motionen påpekat, att enkelhet i förvaltningen vinnes icke genom att man har en hel mängd ämbetsverk, utan snarare är det att antaga, att enkelhet vinnes, om man sammanför uppgifterna på lämpligt sätt, så att de icke behöva passera alltför många instanser.

Nu har man från utskottets sida icke vågat säga, att vad man avsett att vinna har vunnits genom inrättande av riksräkenskapsverket. Utskottet säger blott, att man skulle kunna komma att förlora vad som eventuellt vunnits. Jag tycker, att om man anfaller en motionär, därför att han väckt en motion på lösa boliner, är det bra litet att komma med, då man icke har kraftigare bevis, än att man från utskottets sida tror, att det kan hava vunnits något, men icke vågar sig på påstående därom. När utskottet här i början av sitt utlåtande talar om vad man avsåg att vinna genom riksräkenskapsverkets inrättande, vill jag säga, att det är ju klart, att detta måste enligt själva instruktionen gälla för vilket organ som än skulle hava hand om detta räkenskaps- och revisionsväsende.

Man har nu pekat på kammarrättens stora arbetsbörda och sagt, att det icke skulle gå för sig, att kammarrätten skulle övertaga detta

arbete, ty den är överbelastad med arbete ändå. Ja, det är en sak, som jag icke precis kan bedöma. Motionärerna hava icke kommit med något annat påstående, än att vi önska en undersökning, om det vore möjligt och lämpligt att indraga riksräkenskapsverket, och om så sker. måste det naturligtvis ersättas med något annat. Men jag tror icke, att det går an att bemöta detta med att kammarrätten, sådan den nu är, icke skulle kunna sköta den uppgift, som eventuellt skulle falla på kammarrätten, om någon del av riksräkenskapsverkets göromål skulle överflyttas till kammarrätten. Det är dock icke obekant, att när riksräkenskapsverket inrättades, borttogos *vissa avdelningar* ur kammarrätten. Jag betvivlar för övrigt, att kammarrätten någonsin haft sitt arbete så ordnat, att samma personer, som avdömt taxeringsmål, också skött räkenskaperna och revisionen.

Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.

(Forts.)

Det må kanske tillåtas att påpeka, att statsrevisorerna hava dock funnit, att riksräkenskapsverkets nuvarande sätt att sköta sig icke har varit alldeles — jag kanske kan säga mönstergillt utan att däri inlägga något, som skulle vara förklenande. Statsrevisorerna hava dock reservation på, om det icke skulle vara nödvändigt, att det inrättades en revision över riksräkenskapsverket, och detta förhållande kan väl ändå giva en liten anledning till att fråga sig, om detta verk är alldeles klanderfritt, eller om man icke har rätt att i någon mån undra, om det är bra som det är. För min del tycker jag, att den reservation, som här avgivits vid utskottets betänkande av herr Johanson i Hörninge, på ett fullt klarläggande sätt fört fram denna fråga, och jag ber att få fästa uppmärksamheten på att i hans reservation har även framförts en annan möjlighet, nämligen att en viss avdelning av riksräkenskapsverket skulle läggas in i finansdepartementet. Nu vågar jag icke göra något uttalande, om detta är lämpligt och riktigt, men i varje fall synes det mig vara något att tänka på. Då man på andra håll undersöker, var man skall göra besparingar och indragningar, är det på sin plats att försöka tänka efter, om det här är möjligt att göra någon indragning, som betyder något i verkligheten. Vi hava trott, att med de tendenser, som riksräkenskapsverket visat sig hava, nämligen att öka ut sig och draga till sig göromål, som det hittills icke haft, skulle det vara en lämplig åtgärd att försöka utreda, huruvida det icke vore den rätta vägen att göra en omläggning och därvid också indraga riksräkenskapsverket.

Reservanterna herrar Laurén m. fl. hava också varit inne på den sidan av saken. De hava velat avfärda motionen med en motivering, som skulle vara vänligt stämd mot motionens syfte. Jag har naturligtvis icke mycket att anmärka mot en sådan ståndpunkt, ty motionärerna hava aldrig givit sig ut för att ha en alldeles bestämd mening om att det skulle vara lämpligt att indraga riksräkenskapsverket, utan de hava velat få denna sak utredd. Jag tycker, att även herr finansministern skulle kunna anse det vara någorlunda lovligt att framföra en sådan mening i riksdagen, helst som diskussionen om detta riksräkenskapsverk, även om man tager undan de rent personliga förhållandena inom verket, dock varit rätt så omfat-

Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.
(Forts.)

tande och meningarna, jag tror även inom ämbetsmannakretsar, varit rätt delade i fråga om huruvida det är av behovet påkallat att för framtiden bibehålla detta riksräkenskapsverk.

Herr talman! Jag ber att få instämma i det yrkande, som gjorts av herr Johanson i Hörninge.

Herr förste vice talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

I herr Johanssons i Kälkebo yttrande instämde herr *Persson* i Trången.

Herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Herr Johansson i Kälkebo började med att säga, att jag försvarade riksräkenskapsverket vid dess tillkomst lika tappert, som jag gjort här i dag. Tyvärr måste jag säga, att detta påstående icke är riktigt, ty vid den tiden låg jag på Röda Korssets sjukhus och kunde icke försvara propositionen, men nog ville jag göra det. Jag hade alltså laga hinder den gången.

Att statsrevisorerna ansett sig böra påkalla, att riksräkenskapsverkets egna räkenskaper skulle revideras av en annan myndighet, är fullt riktigt, och den saken är redan ordnad. I samma ögonblick som min uppmärksamhet blev fäst därpå, föreslog jag, att kammarrättens advokatfiskal skulle revidera verkets egna räkenskaper. Att icke denna bestämmelse från början inkom i verkets instruktion, kan väl närmast söka sin anledning däri, att man i tillämpliga delar tog mönster från den gamla instruktionen, och kammarrätten hade, under den tid den hade revisionen om hand, icke någon som reviderade dess räkenskaper. Samma förhållande kom sedan att gälla för riksräkenskapsverket, men eftersom detta verk blivit mera *påpassat*, har nu ändring därutinnan skett. Detta är dock ingen ofördelaktig omständighet, utan den talar tvärtom för ett bibehållande av den nuvarande ordningen. Det är icke riktigt, som man trott, att om man uppdelar riksräkenskapsverket på två eller tre andra verk, man därigenom skulle åstadkomma en mera direkt kontakt mellan det reviderande verket och den, vars räkenskaper granskas; tvärtom synes denna kontakt lättare kunna åstadkommas och uppehållas genom den organisation som nu existerar. Däremot kan det leda till mycket stora och betänkliga svårigheter, om man envisas med att låta ett verk såsom kammarrätten med en redan förut omfattande verksamhet svälla ut med den ena byrån efter den andra, som skulle syssla med för verket delvis främmande uppgifter, ty då blir verkets omfattning så stor, att det icke kan behärskas av sin ledning.

När man dels i motionen och dels i en av reservationerna sagt, att riksräkenskapsverket lagt sig till med en hel del uppgifter, som icke voro avsedda för verket, så får jag säga, att jag måtte ha läst de aktstycken dåligt, som innehöllo själva principerna efter vilka detta verk skulle organiseras. Jag plockade nämligen bort en del av de uppgifter, som man hade för avsikt att påägga detta verk, och såvitt jag kan bedöma, har räkenskapsverket

icke lagt sig till med något, som icke faller inom dess verksamhetsområde. Men man förväxlar möjligen detta med att det pågår en strid inom ämbetsverken huru revisionen bör ordnas; det ena verkets målsmän säga, att en revision egentligen icke kan skötas av någon annan än verkets egna tjänstemän, räkenskapsverket anser att revisionen verkställes bäst och billigast i centralrevisionen. Det är denna strid om var revisionen skall ligga, som i mångt och mycket färgat den allmänna diskussionen. Min uppfattning är, att revisionen skall, så långt det är möjligt och kan praktiskt försvaras, sammanföras på ett ställe och att man skall undvika den dubbelrevision, som tyvärr ännu i mycket stor utsträckning tillämpas. Men, mina herrar, därhän kunna vi icke komma, om vi gå ut ifrån den ståndpunkten, att vi skola sönderriva riksräkenskapsverket och lägga en del under statskontoret och en annan del under ett annat ämbetsverk. Innan jag tillät mig föreslå upprättandet av riksräkenskapsverket, vände jag mig direkt till statskontorets chef och frågade honom, om statskontoret kunde med bibehållande av sin förutvarande arbetsbörda övertaga även bokföringskommitténs uppgifter. Då svarade statskontorets chef, att han för sin del ansåg detta vara uteslutet. Efter vad sålunda skett, kan jag icke finna, att det skulle vara riktigt, att man nu genom en skrivelse till Kungl. Maj:t sätter igång med en förnyad utredning.

Det hela går som en cirkelsåg. Först motionera herrarna och skrivelser skickas om allt möjligt. När så en lämplig hög utredningskrafts samlats hos Kungl. Maj:t fråga ni: är utredningen färdig? När då utredningen icke är färdig, så fråga ni: vad gör Kungl. Maj:ts kansli? Och ni besinna icke, att de löpande göromålen tre och fyradubblats för att icke säga femdubblats. Gå upp i ett departement, när ärendena förberedas till riksdagen, och ni skola finna, att departementscheferna tvingas att pressa arbetskrafterna ända till det ytterst möjliga, vilket gör, att man sedan måste ge dem ledighet, för att de icke skola stupa efter några års arbete. Detta känna ni ingenting till om här, ni få bordet dukat, och äro icke volymerna tillräckligt tjocka, så saknas det fullständig utredning. Så mata ni och mata, och när det börjar kosta pengar, då säga ni: var så god och skär ned ty budgeten måste gå ihop. Denna senare önskan har knappast hunnit bli effektuerad, förrän ni gå in och skriva upp kronans bläck och papper för att formulera framställningar, avsedda att åstadkomma nya utredningsprojekt.

Nu säger jag en del saker, som jag icke skulle säga där nere på statsrådsplatsen, men jag säger det därför, att det bör någon gång sägas ifrån, att man kanske även bör vara litet återhållsam. Jag undantager icke mig själv, ty jag har skrivit många motioner. Men det bör sägas ifrån, att är det meningen, att vi nu skola återgå till en mera sparsam statshushållning, så skall denna sparsamhet börja här, och man skall icke i tid och otid begära, att Kungl. Maj:t skall verkställa utredningar. Den nu ifrågasatta utredningen är såvitt jag kan bedöma mindre behöflig och är faktiskt en fråga av den beskaffenheten, att vissa sidoinflytelser måste ha gjort sig

*Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksraken-
skapsverket.
(Forts.)*

Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.

(Forts.)

gällande för att pressa fram detta problem till förnyad diskussion. Därmed har jag icke velat säga något ont om dem som framfört denna fråga, ty jag är av den övertygelsen, att de trots sig tjäna statens intressen genom att framföra den, och det förlåter mycket.

Jag skall icke upptaga tiden vidare. Jag är för min del övertygad om att det riktigaste hade varit att bifalla utskottets hemställan utan att godkänna motiveringen, men jag tror, att ett avslag i överensstämmelse med utskottets utlåtande också kan vara godtagbart.

Herr Laurén: Herr förste vice talman! Då herr finansministern tycks skära alla reservanter över en kam, ber jag att få göra kammaren uppmärksam på att den av mig samt herrar Andersson i Rasjön och Fjellman avgivna reservationen icke går ut på någon skrivelse till Kungl. Maj:t om indragande av riksräkenskapsverket utan endast därpå att kammaren bör ha sin uppmärksamhet fästad på detta verks utveckling, så att denna icke må komma att stå hindrande i vägen för en eventuell omändring av verket.

Herr finansministern nämnde något om, att han icke visste, att det förefanns tendenser till att verket skulle utvidga sig, men jag pekade i mitt förra anförande just på verkets utlåtande i föl, där verket tydligt säger ifrån, att det vill ha den dömande myndigheten ifrån kammarrätten, och detta förutsätter naturligtvis en utvidgning av riksräkenskapsverket.

Herr Lindmark framhöll i sitt anförande att det skulle bli omöjligt för statskontoret och kammarrätten att taga emot denna ökade arbetsbörda, varvid han, om jag icke missförstod honom, tycktes förutsätta, att dessa verk skulle övertaga riksräkenskapsverkets arbeten med den arbetskraft, som de nu hava. Detta är naturligtvis alls icke meningen, utan det är klart, att lika väl som, när riksräkenskapsverket inrättades, arbetskrafter från kammarrätten och statskontoret överflyttades till riksräkenskapsverket, likaväl skulle en återgång ske till sagda verk. Det är denna förändring av förvaltningen, som vi reservanter ansett åtminstone böra tagas i övervägande, för den händelse det kommer ytterligare anspråk på utvidgning av detta verk. Detta är skillnaden mellan vår reservation och den av herr Johanson i Hörninge avgivna, något som jag velat upplysa om, för att kammaren skulle ha klart för sig skillnaden.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till den motivering, vi föreslagit.

Herr Johansson i Kälkebo: Jag skall fatta mig kort. Jag kan emellertid icke neka mig att med anledning av herr finansministerns sista yttrande göra den lilla erinran, att även herr finansministern borde väl kunna, när han sätter utredningsförhållanden mot kostnader, skilja något mellan utredningar, som syfta till besparingar, och utredningar, som syfta till ökade statsutgifter. Det är blott denna lilla erinran, jag velat göra mot herr finansministerns yttrande.

*Ang.
ifrågasatt in-
dragning av
riksräken-
skapsverket.
(Forts.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr förste vice talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till berörda hemställan med den ändring i motiveringen, som innefattades i den av herr Laurén m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen och 3:o) bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr förste vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr förste vice talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring i motiveringen, som innefattas i den av herr Laurén m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 111 ja mot 91 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Konungen rörande ändring av bestämmelserna angående tjänstledighetsavdrag i visst fall för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande statsförvaltningen;

och biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 8.

Vidare föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om pensionering av viss statsanställd icke ordinarie personal.

Kammaren biföll utskottets hemställan, vilket beslut skulle, jämlikt § 63 i riksdagsordningen, genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 9.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåren 1923—1924 av utgifterna under

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 23.

riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Sedan herr förste vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att utlåtandet måtte föredragas punktvis och att endast kantrubrikerna uppläsas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. anslag
till
försäkrings-
rådet.*

Punkten 10, angående ordinarie anslaget till försäkringsrådet.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 10 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att i riksstaten uppföra det ordinarie förslagsanslaget till försäkringsrådet med 87,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) i riksstaten uppföra det ordinarie förslagsanslaget till försäkringsrådet med 87,000 kronor; samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning om och på vad sätt en omorganisation av försäkringsrådet skulle kunna åstadkommas, åsyftande en förenkling av försäkringsrådets verksamhet och minskning i utgifterna för detsamma.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Norman*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) i riksstaten uppföra det ordinarie förslagsanslaget till försäkringsrådet med 79,000 kronor; samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t — — — — — detsamma.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr förste vice talman, mina herrar! Vid den nu föredragna punkten har jag jämte herr *Norman* avgivit en reservation. Vi ha icke skilt oss från utskottets övriga ledamöter, när det gällt uttalanden från statsutskottet i denna punkt beträffande framtida indragningar och förminskning i statens utgifter i densamma. Därom äro vi alldeles ense med utskottet. Den punkt, däri vi ha skilt oss från utskottet, gäller innevarande statsförslag, som enligt Kungl. Maj:ts förslag slutar på 87,000 kronor. Vi ha nämligen funnit, och det står också här närmare relaterat på

*Ang. anslag
till
försäkrings-
rådet.
(Forts.)*

sidan 8, att arbetsbördan för försäkringsrådet högst avsevärt understigit vad man haft anledning förvänta, så att arbetet där blivit så väsentligt minskat, att man för det extra förslagsanslaget under punkt 11 för upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet gjort högst väsentliga inskränkningar; och för övrigt finner man, att de sessioner, som rådet bör hålla, äro till antalet betydligt mindre än de förut varit. Då ligger det mycket nära till hands att tycka, att just de ledamöter av rådet varit för högt avlönade, som inom detsamma icke äro egentligen tjänstemän utan fastmera — jag vet icke, om jag kan kalla dem så — politiska tjänstemän eller något slags politiska representanter. Vi reservanter ha tyckt, att deras arvode varit väl högt tilltaget för det arbete, som de kunna åstadkomma. Jag vill icke sticka under stol med att jag för min enskilda del har den kanske kätterska åsikten, att jag i stort sett tror, att det vore lyckligt, om man icke slagit in på den här bogen med politiska tjänstemän, såsom jag älskar att kalla dem. Jag har nog tyckt mig märka åtskilliga gånger, att de, som ha en sådan uppgift i ett verk eller en styrelse, fattat denna sin uppgift så, att de försvarat till det allra yttersta vad detta verk eller denna styrelse gjort. Det är bra, när det råder ett kordialt förhållande, men jag har blivit mycket tveksam, ju längre tiden gått, om det föranleder någon besparing för staten och verkar i den riktning, som man i början gav sken av att detta skulle göra, nämligen att man överhuvud skulle spara på statens medel.

Nu har det varit så, att vi reservanter, om vi stått rent ensamma, möjligen icke vågat oss på denna reservation, ty vi förstodo, att det hade varit att trampa på många ömma liktornar. Men nu har granskningsnämnden, den av Kungl. Maj:t tillkallade nämnden, själv angivit, att så borde det ske på denna punkt, och Kungl. Maj:t har endast gått granskningsnämnden till mötes så mycket, att det icke skulle beräknas dyrtidstillägg på detta arvode. Vi ha åtminstone tyckt, att det varit för litet avdrag, och jag tror också, att då det nu är så, att medel här i många fall till dylika saker utgår rent av till oss politici — jag säger oss politici, oaktat jag lyckligtvis icke själv är engagerad på detta område eller något annat dylikt — detta är en mycket ömtålig sak, som man nog behöver titta på mer än en gång, innan man utan vidare håller på att man icke gör några rubbningar och framför allt icke sänker arvoden. Det är nog icke vidare trevligt, när anmärkningar göras från tjänstemannahåll, huru riksdagsmännen passa på sina ekonomiska intressen. Det är mycket tråkigt, när man hör sådana insinuationer.

Jag har åtminstone velat göra mig till tolk för att detta slags anslag bör tagas till mycket sparsamt och att vi böra göra vårt yttersta för att hålla det nere, om vi överhuvud fortsätta på denna linje med tjänstemän, som tagas bland riksdagsfolket.

Jag skall icke nu vidare yttra mig i denna punkt. Jag har tillkännagivit min åsikt, och jag tror bestämt, att riksdagen utan våda och utan att träda några ekonomiska hänsyn för nära kan följa reservanterna. Arvoden äro, tror jag, så pass tilltagna, att de räcka ändå, och därför skall jag, herr förste vice talman, yrka bifall till

Ang. anslag
till
försäkrings-
rådet.
(Forts.)

den av herr Norman och mig avgivna reservationen och avslag på utskottets hemställan.

Herr *Norman* instämde häruti.

Herr **Jansson** i Falun: Herr förste vice talman! Jag kan icke dela den uppfattning, som herr Olsson i Kullenbergstorp gjort sig till tolk för, att dessa politiska representanter skulle vara några slags dekorativa figurer, ty det innebär väl ändå vad han sade. Jag vågar påstå, att är det på någon plats befogat att ha personer från det civila livet, som deltagit i förvaltningen eller i bedömandet av vissa spörsmål, är det förvisso på detta område, just därför att dessa personer besitta den erfarenhet från levande livet, som det är väl rätt så svårt för den tjänsteman, som sitter inom ämbetsverket att kunna äga. Det är alldeles självklart. Ur den synpunkten anser jag, att denna institution bör bibehållas, men däremot hava vi inom utskottet ansett, att det bör tagas under övervägande, huruvida det kan vara nödvändigt att ha två arbetsgivarrepresentanter och två arbetarerepresentanter. Den frågan ha vi varit med om att den må undersökas, om det är möjligt att göra någon inskränkning. Man bör icke kosta på denna sak mer än det absolut är nödvändigt. Så långt ha vi varit eniga, men när det gäller det arvode, som här skall utgå, har frågan därom mycket ingående diskuterats vid den förberedande behandlingen. Jag har blivit övertygad, när jag tagit del av deras material och de arbetsuppgifter, som dessa ombud ha, att dessa äro högst vidsträckta och maktpåliggande, så att det näppeligen är möjligt att få personer, som kunna fullgöra de åligganden, de ha att fullgöra, under förutsättning att det icke blir en något så när ordentlig ersättning för desamme. Det är just den synpunkten, som för mig varit avgörande, när jag ansett, att vi böra gå på Kungl. Maj:ts förslag. Departementschefen har icke heller kunnat dela den uppfattning, som granskningsnämndens sakkunniga givit uttryck åt i sitt granskningsverk. Jag tror, att det ingalunda är bortkastade pengar, utan att det är fullständigt riktigt, att det arvode, som tidigare utgått, även i fortsättningen må kunna få utgå. Jag ber vidare att få understryka herr Olssons meddelande, nämligen att det tidigare utgått dyrtidstillägg, men att det nu föreslagits att draga in detta dyrtidstillägg, och det blir ju, redan det, en väsentlig minskning, så att jag för mitt vidkommande kan icke annat än fullt och helt instämma i de synpunkter, som departementschefen lagt på frågan. Jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr förste vice talman! Blott ett par ord. Jag skulle också kunna deklarerera här inför kammaren, att jag på avdelningen likaväl som avdelningens vice ordförande verkligen sökt tränga in i detta ärende så grundligt som möjligt och satt mig in i den arbetsbörda, som han talade om. Det finns en statistik, också tämligen god, på huru denna arbetsbörda oupphörligen för-

minskas. Det kommer man icke ifrån, om det nämligen skall vara betalt för själva arbetet, och det är just det, som det är fråga om. Jag tror, att den ärade talaren tagit fel, då han sade, att jag skulle vara alldeles oresonlig och icke vilja, att folk skulle få ersättning för sitt arbete. Det vill jag lika väl som han, men jag tror, att man får se till, att ersättningen blir skälig. Jag anser mig vara i mycket gott sällskap, när granskningsnämnden kunnat stanna inför det belopp, som vi reserverar sedan accepterat. Jag tycker också, att det icke skulle kläda oss illa här i riksdagen, särskilt andra kammaren, om vi gävo granskningsnämnden vårt stöd och erkännande för dess sparsamhetsförsök i detta anslag, även om dessa försök skulle råka på en eller annan politiker.

Ang. anslag
till
försäkrings-
rådet.
(Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Ja, herr förste vice talman, då kammaren möjligen av herr Olssons i Kullenbergstorp anförande kan få den uppfattningen, att det här gäller ett oskäligt belopp, skall jag tillåta mig att peka på statsverkspropositionen under femte huvudtiteln sidan 15 uti förevarande punkt. Det är fråga om 5,000 kronor till envar av de två arbetarrepresentanterna och de två representanterna för arbetsgivarna. När man dessutom vet, att åtminstone i några fall det finns personer, som fått lov att flytta hit för att utslutande sköta denna befattning och vara med om överläggningarna, frågar jag: Kan man icke säga, att dessa 5,000 kronor hålla sig bra nära det skäliga? Ja, jag skulle vilja säga, att för en sådan uppgift, som kräver en så stor samvetsgrannhet och noggrannhet, är det i det allra minsta laget enligt mitt sätt att resonera. När, som herr Jansson i Falun påpekat, dyrtidstillägget skall helt indragas, ber jag att få fråga herr Olsson i Kullenbergstorp: i vilket tempo skall det egentligen gå med nedskärningarna för dessa människor? Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fögade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 11 och 12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 13*, angående extra anslag för upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet, anförde:

Ang. upprät-
hållande av
social-
styrelsens
verksamhet.

Herr **Lübeck**: Herr förste vice talman! Jag skall be att i anledning av ett uttalande i motiveringen till punkt 13 få säga ett par ord. Det gäller socialstyrelsens bränslekontrollerande verksamhet, vilken, såsom kammaren möjligen har sig bekant, äsyftar att vid de olika statsinstitutioner, där bränsle i större omfattning förbrukas, åstadkomma alla möjligheter för hushållning i bränslesparings-syfte. Där tjänstgöra för närvarande två ingenjörer, d. v. s. en

*Ang. upprätt-
hållande av
social-
styrelsens
verksamhet.*
(Forts.)

förste byråingenjör och en byråingenjör, och ett kontorsbiträde. Nu har utskottet här uttalat, att man möjligen kunde tänka sig, att det borde tagas under övervägande »huruvida icke göromålen kunna så fördelas, att en del av dem anförtros en utbildad ingenjör och en del överlåtes åt en person med praktisk utbildning å ifrågavarande område», och det låter ju nog så rimligt, om de skulle kunna ordnas på det sättet. Emellertid vill jag upplysningsvis meddela, att denna bränslekontrollerande verksamhet, som enligt uppgift under de gångna åren medfört besparingar, som lära uppgå till ungefär $\frac{1}{2}$ miljon kronor eller något däröver, är redan uppdelad på ett sådant sätt, att jag knappast tror, att man skulle vinna något med en sådan anordning, som utskottet här ifrågasatt. Den skötes nämligen dels i mycket kvalificerade fall genom de båda ingenjörerna, som jag här omnämnt, dels i mindre kvalificerade fall genom yrkesinspektionens underingenjörer, som sålunda äro praktiskt utbildade personer, som i mycket stor omfattning hava hand om denna bränslekontroll, och dels slutligen i mindre krävande fall genom skriftliga anvisningar och rapporter m. m.

Såvitt jag kan finna ligger nu saken så till, att den arbetsbörda, som påvilar dessa båda ingenjörer, som ha att sköta det mera kvalificerade arbetet, är tillräcklig för dem, så att det sålunda kräves tvenne verkligt sakkunniga att sköta denna del av verksamheten, som omfattar till mycket övervägande del den mycket betydande kostnadsbegränsning, som åstadkommits på detta område genom dessa ingenjörers verksamhet. Jag vill därför ifrågasätta, om det skulle vara klokt att minska sakkunskapen på det sätt, som utskottets yttrande synes vilja förutsätta, och jag vill sålunda göra det uttalande till det vidare övervägande, som frågan kan komma att få, att jag tror, att man bör se sig mycket noga för, så att man, för att detta syfte skall uppnås, jämväl i fortsättningen icke minskar sakkunskapen hos den personal, som här har ansvaret.

Herr förste vice talman, med hänvisning till att kammaren är glest besatt och av andra skäl har jag icke någon anledning att göra något yrkande.

Herr **Jansson** i Falun: Herr förste vice talman! På avdelningen i utskottet ha vi diskuterat denna fråga och ha velat uttala en önskan om att besparingar skulle kunna på något sätt verkställas. Vi ha verkligen haft den uppfattningen, att det icke kan skada, ifall även den personal, som deltagit i praktiska värv, bleve i tillfälle att bedöma dessa saker och bedriva denna verksamhet, men därmed ha vi icke sagt, att så skulle vara fallet. Det får en blivande utredning ge vid handen.

Endast detta vill jag ha sagt såsom motiv för att vi ryckt in denna lilla sats i motiveringen. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lübeck**: Herr förste vice talman, mina herrar! Såsom av mitt yttrande borde ha framgått är förhållandet verkligen det, att en

massa människor, som äro prövade i praktiska värv, haft med denna kontroll att skaffa. Det var nu frågan om de mest kvalificerade fallen, där verklig sakkunskap kan behövas. Då är det litet farligt att skjuta in en sådan sats, såsom här skett, att man skulle kunna nöja sig med en personal med s. k. praktisk utbildning. Det finns så ofantligt många med praktisk utbildning, som sysslät med denna kontroll.

*Ang. upprätt-
hållande av
social-
styrelsens
verksamhet.
(Forts.)*

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 14—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Punkterna 21—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 29*, angående vissa hygieniska anordningar vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö; och begärdes ordet därvid av

*Ang. vissa
hygieniska
anordningar
vid statens
tvångsarbets-
anstalt
å Svartsjö.*

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lindqvist**, som yttrade: Ja, herr förste vice talman, då jag finner mig böra taga till orda vid denna huvudtitel, anser jag mig pliktig att först uttala min tillfredsställelse med det sätt, på vilket utskottet behandlat huvudtiteln ifråga. Såsom man finner, ha Kungl. Maj:ts förslag så gott som genomgående blivit tillstyrkta, och detta är ju självfallet en glädje för den, som varit med om att utarbeta dessa förslag. Jag får ju säga, att jag nog för min del också förutsatt, att resultatet skulle bli sådant, därför att man nedlagt så stora ansträngningar på att åstadkomma nedsättning på alla de punkter, där sådan överhuvud var möjlig att åstadkomma, och jag förmodar, att utskottet också noggrant lagt märke till att en sådan strävan återspeglat sig i huvudtiteln.

Vid den nu föredragna punkten har jag en upplysning att lämna. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att i statsverkspropositionen är meddelad en uppgift, som varit lämnad från anstaltens styrelse, att det på ett äldre byggnadsanslag skulle finnas kvar en besparing å 10,000 kronor. Nu har emellertid från anstaltens styrelse till departementschefen ingått en skrivelse den 20 mars, i vilken styrelsen meddelat, att på grund av en numera avkunnad skiljedom denna besparing kommit att minskas med 4,581 kronor. Detta bör nu efter mitt sätt att se icke alls inverka på kammarens beslut utan kammaren kan helt lugnt besluta i enlighet med utskottets förslag. Men då sakförhållandet i dag icke stämmer med vad som angivits i propo-

Ang. vissa
hygieniska
anordningar
vid statens
tvångsarbets-
anstalt
å Svartsjö.

sitionen, när den skrevs, har jag ansett mig skyldig att lämna denna upplysning, så att det blir klarlagt, huru det förhåller sig med saken. Det har såsom sagt ingen som helst inverkan i övrigt, och jag har ingen annan hemställan till kammaren än att den måtte följa utskottets förslag.

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 30—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
driftkostnader
för statens
vårdanstalt å
Venngarn för
alkoholister.

Punkten 33, angående driftkostnader för statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister.

Under punkten 33 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1923—1924 anvisa

dels till avlöningar och vikariatsersättningar åt befattningshavare vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister ett extra anslag av 40,945 kronor,

dels ock till bidrag till driftkostnaderna i övrigt vid samma anstalt ett extra förslagsanslag av 39,700 kronor.

Utskottet, som i fråga om anslag till bidrag till driftkostnaderna vid förenämnda anstalt icke ansett sig kunna förorda anvisandet av ett utav Kungl. Maj:t äskat belopp av 500 kronor för tillsyn och övervakning av från anstalten utskrivna och utskrivningsperrmitterade, över vilka anstaltsledningen direkt handhade övervakningen, hemställde, att riksdagen måtte för budgetåret 1923—1924 anvisa

a) till avlöningar och vikariatsersättningar åt befattningshavare vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister ett extra anslag av 40,945 kronor; samt

b) till bidrag till driftkostnaderna i övrigt vid samma anstalt ett extra förslagsanslag av 39,200 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lindqvist**: Herr förste vice talman! Utskottet har i denna punkt gjort en inskränkning av Kungl. Maj:ts förslag, i det att utskottet strukit ett begärt anslag på 500 kronor för tillsyn och övervakning av utskrivna patienter från anstalten Venngarn. Som kammarens ledamöter veta, föreskriva författningarna rörande alkoholisters behandling och vård — och det har även ingått i praxis — att denna övervakning av alkoholister, som ha varit intagna å anstalt, i regel skall verkställas av nykterhetsnämnderna. Det har emellertid visat sig, att det i många avseenden icke kan betraktas såsom fullt lämpligt att överlåta övervakningen av de utskrivna åt nykterhetsnämnderna. Vid anstalten Venngarn har man redan nu delvis börjat tillämpa ett annat system, i det att anstalten själv har påtagit sig att i vissa särskilda fall sköta

om denna övervakning. Man framhåller, att då en internerad person — vi kunna ju tänka oss, att han från en plats uppe i Norrland skickats till anstalten för erhållande av vård — åter blir utsläppt, skall han, om jag icke missminner mig, under sex månaders tid stå under viss kontroll, under vilken tid man skall övervaka, att han icke företager sig något, som är honom förbjudet. Då en person släppts ut, har han nog i regel en känsla av att han helst vill få ett brett streck draget över sitt förflutna. Han önskar så att säga, att vad som förut var skall sjunka i glömskans grav, och han vill, sedan han fått vård på anstalten, försöka resa sig och bli en annan och bättre människa. Det inträffar då rätt ofta, att en sådan person icke vill resa tillbaka till den bygd, där han förut var hemma, utan att han söker sig ut till en annan ort för att komma undan följderna av sitt tidigare liv. Därvid önskar han naturligtvis såvitt möjligt, att hans föregående icke skall bli uppdagat, utan att det skall vara glömt, och att han genom ett annat uppträdande skall kunna återigen förskaffa sig det borgerliga anseende, som han möjligen anser sig ha förlorat. Då han kommer till en sådan plats, och nykterhetsnämnden på orten får anmälan om att den skall övervaka honom, inträffar det emellertid så innerligen lätt, särskilt om det är en mindre ort, att det genast blir känt, vad det är för en person, och vilket förgånget han har bakom sig. I regel är det ju fattigvårdsstyrelsen, som utgör nykterhetsnämnd, och då den tager hand om kontrollen, sprider det sig lätt ett rykte om vad det är för en person och huru han har levat tidigare, och han utsättes för samma faror som förut och står inför risken av ett återfall i sina gamla vanor.

Det är på dessa grunder, som anstaltens styrelse för sin del ansett det vara av alldeles utomordentlig vikt, att ett sådant anslag som det av Kungl. Maj:t föreslagna skulle stå till anstaltens förfogande för att anstalten i särskilt ömmande och kritiska fall skulle sättas i tillfälle att själv verkställa övervakningen. Jag får för min del säga, att jag icke kan annat än på det högsta beklaga, att utskottet här funnit det nödvändigt att göra ett avsteg från Kungl. Maj:ts förslag genom att föreslå, att detta belopp icke skall ställas till anstaltsstyrelsens förfogande. Jag är övertygad om att riksdagen skulle göra mycket gott med att bevilja detta anslag för att låta den praxis, som börjat inarbetas, få fullföljas och att låta anstaltens styrelse pröva sig fram för att undersöka, om icke detta ändå är en väg, som är rekommenderbar och nyttig. Kan man rädda människor från förfall genom att staten ställer ett sådant belopp som det här föreslagna till förfogande, tycker jag det icke bör finnas minsta tvekan för kammaren att bifalla vad Kungl. Maj:t i denna punkt har föreslagit, och jag vädjar därför till kammaren att följa detta förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr förste vice talman! Jag skall mycket gärna och av fullaste hjärta ge det erkännandet åt herr statsrådet, att vi inom utskottet ha funnit, att sparsamhet har iakttagits å denna huvudtitel. Vi ha alla varit mycket erkännsamma här-

*Ang.
drifkostnader
för statens
vårdanstalt å
Venngarn för
alkoholister.*

(Forts.)

Ang.
driftkostnader
för statens
vårdanstalt å
Venngrn för
alkoholister.
(Forts.)

för. Det är då tråkigt, att utskottet och Kungl. Maj:t skilja sig på en punkt, där det gäller ett så litet anslag som det nu ifrågasvarande. Vid första påseende måste det ju se ut, som om utskottet har varit alltför småkittligt, då det funnit ett så litet gryn som ett anslag på 500 kronor att anmärka på. Utskottet har dock i alla fall senterat vad herr statsrådet nu talade om, nämligen att det i några särskilda fall kunde vara av utomordentligt stor betydelse, att övervakningen omhänderhades av anstaltens tjänstemän. Vad vi emellertid i utskottet ha varit litet rädda för, är vad som i regel brukar följa med dylika saker. Det ligger ju så nära till hands, att man börjar med att övervaka några få personer, men att man fortsätter och utvidgar denna övervakning till allt flera. Vårt land är ju stort, och det kan bli en rätt så kinkig historia, om all övervakning skall ske från en centralpunkt ut till kanske de yttersta delarna av landet. Jag vill verkligen vädja till herr statsrådet som praktisk man, huruvida icke detta skulle kunna lägga ett för stort hinder i vägen för att få övervakningen någorlunda effektiv, ty den kan aldrig bli effektiv, även om anstaltens tjänstemän resa ut någon gång och leta upp personerna i fråga. Vare sig man vill eller icke, vare sig man tycker det är tråkigt eller icke för en individ, att han, som statsrådet påpekade, blir en smula märkt genom övervakningen av nykterhetsnämnden i sin hemort, tror jag, att det är absolut omöjligt att komma från den saken. Det räcker icke med att tjänstemän resa ut i landet för att leta upp och se efter de utskrivna, det räcker icke med detta, och man kommer därför icke ifrån övervakning även av nykterhetsnämnderna.

Vi ha därför funnit det rätt ändamålslost att här upptaga ett särskilt anslag. Skulle det vara så, att man vill företaga en särskild övervakning för en enda individ — sådant kan naturligtvis inträffa — lär det väl vara möjligt att ordna utan att man behöver taga upp ett specialanslag för den sakens skull.

Så tråkigt och småaktigt det än ser ut, att vi skilja oss från Kungl. Maj:t på en så obetydlig post som denna, har det dock varit för konsekvensens skull — vad det hela skulle kunna svälla ut till — och därför, att något effektivt övervakande icke kan ske, även om man följer Kungl. Maj:t, och icke blott och bart för 500 kronors skull, som utskottet har gått den väg, det gått.

Jag skall, herr förste vice talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag hörde med uppmärksamhet på vad som yttrades från statsrådsbänken. Det rör sig ju här icke om något särskilt stort belopp, det är endast 500 kronor, som utskottet prutat av, och jag kan icke neka till att de skäl, som herr statsrådet anförde för Kungl. Maj:ts förslag, kunna vara bärande. Det förhåller sig ju så, att det är av mycket stor betydelse för dessa alkoholister, som varit intagna på anstalten, i vilken miljö de komma in i då de utskrivs från anstaltsvården. De, som äro från en storstad, behöva kanhända inackorderas på landsbygden i närhe-

ten av anstalten, där de kunna få litet tillsyn och omvårdnad. Jag anser, att om några på detta sätt kunna bli räddade, bör icke riksdagen vara alltför prutsam, och jag tror för min del att statsutskottet skall finna sig i att kammaren går med på den hemställan, som gjordes av herr statsrådet.

Jag ber därför att få yrka bifall till denna hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmanen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkten 34.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 35, angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Kungl. Maj:t hade uti punkten 35 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att

dels till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor;

dels ock besluta, att av nämnda anslag skulle under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå:

a) till främjande av svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade nykterhetssällskapets verksamhet	kronor	5,000:—
b) till främjande av järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet	»	1,000:—
c) till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet	»	8,000:—
d) såsom bidrag till uppehållande av internationella byråns i Lausanne för alkoholismens bekämpande verksamhet	»	1,000:—

Summa kronor 15,000:—

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande framställning hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, nämligen nr 52 inom första kammaren av herr *Larsén m. fl.* och nr 95 inom andra kammaren av herr *Wagnsson m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att anslagen till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet samt till upprätthållande av internationella byråns i Lausanne för alkoholismens bekämpande verksamhet måtte beviljas efter samma grunder, som för närvarande vore gällande, eller för helt år räknat med 10,000 kronor till den förstnämnda byrån och med 1,500 kronor till den senare;

Ang. driftkostnader för statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister.
(Forts.)

Ang. anslag till främjande av nykterhet m. m.

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Edsbyn väckt motion nr 115, vari föreslagits, att riksdagen för sin del ville besluta att

dels till främjande av nykterhet och motarbetande av drycken-
skapens följder för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av
17,500 kronor,

dels ock besluta, att av nämnda anslag skulle under de villkor,
som av Kungl. Maj:t ansåges lämpliga, utgå:

a) till främjande av svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade nykterhetssällskapets verksamhet	kronor	5,000:—
b) till främjande av järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet	»	1,000:—
c) till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet	»	10,000:—
d) såsom bidrag till upphållande av internationella byråns för alkoholismens bekämpande verksamhet	»	1,500:—

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motioner, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:

av herrar *Kvarnzelius, Oscar Olsson, Carl G. Ekman, Asplund, Carl Johansson, Rydén, Jansson* i Falun, *Bengtsson* i Norup, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona och *Wikström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och ovanberörda motioner

I) till främjande av nykterhet och motarbetande av drycken-
skapens följder för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av
17,500 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel;

II) besluta, att av nämnda anslag skulle under de villkor, som
av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå:

a) till främjande av svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade nykterhetssällskapets verksamhet	kronor	5,000:—
b) till främjande av järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet	»	1,000:—
c) till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet	»	10,000:—
d) såsom bidrag till uppehållande av internationella byråns i Lausanne för alkoholismens bekämpande verksamhet	»	1,500:—

Summa kronor 17,500:—;

samt

av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Norman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å herrar *Larséns* m. fl. och *Wagnssons* m. fl. samt *Johanssons* i Edsbyn ovanberörda motioner, i vad desamma skilde sig från utskottets förslag

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

I) till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av 11,750 kronor;

II) besluta, att av nämnda anslag skulle under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå:

a) till främjande av svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade nykterhetssällskapets verksamhet	kronor	5,000:—
b) till främjande av järnvägsmännens helykterhetsförbunds verksamhet	»	1,000:—
c) till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet	»	5,000:—
d) såsom bidrag till uppehållande av internationella byråns i Lausanne för alkoholismens bekämpande verksamhet	»	750:—
Summa kronor		11,750:—

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *Jansson* i Falun: Herr förste vice talman! Som kammarens ledamöter behagade finna, har vid denna punkt fogats två reservationer. Jag har tillika med några andra av utskottets ledamöter velat gå något längre än vad Kungl. Maj:t har föreslagit, och vi hemställa nu om riksdagens bifall till anslag till samma belopp, som tidigare har utgått. Kungl. Maj:t har för sin del prutat ned det anslag, som faller under punkten c), från förutvarande 10,000 kronor till 8,000 kronor, och har även gjort en liten nedprutning på sista punkten. Vi reserverar oss velat taga all möjlig hänsyn till det tryckta ekonomiska läget, och vi ha även varit inne för den tanken, att man möjligen för innevarande år skulle finna sig i vad Kungl. Maj:t har föreslagit, men, när vi tagit i betraktande de skäl, som motionärerna ha anfört för sina yrkanden, ha vi icke kunnat annat än tillmäta dem synnerligen stor betydelse. Det är ju så, att de under punkterna c) och d) upptagna organisationerna ha sin verksamhet lagd på något annat sätt än de två, som behandlas under punkterna a) och b), och vi ha icke velat vara med om att strypa deras verksamhet utan ha velat, att den såvitt möjligt skall bibehållas vid vad den förut var och i samma omfattning, som den tidigare har haft.

Socialstyrelsen har ju även för sin del tillstyrkt det högre anslaget till Sveriges nykterhetssällskap. Centralförsamlingen begär-

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.

(Forts.)

de ju ett anslag, höjt till 15,000 kronor, men det har icke socialstyrelsen kunnat vara med om att tillstyrka. Motionärerna ha heller icke sträckt sig så långt, och jag anser för min del, att när motionärerna ha hållit sig till samma anslagsbelopp, som tidigare har utgått, förefinnes intet skäl för att man nu skall företaga en nedprutning. Vi reservanter ha även föreslagit, att anslaget skulle utgå av rusdrycksmedelsfonden, och sålunda kommer icke, såvitt vi kunna förstå, ett högre anslag att bidraga till några svårigheter vid den slutliga statsregleringen.

Det är, herr förste vice talman, på dessa grunder, som vi för vår del ha ansett, att utskottet bort tillstyrka de av motionärerna framställda yrkandena, och jag ber sålunda att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

I detta anförande, under vilket herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Carlsson-Frosterud*.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr förste vice talman! I den föreliggande punkten har det något ovanliga inträffat, att vi ha delat oss på tre linjer, och det finns alltså möjlighet för kammarens ledamöter att finna en linje, som passar var och en. Nåja, vi, som stå på den tredje linjen, äro endast två, och det är ju icke så många.

Det, som har gjort, att jag har skilt mig från dem, som gått någon av de andra linjerna, är, att jag har tyckt, att Kungl. Maj:t bort behandla samtliga anslag under denna punkt på samma sätt. Jag beklagar, att herr statsrådet icke nu är närvarande, eljest hade jag kanske nu kunnat få en upplysning om varför så icke har skett. I utskottsavdelningen var det omöjligt att i det hänseendet få något annat besked än att man svarade, att de under punkterna c) och d) upptagna organisationerna voro något olika de båda andra, och då man jämförde punkterna a) och c), sades det, att den ena organisationen hyrde rum och att det därför icke gick för sig att nedsätta dess anslag så mycket som de övrigas. Jag kunde emellertid icke finna någon mening i att anslagets storlek skulle vara beroende av om en förening hyr rum eller icke, ty det är ju en själva saken alldeles ovidkommande omständighet.

Beträffande punkten d) var det en annan egenhet. Det förhåller sig nämligen så, att Kungl. Maj:t förra året helt enkelt föreslog, att icke det minsta anslag skulle utgå till byrån i Lausanne. Det förelåg emellertid då en enskild motion, i vilken det begärdes, om jag icke minns orätt, ett anslag på 3,000 kronor. Jag fick då den uppgiften av avdelningens ordförande, att om vi skulle kompromissa, skulle man vara nöjd med 750 kronor, om vi stodo eniga. Då anslag förut hade utgått, tyckte jag detta var rimligt, men jag ser nu till min häpnad, att anslaget egentligen var dubbelt så stort, enär de 750 kronorna endast avsågo första halvåret. Eljest brukar det ju beträffande byråer i utlandet och dylikt vara ordnat på så sätt, att man antingen skjuter på anslaget, så att det utgår på senare halvåret,

eller också, om det utgår för första halvåret, räknas det helt. Följaktligen blev anslaget i själva verket höjt till 1,500 kronor.

Ett annat skäl, som man anförde för att man borde göra skillnad på anslagen under a) och c), var, att föreningen under c) hade mera permanent karaktär. Ja, jag hade också svårt att få det klart för mig, ty den förening, som upptages under a), har stiftats år 1837, och då tyckte jag den var ganska permanent den också. Den har ju sannolikt icke haft anslag så länge, men den måtte vara en mycket gammal institution.

Jag frågade också, om icke herrar motionärer hade något intresse av de två föreningar, som äro upptagna under punkterna a) och b), men därpå fick jag intet svar. Det har då synt mig, som om det förhållandet, vilken förening bäst skulle komma att tillgodoses, mest berodde på vilka förespråkare den hade. Jag kan icke hjälpa, att jag fått den uppfattningen, ty alla fyra arbeta ju för nykterheten eller, som jag antar, för totalförbud. Då vill jag också säga, att jag skall i detta sammanhang och förresten aldrig någonsin uttala mitt omdöme om det skall vara nykterhet med förbud eller utan förbud — det få var och en över huvud taget avgöra för sig själv — men jag läste i tidningarna i påsk, om icke notisen var felaktig, att landsföreningen för nykterhet utan förbud hade ingått till Kungl. Maj:t med begäran om statsbidrag för sin upplysningsverksamhet men fått vad jag tyckte vara ett blankt nej. Den föreningen säger sig arbeta för nykterhet, men den vill icke hava förbud. Dessa föreningar arbeta naturligtvis för nykterhet och vilja hava förbud och upplysning. Det säga alla som propagera. Jag har hört på i mina dar hundratals propagandaföredrag, men alla hava de varit ense om, att det gällde att ge upplysning åt folk. Nå, jag tror icke att det är skadligt för vårt folk, att man är ute och propagerar, visst icke, jag har åtminstone icke tagit skada av det jag hört i det fallet, men det har jag aldrig kunnat riktigt förstå, att staten skall direkt kasta sig in i denna propaganda genom att anslå pengar till densamma. Sedan staten börjat gå in på den bogen, förstår jag, att man icke kan bryta bort detta i ett tag, alldeles tvärt, men jag tror säkert ändock, att staten får börja att taga sig en liten funderare på detta område, om det verkligen ändock är skäl i att staten märker ut viss propaganda med anslag. I detta fall blir det något egendomligt, ty staten har ännu själv icke gått in i riktningen för totalförbud, men bidrar med pengar till en propaganda för detsamma. Men som sagt, det skall jag icke vidare ingå på utan blott säga, att det verkligen är en motsättning i det hela. Jag nöjer mig med att ge det erkännandet, att beträffande dylika anslag har Kungl. Maj:t rätt förfarit, när Kungl. Maj:t skurit ned dem. Det kunde helt säkert utan skada ske, men jag beklagar, att Kungl. Maj:t icke har varit följdriktig. Det är endast på en enda punkt detta skett, och det är just för att understryka att man bör behandla dessa olika föreningar efter en princip som jag säger detta. Sedan inlåter jag mig icke i strid om den föreningen eller den föreningen, det må andra göra. Jag tror också, att det är en något betänklig sak, när man börjar plocka ut

Ang. anslag till främjande av nykterhet m. m.
(Forts.)

*Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Ports.)*

en och annan och särskilt om man är gynnsammare emot en än emot andra. Det där sättet finner jag icke på minsta sätt tilltalande, och därför skall jag, herr talman, be att få yrka avslag på utskottets henställan och bifall till den av herr Norman och mig avgivna reservationen.

Herr *Norman* instämde häruti.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag hade, då vi behandlade åttonde huvudtiteln tillfälle att säga min mening i fråga om förra sommarens föredrag i förbudsverksamheten, då det från olika håll uttalades, att då det gällde upplysning borde man från statens sida vara med om anslag och stödja denna upplysningsverksamhet både bland unga och gamla. Det område vi äro inne på nu är just ett, där det gäller upplysningsverksamhet. Då nu den föregående ärade talaren förebrår Kungl. Maj:t för att icke vara konsekvent och göra nedprutningar på samtliga anslag, så äro naturligtvis vi, som stå som reservanter, ännu mindre konsekventa enligt den föregående ärade talarens mening, då vi hava gått på en ökning av Kungl. Maj:ts förslag. Jag tycker emellertid, att herr Olsson i Kullenbergstorp med sin erfarenhet och sitt stora förstånd borde begripa, att man icke kan konsekvent tillämpa den principen, att därför att man prutar på ett ställe man konsekvent skall pruta överallt, utan naturligtvis där det är berättigat, där skall man pruta och där det icke är berättigat skall man icke pruta. Nu hava vi emellertid ansett, att i stället för att pruta här det vore lyckligt med en förhöjning.

Det är ju så, att om upplysningsverksamheten skall bliva tillfredsställande och denna byrå kunna fungera, då behöver den hava ett sådant anslag från statens sida, att den kan reda sig. Den har ju förut i rätt stor utsträckning levat på frivilliga bidrag, men det är i dessa tider omöjligt att bygga en utsträckt verksamhet på frivilliga bidrag. Detta gäller även i fråga om anslag till den internationella byrån i Lausanne. Det förhåller sig på det sättet, att Sverige förra året stod betydligt under båda grannländerna Norge och Danmark beträffande anslag till byrån, men genom den förhöjning, som skedde vid 1922 års riksdag, hava vi kommit upp litet över Danmark, men stå dock under Norge. Då tycker jag det är egendomligt, att när riksdagen förra året ansåg tiden vara inne för en förhöjning man nu skall sätta ned det igen och så komma under båda dessa länder, detta så mycket mera som internationellt sett det kanske kan hava sina skäl att Sverige i ett sådant fall icke står som den minst anslagsgivande staten. — Det bör ju visserligen icke inverka, men jag kan upplysa om, att det till ordförande för denna byrå utsetts en svensk man. Det har ju underordnad betydelse, men det skulle för honom kännas ganska bittert att se den svenska riksdagen nedsätta ett anslag, som nyss blivit höjt.

Nu klandrar herr Olsson i Kullenbergstorp, att då landsförelsen för nykterhet utan förbud gått in till Kungl. Maj:t och

begärt anslag, Kungl. Maj:t lämnat denna begäran utan avseende. Jag kan icke se annat skäl härtill, än att Kungl. Maj:t icke måtte hysa förtroende för att landsföreningen för nykterhet utan förbud verkar i verklig nykterhetsriktning, och att därför dess begäran om anslag icke kunde anses vara berättigad. Därom vill jag icke yttra mig, men jag kan icke förstå, att det egentligen kan vara något annat skäl.

Ang. anslag till främjande av nykterhet m. m. (Forts.)

Jag skall icke gå djupare in i ämnet, jag tror icke det behövs, utan jag skall be, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

I detta yttrande instämde herrarna *Wagnsson, Jonsson* i Mörkhult, *Björnberg, Olsson* i Labbemåla, *Wikström, Jonsson* i Hökhult, *Sävström, Jeppsson, Rydström, Larsson* i Kroken, *Svensson* i Långelanda, *Johanson* i Huskvarna, *Igel* och *Johansson* i Edsbyn.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag tror det är ganska onödigt att fortsätta denna debatt så som saken ligger till. Som herrarna behagade finna vid genomseende av förteckningen över dem som deltagit i beslutet, framgår det, att jag icke deltagit i behandlingen av vissa punkter i förevarande utlåtande. Bland dessa punkter är förevarande punkt 35. Jag vill endast säga, att om jag varit i tillfälle att då deltaga, skulle jag hava ställt mig på den sida, där herr Kvarnzelius nu är med sin reservation, av det skälet att för denna organisation betyder dessa 2,500 kronor mera än vad man verkligen vid första påseendet kan tycka, och det betyder enligt mitt sätt att se icke på långa vägar så mycket för staten, och jag tycker det skulle vara galet, om man just nu skulle gå in för att sätta ned ivern att sprida verklig upplysning på dessa punkter. Åtskilligt kunde vara att säga i fråga om arten av upplysning i övrigt, men jag får säga, att jag har icke lust att vara med att gå till väga på det sätt, som man här synes vilja göra.

Jag hemställer alltså, herr talman, om avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Herr O. Nilsson i Örebro: Herr talman! Det är icke vidare angenämt att efter de senaste instämmandena för yrkandet om avslag på utskottets hemställan ändock framställa ett yrkande i motsatt riktning, men jag tillåter mig ändock att göra det och hemställer kort och gott om bifall till statsutskottets hemställan, vilket sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Rydén: Herr talman! Jag skulle vilja säga ett par ord, därför att det förekommit så mycken diskussion om denna upplysningsbyrå och jag icke vet, huru många av kammarens ledamöter, som någon gång för sin verksamhet varit i behov av att få upplys-

Ang. anslag
till främjande
av nykterhet
m. m.
(Forts.)

ning därifrån. Jag har emellertid varit det, och jag får verkligen säga, att det efter min uppfattning är ett i hög grad orättfärdigt klander, som riktats mot denna byrå. Jag har för arbeten som jag hållit på med behövt att få in upplysningar, exakta och opartiska sakupplysningar, och jag har fått dem med en snabbhet och en beredvillighet och en riktighet, som verkligen är mycket aktningvärd, och jag skulle betrakta det som en verklig skada, ifall man skulle här under känslan av ett allmänt skall, som rests emot en man, förfara på det sättet att man gjorde det svårare för denna verksamhet att hålla på. Jag skulle vilja rekommendera till många kommunalmän särskilt att, om de på en eller annan punkt behövde uppgifter, rådfråga byrån. Jag tror, att de då skulle få min erfarenhet bekräftad, att man får mycket goda upplysningar, som icke stå att få på något annat håll i landet. Nu kan man invända, att när det är på detta sätt borde det vara ett statens organ, men när staten nu har det så, att om reservationen bifalles med 10,000 kronor om året, man på det sättet kan få ett vederhäftigt material tillgängligt, så blir det oerhört mycket billigare än en annan utväg, som staten eller det allmänna skulle vilja anlita. Jag vill också säga, att jag tror, som tiderna äro, att man icke får begära det omöjliga av nykterhetsorganisationerna. De började att lämna 1,000 kronor om året, och de hava lämnat för fjolåret över 7,500 kronor, de hava alltså mer än sjudubblat sina anslag hit, och då tycker jag det icke vore rätt och billigt av staten att sänka anslaget till denna byrå.

Vad beträffar byrån i Lausanne har jag icke personligen någon erfarenhet om vad nytta den gör, men jag har hört av andra människor, som på detta område någon gång haft behov av förbindelser med byrån, att även den skall vara värdefull, och i varje fall måste jag säga, att jag tycker att så svåra äro icke tiderna, att icke vi svenskar orka med att ge ett anslag, som någorlunda åtminstone närmar sig det som norrmännen ge till denna byrå. Jag tycker det nästan vore oss litet ovärdigt, om vi skola vara anslutna till den, att vi icke skulle kunna utge 2,000 francs, när norrmännen ge över 2,000 francs i anslag till denna byrå.

Jag vill därför hemställa om vi icke borde kunna här utan någon större strid bevilja det som föreslås i herr Kvarnzelius' m. fl. reservation.

Med herr Rydén förenade sig herrar *Schlin*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Berg* i Karlskrona, *Lovén* och *Karlsson* i Vadstena.

Efter härmed slutad överläggning gav herr andre vice talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å berörda hemställan samt bifall i stället till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o) avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den reservation, som avgivits av herrar Olsson i Kullenbergstorp och Norman; och förklarade herr andre vice talmannen den under 2:o) upptagna

propositionen hava flertalets mening för sig. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr andre vice talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 1:o angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Ang. anslag till främjande av nykterhet m. m.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren med avslag å statsutskottets hemställen i punkten 35) av utskottets förevarande utlåtande nr 5 bifaller den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställen.

Sedan herr förste vice talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, företogs omröstningen, och utföll densamma med 124 ja mot 70 nej; och hade kammaren alltså, med avslag å utskottets hemställen, bifallit den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 36—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41 och 42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43.

Lades till handlingarna.

Punkterna 44—59.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 60*, angående extra anslag för upprätthållande av medicinalstyrelsens verksamhet. Därvid anförde:

Ang. upprätthållande av medicinalstyrelsens verksamhet.

Herr **Lovén**: Herr talman! Vid denna punkt begäres ett extra anslag av 30,800 kronor för upprätthållande av medicinalstyrelsens verksamhet. Det har under den senaste tiden riktats ganska starkt klander mot medicinalstyrelsen, men jag är icke kompetent att yttra mig om, huruvida denna kritik varit befogad eller icke. Jag skall

Ang. upprätt-
hållande av
medicinal-
styrelsens
verksamhet.

(Forts.)

emellertid be att få säga, att för min del undrar jag, om det icke skulle vara till gagn för verket, om chefen för medicinalstyrelsen vore en juridisk och administrativ ämbetsman. Jag håller före, att under sådana förhållanden skulle allmänhetens intressen kunna bli bättre tillgodosedda än för närvarande, när det är en ren fackman, som sitter som chef för denna styrelse. Jag tror även, att om chefen vore en ämbetsman med sådan utbildning, skulle han lättare kunna tjänstgöra som skiljedomare mellan de stridiga intressen, som helt naturligt förekomma bland de fackmän, som han har närmast omkring sig i medicinalstyrelsen.

Nu finnas i medicinalstyrelsen byråchefer för läkarärenden, veterinärärenden och apoteksärenden. Vad man kan ha rätt att begära är enligt min mening det, att den som är chef för apoteksbyrån samtidigt *icke bör vara direkt intresserad i apoteksrörelsen*. Jag tror det skulle vara till gagn för det hela, om denne byråchef vore helt fri från att personligen vara intresserad i apoteksrörelsen.

Nu anser jag också, att de på apoteken arbetande farmaceuternas intressen borde på något bättre sätt tillvaratagas inom medicinalstyrelsen än vad som hittills visat sig vara fallet. Vid byråchefens för apoteksärenden sida kunde mycket väl sättas ett konsultativt råd, som helt eller delvis kunde bekostas av farmaceuterna själva. Ett bättre förhållande för denna kår kunde därigenom kanske bli rådande i stället för de många gånger rena oeffterättighetstillstånd, som på senare tider ägt rum. Jag tror, att om man tillvaratog denna kårs intressen på det sätt, som begäres och som jag tidigare påpekat, så att det bleve en rationell fördelning av verkligt kvalificerad personal på apoteken, skulle man därmed komma till vad jag innerst åsyftar, nämligen mindre omkostnader på apoteken och därmed billigare medicin för allmänheten.

När vi här i riksdagen behandlade åttonde huvudtiteln, tog jag mig friheten omnämna den arbetslöshet, som är rådande bland farmaceuterna, och att denna kår själv får lov att underhålla de många arbetslösa, som finnas inom kåren. Jag påpekade även, att en bidragande orsak till denna stora arbetslöshet vore sättet för rekryteringen av personal på apoteken. Enligt min mening föreligger det ett starkt behov av provisorisk pensionering av apoteksinnehavare och de äldre farmaceuterna, redan innan den stora omorganisationen av apoteken kan komma till stånd. Om denna provisoriska pensionering kan komma till stånd, skulle därmed en del av denna arbetslöshet avhjälpas. För en sådan provisorisk pensionering ha även två ledamöter inom apotekarsocietetens direktion uttalat sig, och dessa reservanter hava uttalat, att en sådan provisorisk pensionering mycket väl kan komma till stånd från och med år 1924. De anföra, att fondbildningen har fortskridit så långt, att ekonomiskt sett möter det nu intet hinder för införandet av en provisorisk pensionering. Jag skulle vilja till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ställa en vördsam fråga, huruvida man icke inom departementet varit betänkt på att få igång denna pensionering

redan innan den stora omorganisationen av apoteksväsendet kommit till stånd. Arbetslösheten inom farmaceutkåren växer, och svårigheterna för en rationell rekrytering av personalen bli allt större genom den mängd nya elever, som släppas fram för att genomgå de kurser, som äro föreskrivna. När man vet, att farmacie kandidaterna år 1914 uppgingo till 100 och att siffran sedan stigit, så att den 1915 utgjorde 118, 1916 144, 1917 148, 1918 149, 1919 193, 1920 222 och 1921 216, då förstår man, att arbetslösheten inom denna kår ökats i oroväckande grad. Det torde med säkerhet kunna antagas, att det under åren 1924—1925 blir cirka 75 nya kandidater, som tillföras kåren, och att dessa nya män efter allt att döma stå utan anställning, när de blivit utexaminerade, eller också ernå sådan anställning på bekostnad av redan i yrket anställda farmaceuter.

*Ang. upprätt-
hållande av
medicinal-
styrelsens
verksamhet.
(Forts.)*

Enligt min uppfattning har staten icke råd att kosta på vetenskaplig utbildning för personal, som sedan icke har något att göra. Och jag tror, att staten skulle på mer än ett sätt kunna gagna och spara, om Geddes-yxan trängde in i vissa lärarkollegier, som kanske i någon mån skulle nödgas syssla med annat, så länge det icke finnes bruk för denna vetenskapligt bildade personal för staten och verksamheten. Vid de affärsdrivande verken har man redan för ett par år sedan fullständigt inställt utbildningen av högre kvalificerade tjänstemän, då man funnit, att man under de närmaste åren icke kan få något för dem att göra. Då är det underligt att höra, att man här på arbetsmarknaden kastar in personal, som sedan får lov att underhållas av kåren själv.

Jag har, herr talman, intet yrkande, men jag har icke kunnat underlåta att säga min mening om dessa saker nu, när denna punkt här behandlades.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lindqvist**: I den ställning jag står här i dag, i egenskap av chef för socialdepartementet, kan det naturligtvis icke föreligga någon anledning för mig att yttra mig om de omorganisationsplaner rörande medicinalstyrelsen, som den föregående talaren framkastade. I anledning av det samarbete jag under denna tid haft med medicinalstyrelsen finner jag mig dock förpliktad för min del förklara, att till mig ha icke inkommit några klagomål beträffande ledningen av medicinalstyrelsen. Jag vet icke, vad den föregående talaren stött sig på, då han försäkrar, att det finnes skäl till sådana. De äro främmande för mig, och jag har därför icke haft någon som helst anledning att pröva den fråga, som talaren först tog upp.

Beträffande däremot farmaceuternas förhållanden ber jag få säga, att det är mig noggsamt bekant, hurudan ställningen är för denna kår av medborgare. De hava inför mig påtalat sin bekymmersamma ställning och uttalat önskvärldheten av att man å ena sidan skulle sörja för att tilloppet till farmaceutkåren skulle regleras, så att kåren icke bleve vad den nu anses vara: övertalig. Det var rätt intressant för mig, när de framförde detta, därför att jag har hört

Ang. upprätt-
hållande av
medicinal-
styrelsens
verksamhet.
(Forts.)

sådan uppfattning från andra håll tidigare. Det har nämligen tid efter annan från de organiserade arbetarna rests mycket starka krav på att minska tilloppet av personer till ett visst yrke. Och där har man i regel gjort upp med sina arbetsgivare i kollektiva överenskom-
melser huru många, som under året skulle få tagas in som lärlingar för att lära sig yrket. Frågan är nu, hur man skall kunna komma fram till ett slutgiltigt och gott resultat för farmaceuterna i detta avseende. Därom tors jag icke och vill icke i dag yttra mig.

Beträffande pensionsförhållandena har jag ömmat mycket för dem och anser, att det skulle vara i hög grad önskvärt, om man kunde ordna därmed på ett tillfredsställande sätt. Men nu är förhållan-
det, som vi veta, att det för närvarande pågår en omfattande utred-
ning rörande apoteksväsendet här i landet. Den utredningen fort-
skrider ju raskt, och det är givet åläggande, att den skall vara färdig till en viss tidpunkt. Jag för min del har tvekat, huruvida man, innan vi ha denna utredning på bordet, kan gå in för en lösning av pensionsfrågan, då man faktiskt i dag icke kan säga, efter vilka lin-
jer utövädet av detta yrke i fortsättningen kan komma att anbe-
fallas. Men jag erkänner liksom den föregående talaren, att pensions-
frågan verkligen är av så ömmande natur, att det skulle vara önsk-
värt, om staten kunde lösa den redan nu. Det är ock för närvarande föremål för utredning, huruvida denna fråga kan avgöras utan av-
bidan på fullbordandet av utredningen om apoteksväsendets ordnande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 61—65.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.

Punkten 66, angående avlöningsstat för förste provinsialläkare och provinsialläkare.

Under punkten 66 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen

dels medgiva, att å avlöningsstaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare finge från och med år 1924 uppföras ytterligare fem provinsialläkare, en var med en årlig avlöning av 5,500 kronor, därav 4,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspennin-
gar, vartill kunde komma två ålderstillägg å lönen, det ena med 500 kronor efter fem år och det andra jämväl med 500 kronor efter ytterligare fem år;

dels föreskriva, att för åtnjutande av de med sagda befattningar förenade avlöningsförmåner skulle gälla vad i kungörelsen den 13 juni 1919 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1920 fastställda avlöningsförmåner och i där-
till senare efter riksdagens hörande gjorda tillägg funnes stadgat i fråga om motsvarande befattningar;

dels ock, vid bifall till vad sålunda föreslagits, i riksstaten upp-
föra det ordinarie anslaget till förste provinsialläkare och provinsial-
läkare med 1,575,050 kronor.

Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.
(Forts.)

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *von Sneidern* väckt motion, nr 26, vari hemställts, att riksdagen, med bifall i övrigt till vad Kungl. Maj:t under punkten 66 av femte huvudtiteln föreslagit, måtte å avlöningssaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare från och med år 1924 uppföra ytterligare 10 provinsialläkare och i anledning härav uppföra det ordinarie anslaget till förste provinsialläkare och provinsialläkare med 1,588,800 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Kvarnzelius*, *Asplund*, *Anderson* i *Råstock*, *Carlsson-Frosterud* och *Törnkvist* i *Karlskrona*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:s förslag och ovanberörda motion,

a) medgiva, att å avlöningssaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare finge från och med år 1924 uppföras ytterligare tio provinsialläkare, en var med en årlig avlöning av 5,500 kronor, därav 4,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, var till kunde komma två ålderstillägg å lönen, det ena med 500 kronor efter fem år och det andra jämväl med 500 kronor efter ytterligare fem år;

b) föreskriva, att för åtnjutande av de med sagda befattningar förenade avlöningsförmåner skulle gälla vad i kungörelsen den 13 juni 1919 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1920 fastställda avlöningsförmåner och i därtill senare efter riksdagens hörande gjorda tillägg funnes stadgat i fråga om motsvarande befattningar; samt

c) vid bifall till vad sålunda föreslagits i riksstaten uppföra det ordinarie anslaget till förste provinsialläkare och provinsialläkare med 1,588,800 kronor.

Punkten föredrogs. Därefter anförde:

Herr Carlsson-Frosterud: Herr förste vice talman! Vid denna punkt har jag jämte några andra ledamöter av utskottet avgivit en reservation. Vad det här gäller är ju det antal nya provinsialläkartjänster, som skulle inrättas från och med år 1924. Kungl. Maj:t har i det avseendet föreslagit inrättandet av endast fem nya sådana. Nu förhåller det sig emellertid så, att det föreligger en plan, som utarbetades av 1916 års provinsialläkarkommitté, vilken upptager förslag om att man årligen skulle inrätta ett tiotal nya provinsialläkartjänster. Med stöd därav ha också de två sista riksdagarna på förslag av Kungl. Maj:t beslutat i enlighet därmed.

Beträffande det nu föreliggande förslaget, har ju kungl. medicinalstyrelsen i sin framställning till Kungl. Maj:t påpekat, att de sålunda beslutade provinsialläkardistriktet icke ens ha kunnat till-

*Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.*

(Forts.)

godose de närmast liggande, trängande behoven i detta avseende. varför styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t även i år måtte föreslå inrättandet av tio nya distrikt. Anledningen till att Kungl. Maj:t i år icke föreslagit inrättandet av mer än fem distrikt sammanhänger ju, såsom socialministern själv påpekat, med den strävan, som vid uppgörandet av årets budget fått göra sig gällande, nämligen att inskränka utgifterna till vad som kunde anses oundgängligen nödvändigt. Men om jag rätt uppfattat herr socialministerns anförande till statsrådsprotokollet i denna fråga, så tror jag, att han gärna skulle önskat, att den ekonomiska situationen varit sådan, att han vid denna riksdag kunnat föreslå inrättandet av flera nya distrikt, men att han utslutande av finansiella skäl nödgats inskränka sitt förslag såsom skett.

Vid behandlingen av denna fråga i utskottet har jämväl förelagat en motion, väckt i första kammaren av herr von Sneidern. I denna motion yrkas, att riksdagen i likhet med vad under de två nästföregående riksdagarna ägt rum, måtte från och med år 1924 uppföra ytterligare tio provinsialläkare å avlöningsstaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare. För min del har jag hela tiden haft den uppfattningen, att detta är en förpliktelse, som staten har påtagit sig och som den också bör söka uppfylla i allra största utsträckning. Man har ju gått in för den principen, att det är statens uppgift att bestrida läkarvården ute på landsbygden genom att helt avlöna provinsialläkarna. Nu är emellertid faktiska förhållandet, att före 1922 av landets provinsialläkardistrikt nära en tredjedel ännu kvarstode som extra provinsialläkardistrikt. Det kan alltså icke sägas föreligga någon rättvisa beträffande de skattedragandes ställning å ena sidan i ett extra provinsialläkardistrikt, där de skattedragande få underkasta sig betydande ekonomiska uppoffringar för att hopbringa de medel, som behövas för att bestrida huvudparten av kostnaderna för de extra provinsialläkarnas avlöning, och de ordinarie distrikten, där staten bestrider dessa kostnader. Då jag för min del anser, att man under sådana förhållanden, ekonomiskt sett, icke kan tala om någon genomförd likhet inför lagen för landets medborgare, har det synt mig, att man borde fullfölja det redan påbörjade verket att göra landets samtliga läkardistrikt till ordinarie i så stor utsträckning, som detta kan befinnas lämpligt, och i den takt, som de ekonomiska förhållandena överhuvud kunna tillåta.

Nu föreligger vid denna punkt en reservation, till vilken jag anslutit mig och som går ut på inrättandet av fem ordinarie provinsialläkardistrikt utöver dem, som Kungl. Maj:t föreslagit. Den ökningen i budgeten, som det här rör sig om är så obetydlig, att den icke kan spela den ringaste roll för möjligheten att få budgeten att gå ihop alldenstund, om vår reservation om inrättande av tio läkardistrikt bifalles, utgifterna under femte huvudtiteln icke skulle komma att ökas med mer än 13,750 kronor. I betraktande av att det här gäller ett så viktigt intresse, som tillgodoseende på bästa sätt av läkarvården ute i landet och med hänsyn till den rättvisa, som härigenom skulle vederfaras dels de läkare, som nu stå i extra tjänsteställning, och dels

de skattedragande i landet, som nu tillhöra extra provinsialläkar-distrikt, har jag för min del icke tvekat att ansluta mig till detta förslag, som innebär inrättandet av det högre antalet distrikt, nämligen tio.

Jag vill ytterligare tillägga, att om man bifaller detta förslag, så möjliggör detta en minskning av anslaget till de extra provinsialläkarnas avlöning med 2,500 kronor, vadan alltså inrättandet av tio nya provinsialläkar-distrikt innebär en netto kostnadsökning av endast 11,250 kronor, och det tror jag icke bör vara något avskräckande för kammaren.

Jag är också övertygad om, som jag förut nämnt, att kammaren icke gör herr socialministern ledsen på något sätt om kammaren går ifrån Kungl. Maj:ts förslag och går litet därutöver, såsom vi föreslagit. Lika litet tror jag det kan påverka herr finansministerns möjligheter att balansera budgeten, om kammaren bifaller reservationen. Några avsevärda svårigheter kan det i varje fall icke bli tal om.

Inför den glest besatta kammaren skall jag nu icke upptaga tiden med något längre anförande. Denna fråga har ju kommit upp under de senaste riksdagarna och torde väl även återkomma i fortsättningen, tills man fått alla de 98 extra provinsialläkar-distrikten ombildade till ordinare. Jag räknar då med utgångspunkt från 1921. Av dessa 98 distrikt, som provinsialläkarkommittén angav såsom sådana, som fortast möjligt skulle omvandlas till ordinarie, äro nu 20 beslutade, och det återstår alltså 78, som ännu icke äro ombildade. De ifrågasatta nya provinsialläkar-distrikten indelades av kommittén, allteftersom behovet av deras inrättande var mer eller mindre trängande, i tre grupper, inom vilka distrikten borde inrättas i tur och ordning. Nu förstår man ju, att om man här skulle sakta tempot så mycket under vad kommittén föreslagit, att man exempelvis skulle inrätta blott fem nya distrikt per år så skulle detta medföra, att den nu rådande orättvisan med avseende på statens bidrag till kostnaderna för bestridande av läkarvården på landet komme att kvarstå under avsevärt längre tid än vad kommittén föreslagit, då den förutsatte, att allt skulle vara klart under loppet av tio år. Kanske skulle det dröja femton, tjugo år innan det hela vore helt genomfört, därest tempot saktades på sätt nu varit föreslaget. Det är således icke att förundra sig över, om man i de extra provinsialläkar-distrikt, som stå i tur att ombildas, varav flera finnas även i Värmland, med spänd uppmärksamhet avvaktar, huruvida riksdagen bifaller herr von Sneiderns motion, varigenom den hjälp, som staten skulle lämna, kommer fortare än den skulle göra med ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det ligger ju i sakens natur, och jag anser att dessa förhoppningar på statens bistånd i detta hänseende äro synnerligen behjärtansvärda. En så liten kostnadsökning som den, det här är fråga om, bör icke få vara avgörande, då man behandlar denna fråga, och därför, herr förste vice talman, ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna, av herrarn Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

*Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.
(Forts.)*

Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Bäcklund, Vennerström, Lundén, Brännberg, Pettersson* i Hällbacken och *Eurén*.

Fröken **Tamm**: Herr förste vice talman, ärade kammarledamöter! Det är otvivelaktigt av tvingande sparsamhetskäl, som beviljandet av anslag i största möjliga mån nedprutats vid denna riksdag. Denna provinsialläkarfråga är emellertid för landsbygden ett verkligt stort intresse. Det gäller ju att upprätthålla sjukvården på landet på bästa möjliga sätt, och medel för detta ändamål måste således utgå. Frågan är endast vem som skall ikläda sig kostnaderna för densamma, staten eller de ofta hårt skattetyngda kommunerna. Det förefaller mig då vara rimligt, att den förmånsrätt, som de ordinarie provinsialläkardistriktet medför, så snart sig göra låter måtte utsträckas till alla bygder. Det kan icke heller förnekas, att de ordinarie distriktet i sjukvårdshänseende äro vida bättre lottade än de extra distriktet. — På grund härav och med kändedom om de svårigheter, som sjukvården på landsbygden många gånger har att kämpa emot, ber jag, herr förste vice talman, att få instämma i den föregående ärade talarens yrkande.

Herr **Sehlin**: Herr förste vice talman, mina herrar! Jag skall endast be att med ett par ord få instämma i den reservation, som är vidfogad denna punkt. Jag har nyss talat vid medicinalrådet Block om denna sak, och han vitsordade, att det oupphörligen ingick framställningar till medicinalstyrelsen från extra provinsialläkardistrikt rörande ombildning till ordinarie, och han anförde en hel rad exempel härpå. Detta gäller hela landet, men framför allt dock Norrland, där en stor del av dessa extra provinsialläkardistrikt finnas, vilka ofta omfatta kommuner, som i allmänhet hava en svag ekonomisk ställning, varför det blir kännbart för dem att bära de extra utgifter, som denna anordning medför. Medicinalrådet vitsordade också, att tillgången på läkarkrafter är i ständigt växande. Det är numera ganska få vakanser t. o. m. uppe i Norrland, och han ansåg därför att ett av de skäl, som Kungl. Maj:t haft för att i år endast föreslå fem nya provinsialläkare, till stor del bortfallit. Det är därför stora utsikter, att man nu för de provinsialläkardistrikt, som inrättas, skall få kompetenta krafter att sköta distriktet, även om det blir tio nya distrikt.

Jag skall för övrigt icke ingå på den ekonomiska sidan av saken, ty det ha de föregående talarna gjort, utan skall endast nämna, att reservationen betyder en rättvisare ordning för läkarvårdskostnadernas bestridande. Det gäller, för att citera motionärens ord, »huruvida befolkningen i dessa trakter» — d. v. s. där permanent läkarbehov är konstaterat — »skall fortfarande missgynnas i förhållande till andra delar av riket, dels genom sämre och osäkrare tillgång till läkare och dels genom tvånget till mången gång tryckande kommunala uppoffringar för ändamålet».

Jag har under många år företagit resor genom vidsträckta delar av Norrland och därunder haft tillfälle att se, huru människorna där

få underkasta sig stora kostnader och mycken möda för att komma fram till en läkare, och likaså huru de få vidkännas mycket stora utgifter om de vilja hämta läkaren. Det synes mig vara en rättvis sak, att dessa förhållanden, i den mån det är görligt, tillgodoses på ett bättre sätt, och detta sker genom att man icke inskränker på det årliga, nya tillskott av provinsialläkardistrikt, som provinsialläkarkommittén tänkt sig böra ifrågakomma. — Jag skall därför, herr förste vice talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.
(Forts.)

Med herr Sehlin förenade sig herrar *Olofsson* i Digernäs, *Hedlund* i Östersund, *Hedlund* i Häste, *Persson* i Trången, *Johansson* i Sollefteå, *Karlsson* i Gasabäck, *Strindlund*, *Andersson* i Rasjön, *Gustafson* i Kasenberg, *Vennerström*, *Lindmark* och *Österström*.

Herr **Jansson** i Falun: Herr förste vice talman! Denna provinsialläkarfråga är ju av stort intresse, och jag beklagar mig visst icke däröver. Jag vill erinra därom, att när vi i fjol behandlade denna fråga, hade Kungl. Maj:t föreslagit, att det skulle inrättas tio nya distrikt. Statsutskottet gick enhälligt, har jag så när sagt, med på en nedprutning till fem distrikt, och den förste ärade talaren i dag var med på denna nedprutning. Såvitt jag kan minnas, var jag då ensam inom statsutskottet att opponera mig mot nedprutningen, men jag ansåg mig icke kunna avge någon reservation, på grund av att jag icke fick något understöd för den uppfattning jag företrädde.

I år har Kungl. Maj:t föreslagit endast fem nya distrikt, beroende på ekonomiska skäl. Jag ansåg mig nödsakad att vid ärendets behandling i utskottet skänka gehör åt denna uppfattning och har därför ställt mig på samma ståndpunkt, som Kungl. Maj:t gjort i år. För min del har jag emellertid visst ingenting emot att det inrättas hur många nya provinsialläkardistrikt som helst, om det kan anses nödvändigt och herrarna önska det. Men jag vill erinra om, att det är icke blott staten, som härigenom kommer att förorsakas nya utgifter genom inrättandet av dessa nya distrikt, utan det blir i viss mån också fallet med befolkningen i distrikten, som få bygga bostäder m. m., något som kan komma att bli ganska betungande för distrikten i dessa svåra tider. Det kan därför hända, att man icke vinner det eftersträfvade resultatet att komma fort fram genom att här öka antalet distrikt.

Det är så jag sett denna fråga, och det är endast på grund av de tryckta förhållandena, som vi inom utskottet ansett, att vi borde tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Den ståndpunkt, som utskottsmajoriteten intagit, får ingalunda betraktas såsom härrörande av bristande förståelse för den stora betydelsen av att denna sak ordnas på ett tillfredsställande sätt. Detta har ingalunda varit utskottets motiv för avstyrkande av motionen utan som jag nyss framhållit kostnadssynpunkten.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.
(Forts.)*

Herr Osberg: Herr förste vice talman! För min del tycker jag det skulle vara tråkigt, om man nu skulle gå ifrån det förslag, som 1916 års provinsialläkarkommitté avgav, enligt vilket de nya provinsialläkardistriktet skulle komma till så att säga i tur och ordning efter en viss gruppering, beräknad för de närmaste 10 åren. Det är ju givet att, där besparingar kunna göras, där bör detta också ske, men som jag förut sagt, är det här icke fråga om besparingar i ordets egentliga mening, utan endast om vem, som skall bestrida kostnaderna, de extra provinsialläkardistriktet eller staten. Nu är det ju så, att dessa extra distrikt vanligtvis utgöras av områden med mycket svag ekonomi. Visserligen kan det vara ett och annat sådant distrikt, som står sig bra, väl sörjer för läkarvården, och sådana distrikt få naturligtvis också sina läkartjänster besatta utan svårigheter. Men de distrikt, som ha det värst i ekonomiskt hänseende, äro hänvisade till de anslagsmedel, som kunna uppbringas hos kommuner och landsting, och ofta är det icke blott svårt att få ihop de nödiga medlen, utan i vissa fall är det t. o. m. rent av omöjligt.

Nu har den ärade ledamot av statsutskottet, som fört utskottets talan, sagt, att det i stort sett just var på grund av bostadsförhållandena, som han för sin del varit med att avstyrka motionen. Jag tror icke vi böra fästa så mycket avseende vid frågan om anskaffande av bostäder, när vi sysselsätta oss med denna fråga, utan man får nog lägga huvudvikten på att skaffa distriktet läkare. så att läkarvården där kan ske under samma förhållanden, som gälla för landet i övrigt.

Det är ju så, som redan förut påpekats här, att vi ha utsikt att få läkarkåren så att säga utökad. Under de närmast föregående åren har det ju varit rätt stor läkarbrist. Detta beror icke därpå, att det varit för få läkare i landet, utan därpå att läkarna bosatt sig i städerna och gått in för privatpraktik. Det är ju mänskligt, ty det är givetvis lättare att utöva läkarkallet i en stad, där man är befriad från de långa och besvärliga resorna och har utsikter att komma upp till större inkomster. än på landsbygden, där läkarna naturligtvis måste hålla sig till den taxa, som en gång blivit fastställd. I städerna är det ju icke så kinkigt med den saken; där bor det förmöget folk, och där kan man få långt större ersättning för sitt arbete. Det vore mycket beklagligt, om man för dessa fattiga kronors skull, som det nu gäller att få av staten, skulle gå in för en beskärning av den takt, som man tänkt sig för inrättandet av ordinarie provinsialläkardistrikt. Det är naturligtvis, som fröken Tamm sade, icke utan, att de extra distriktet äro mindre eftersökta och kanske få de i många fall sämre kvalificerat folk till läkare där. Genom att i den ordning, man tänkt sig, göra distriktet ordinarie skulle man också uppnå en stabilisering av hela provinsialläkarkåren. Man skulle därmed komma från den uppfattning, som mångstädes gjort sig gällande under senare tid, att provinsialläkarna stå ett trappsteg under läkare i allmänhet. De ha icke varit fullt populära, och detta är något som verkligen måste bortelimineras. Vi ha för närvarande ett stort antal ansedda provinsialläkare i lan-

det, och så många nya präktiga läkare tillkomma undan för undan, att svårigheterna härvidlag borde vara lätta att övervinna. Jag hoppas, att förhållandena skola utveckla sig så, att provinsialläkarna ute i bygderna kunna känna sig tillfredsställda och trivas med sitt arbete, i synnerhet som det väl bör gå för sig att på ett lämpligt sätt ordna frågan om deras bostäder. Intet motiverar, att provinsialläkarna skola ha det sämre än privatpraktiserande läkare i stad — jag skulle t. o. m. önska att de finge det en smula bättre.

Jag skall tillåta mig att vidröra även en annan sak, nämligen frågan om kostnaderna för allmänheten i detta sammanhang. Förr i tiden, innan biler kommo i allmänt bruk, var det vanligt, att när de fattiga voro sjuka på landet, vände de sig till någon hemmansägare och bådo honom hämta doktorn med skjuts, och sällan eller aldrig tog man betalt härför. Nu däremot hålla sig läkarna ofta själva med biler och vilja nästan inte alls använda hästskjuts, och under sådana förhållanden få de sjuka betala icke bara för själva läkarinställelsen utan även för bilresan efter gällande taxa. Var och en kan tänka sig, vad detta betyder särskilt i sådana distrikt, som ännu icke blivit besatta, utan där man måste söka läkare från ett annat distrikt. Mången gång ha de fattiga knappast någon möjlighet att betala både läkarearvodet och skjutsningspengarna. Detta är en omständighet, som man inte får släppa ur sikte. Att man så allmänt lagt sig till med biler är naturligtvis intet ont i och för sig, men det medför, att den fattiga befolkningen får vidkännas kostnader, som den inte hade förr i tiden.

Jag hoppas, att de herrar, som anslutit sig till utskottets förslag, inte skola känna sig alltför beklända, därest reservationen nu kommer att antagas. Jag vill verkligen vädja till kammaren att inte på denna punkt företaga så stora beskäringar som man föreslagit. Jag ber alltså, herr förste vice talman, att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr **Hamilton**: Herr talman! Jag kan väl förstå de statsfinansiella skäl, som förestavat såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag i detta ämne. Jag håller också före, att man inte bör utan mycket tungt vägande skäl rubba den omsorgsfullt utarbetade budget, som finansministern framlagt. Men jag håller å andra sidan före, att undantag härutinnan kunna givas, och jag vågar ifrågasätta, att ett sådant undantag här föreligger. Vi kunna icke bestrida, att det är illa beställt med läkarvården för den fattigare befolkningen i stora delar av vårt land, i synnerhet i de glesast befolkade trakterna. Staten bör dock ha skyldighet att härvidlag ingripa och se till, att likställighet kommer att råda, så att man icke på somliga ställen, på grund av befolkningens fattigdom och gleshet, skall behöva sakna läkarvård eller få den alltför dyr.

Man kan naturligtvis svara — och jag förstår, att detta skall framhållas av den ledamot av statsutskottet, som efter mig kommer att försvara utskottets ståndpunkt — att det dock finnes distriktsläkare i stor utsträckning. Emellertid har jag hört sägas, att di-

*Ang.
arvlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.*

(Forts.)

Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.
(Forts.)

striktsläkarplatserna i många fall icke blivit besatta på den grund, att de kommuner, vilka med hjälp av landstingsbidrag avsett att avlöna dylika läkare, icke varit mäktiga att anskaffa de för avlöningen i övrigt erforderliga medlen.

Jag vågar därför hemställa till andra kammaren att av humanitära skäl och med tanke på, att en stor del av vårt svenska folk saknar nödig läkarvård, antaga reservationen, till vilken jag alltså, herr talman, yrkar bifall.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr talman! Jag föranleddes att ånyo begära ordet med anledning av det anförande, som hölls av min utskottskamrat, herr Jansson i Falun. Jag anser, att han icke var riktigt snäll, då han här inför kammaren sökte framställa det så, som om jag sedan förra året skulle ha ändrat ståndpunkt härvidlag. Herr Jansson i Falun vet mycket väl, vilken ställning jag intagit till denna fråga. För att icke draga ut på tiden ville jag i mitt förra anförande icke på något sätt ingå på de detaljer, som ha sammanhang med förevarande spörsmåls behandling under förra riksdagen. Men då jag blivit apostroferad, föranledes jag att nu lämna ett par upplysningar.

Då förslaget i detta ämne föregående år behandlades av tredje avdelningen i statsutskottet, var det endast ett par ledamöter, som hemställde om bifall till Kungl. Maj:ts förslag om tio nya läkar-distrikt. De övriga, vilka alltså bildade majoritet i avdelningen, yrkade blankt avslag på det hela. Under förhandlingarnas gång erbjöd man emellertid minoriteten en kompromiss, som gick ut på, att hälften av dessa distrikt skulle komma till stånd. Ja, det var beklagligt, att vi inte kunde få vår vilja fram, men då vi inom minoriteten voro intresserade av att vinna det mesta möjliga, resonerade vi som så, att det vore bättre att gå med på fem läkar-distrikt än att få ingenting alls. Resultatet blev sålunda, att kompromissen antogs. Herr Jansson i Falun var vid detta tillfälle icke närvarande, och när frågan förekom till behandling i utskottet i dess helhet, var han sålunda oförhindrad att intaga sin ståndpunkt i frågan. Jag för min del var däremot bunden av kompromissen, fastän jag icke uppträdde till försvar för densamma i kammaren, något som föranledde, att jag personligen fick åtskillig förebräelse, då man nämligen ansåg mig icke ha varit tillräckligt utskottstrogen.

Med dessa upplysningar hoppas jag ha ådagalagt det rättmätiga i min ståndpunkt och visat, att jag varit konsekvent hela tiden.

Då det framhållits åtskilliga synpunkter i denna fråga, skall jag inte ingå på en ytterligare behandling av densamma.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lindqvist**: Herr talman! I anslutning till vad som yttrades vid förlidets års riksdag i denna fråga, anser jag mig böra säga ett par ord.

Jag tillät mig att vid föregående års behandling av ärendet vädja till denna kammare att icke följa det utskotts-förslag, som då förelåg — vilket gick ut på att man med frångående av Kungl. Maj:ts

förslag om inrättande av tio nya provinsialläkardistrikt endast skulle inrätta fem nya distrikt — utan i stället bifalla den kungl. propositionen. Detta gjorde kammaren också mycket välvilligt, och riksdagens beslut utföll i samma riktning efter gemensam votering. Jag visade därmed, att jag hade det allra livligaste intresse för att man i så raskt tempo som möjligt skulle fullfölja den ursprungliga planen på detta område och ombilda de nuvarande extra distrikten till ordinarie. Jag vill nu understryka och betona, att jag alltjämt har samma uppfattning. Jag kan försäkra kammaren, att det endast är med stor tvekan, som jag gått med på att hemställa till riksdagen om inrättande av endast fem nya distrikt i stället för tio. Anledningen härtill har angivits i statsverkspropositionen, nämligen de statsfinansiella hänsynen. När statsverkspropositionen gjordes upp, ha vi genomgående sökt följa sparsamhetslinjen, och även på denna punkt ha vi måst fråga oss, om det icke vore välbetänkt att låta sig ledas av sparsamhetssynpunkter. Vi ha funnit, att det var nödvändigt att göra detta, och resultatet föreligger i Kungl. Maj:ts förslag.

Emellertid har andra kammaren i dag redan brutit med nämnda sparsamhetslinje, som Kungl. Maj:t så starkt hållit på, i det kammaren vid 35:te punkten gått med på en höjning av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget. Jag vill då för min del förklara, att jag alls ingenting har emot, att kammaren även här följer en liknande princip och medger en ökning. Jag tror nämligen, att det vore mycket fördelaktigt, om man på föreslaget sätt kunde göra den sjukvårdande verksamheten mera tillfredsställande och därvidlag följa ett så hastigt tempo som möjligt. Det rör sig, som reservanterna framhållit, heller inte om så ofantligt höga belopp på denna punkt. Jag skulle kanske icke uttala mig på detta sätt, om inte, som jag nämnde, kammaren redan sagt ifrån, att man icke väjer så mycket för en ökning av de anslag, som Kungl. Maj:t föreslagit; och här gäller det en mera ömmande och en mera samhällsnyttig angelägenhet än fallet var vid punkt 35.

Jag har sålunda angivit de hänsyn, som föranlett, att det kungl. förslaget icke kunnat gå längre, men jag skulle, som sagt, för min del icke anse, att kammaren handlade oriktigt, om den följde reservanterna.

Herr Rydén: Herr talman! Det förhåller sig ju så med denna läkarfråga, att vad än Kungl. Maj:t föreslår, vill riksdagen gärna ändra en smula. Så har det varit varje år, och ifall Kungl. Maj:t nästa gång begär tio stycken provinsialläkardistrikt, kan man nästan vara säker på, att riksdagen då beslutar fem eller något annat antal. Riksdagen har haft en påfallande lust att tumma på Kungl. Maj:ts förslag i detta sammanhang.

Jag skulle nu föra statsutskottets talan, och jag behöver i det avseendet endast peka på, att statsutskottet fullgjort sin grundlagsenliga plikt att efterse, i vad mån man kunde iakttaga sparsamhet på alla punkter — besparingar och indragningar ha vi visserligen icke kunnat göra, men vi ha å andra sidan icke ansett oss kunna

*Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.
(Forts.)*

Ang.
avlöningsstat
för förste
provinsial-
läkare och
provinsial-
läkare.
(Forts.)

gå utöver vad Kungl. Maj:ts föreslagit. Läser man vidare de direktiv, som äro återgivna på sida 59 i betänkandet, förstår man, att statsutskottet i dessa haft en ytterligare maning att gå fram med en viss varsamhet.

Emellertid vill jag säga, att jag personligen är mycket starkt känslig för de synpunkter, som här framhållits om alla svårigheter, som landsbygdens folk har att dragas med, när det gäller läkarvård. Jag är själv född och uppvuxen i en bygd, där svårigheterna starkt framträtt, och jag skulle gärna se, fast jag hör till utskottsmajoriteten, att det goda hjärtat finge tala och reservationen bifölles. Detta är visserligen ett underligt sätt att försvara utskottet, men det är ju rent humanitära synpunkter, som här få vägas mot sparsamhets-synpunkterna, och jag tycker att vi i dag, som jag sade, kunde låta det goda hjärtat tala.

Herr *Bengtsson* i Norup instämde häruti.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Efter det sista anförandet och de därpå följande instämmandena kunde jag nästan avstått från att yttra mig. Men jag vill bara konstatera, att vad reservanterna här önska endast innebär ett fullföljande av det beslut, som riksdagen en gång fattade, nämligen om godkännande av den plan, som 1916 års provinsialläkarekommitté utarbetade. Någoting annat har icke begärts. Jag inskränker mig till att instämma i vad som förut yttrats till förmån för reservationen och yrkar bifall till densamma.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! När man deltagit i riksdagens förhandlingar åtskilliga år, har man vant sig vid att lägga märke till, att det är vissa frågor, som särskilt rycka upp intresset och skapa en egendomlig stämning. Man gör dem så utomordentligt stora — alldeles som om det gällde livet. Andra viktiga spörsmål lösas däremot med ganska ringa intresse. Det är väl nästan oförklarligt, att just denna fråga kan åstadkomma en så stor uppmärksamhet, att t. o. m. herr statsrådet kunde tycka, att när man brutit med Kungl. Maj:ts önskingar på en punkt, man överhuvud taget kunde bryta med dem så mycket som helst. Detta är nära nog en katastrofteori!

Det förefaller som om man ansåge, att hela frågan om sjukvården överhuvud taget hängde på, om det blir många nya ordinarie provinsialläkardistrikt eller icke. Man resonerar, som om de människor, som bo i de extra provinsialläkardistrikt, icke ha den minsta möjlighet att få någon sjukvård, ehuru de många gånger få sådan lika bra och lika billigt i alla fall. Läget är därför icke så farligt som man vill göra gällande, ehuru det naturligtvis på sina punkter kan förekomma svårigheter.

Som ledamot av utskottet har jag ansett, att man måste taga hänsyn även till de andra punkter på denna huvudtitel, där det gäller besparingar och man vill klämma hårt efter. Vid punkt 93

t. ex. är det fråga om de tuberkulossjuka, och Kungl. Maj:t har där minskat anslaget rätt betydligt. Jag övervägde, om man skulle anslå det högre beloppet på 93:e punkten eller göra det här, och jag får säga herrarna, att jag tvekade till slut inte alls. Det vore högst betänkligt, om man skulle sätta tuberkulosvården på inknappning och om man skulle resonera så, att staten där icke har någon skyldighet att ingripa. Jag är icke så okänslig, som man tycks tro och anser visst icke, att det endast gäller att ovillkorligen följa vissa formella principer, som man en gång slagit in på. Jag tyckte mig märka av fjolårets behandling av denna fråga — liksom av den diskussion som följde i pressen — att man hade den uppfattningen, att vi som påyrkade inrättande av endast fem nya provinsialläkar-distrikt, på något sätt skulle vilja glida bort ifrån det beslut, som tidigare fattats, att hela landsbygden skulle genomdragas av provinsialläkar-distrikt. Jag vill då bestämt förklara, att detta icke är min mening. Man bör nog fortsätta, tills det hela är genomfört såsom man planerat, men på detta område liksom på många andra kan man icke få saken ordnad så fort som man egentligen önskar.

Min ärade kamrat i utskottet beräknade, att det endast bleve en obetydlig skillnad mellan de kostnader, som skulle följa av reservationen, och dem, som skulle följa av utskottets förslag. Om man räknar riktigt, blir det dock enligt min uppfattning en avsevärd skillnad. Jag skall dock icke ange några siffror för att bestyrka den saken, ty det tjänar föga till. Herr Jansson i Falun nämnde ju också i detta sammanhang frågan om läkarnas bostäder, och vi ha i utskottet diskuterat tre fall i detta avseende, som visa, att det icke rör sig om bagateller, ekonomiskt sett.

Förhållandet är faktiskt, att det vid denna punkt och vid punkt 93, beträffande tuberkulossjukvården, rör sig om ungefär lika höga belopp. Jag tror under sådana omständigheter, att man är väl försvarad, om man gör utgiften vid punkt 93 i stället för vid den föreliggande — man kan ju nämligen icke få *allt* som man önskar. Det är väl ändå inte möjligt att företaga en höjning på samtliga punkter, såsom herr statsrådet tycktes antyda.

Jag tillåter mig därför att yrka bifall till utskottets förslag, vilket innebär detsamma som Kungl. Maj:ts förslag, men jag skall icke underlåta att vid punkt 93 yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr förste vice talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Punkten 67.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 68*, angående bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden, begärdes ordet av

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 23.

Ang. bostäder
åt vissa
provinsial-
läkare.
(Forts.)

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Lindqvist**, som anförde: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna, har statsutskottet vid denna punkt gjort ett uttalande, varmed utskottet på visst sätt biträder de motioner, som framförts i kamrarna rörande anordnande av bostäder för provinsialläkare. Vad som där säges innebär i själva verket en hänvisning åt vissa distrikt, som begärt statsanslag för uppförande av dylika bostäder men fått avslag, att ingå till Kungl. Maj:t med nya ansökingar, som då skulle prövas och givetvis även bifallas med stöd av nämnda utskottsuttalande. Jag ber att få göra ett par erinringar i anledning av detsamma.

Det förhåller sig så, att riksdagen år 1920 avlät en skrivelse rörande anordnande av ett sådant system, som man nu gått in för, nämligen att staten i vissa avseenden skulle bidra till anskaffande av tillfredsställande läkarbostad i åtskilliga provinsialläkaredistrikt. Riksdagen betonade emellertid mycket bestämt, att bidrag icke skulle förekomma i andra fall än då man därmed så att säga kunde stimulera anskaffandet av bostäder och att de borde utgå endast för den händelse lämplig bostad eljest icke kunde anskaffas.

Nu har ju helt nyligen detta system trätt i kraft, och självfallet är, att vid själva övergången inträdde en del svårigheter att bedöma. Huruvida de framställda kraven kunde betraktas såsom fullt befogade i de fall, då vederbörande distrikt beslutat att anskaffa läkarbostad redan innan riksdagen fattat sitt beslut eller åtminstone innan kungörelsen om ifrågavarande statsbidrag blivit utfärdad, men sedan ingick till Kungl. Maj:t med framställning att få statsbidrag. Det är ju givet, att det uppstod svårighet för Kungl. Maj:t att fullständigt rättvist pröva och bedöma sådana fall, och det är tänkbart, att olika tolkningar kunna göras gällande, då det ju är tämligen svårt att träffa det absolut rätta i detta avseende. Men ett är dock säkert, och det är, att riksdagen redan vid frågans upprinnelse strängt markerat, att det icke kan medgivas, att man från statens sida understöder andra distrikt än sådana, där det verkligen visat sig omöjligt att utan detta statsbidrag anskaffa läkarbostad. Det är den bestämmelse, vilken tillkommit såsom ett uttryck för riksdagens vilja i nämnda avseende, som självfallet måst vara vägledande, då Kungl. Maj:t haft att pröva de framställningar som hittills blivit gjorda, och det är därför, som man kanske i mångas ögon synes hava varit hårdhänt mot distrikt som sökt sådant bidrag.

Jag kan ju självfallet icke ha något emot, om riksdagen även på den här punkten vill visa sig mera rundhänt, än Kungl. Maj:t kunnat vara med hänsyn till den depression som även här verkat återhållande och med hänsyn till de krav som ställts på Kungl. Maj:t att gå aktsamt fram i fråga om alla anslag av statsmedel. Det är givet, att om riksdagen anser sig kunna anbefalla en liberalare tillämpning, så kan jag för min del icke förklara annat, än att jag i sak icke har något däremot. Det är emellertid måhända ändå litet vanskligt för riksdagen att gå så till väga. Ty när Kungl. Maj:t prövat — och jag hade trott, att riksdagen kunde förutsätta, att den prövningen varit allsidig och noggrann — så hade man icke väntat

sig att utskottet skulle uttala sig för att man icke skulle lita på denna prövning utan lägga saken så, att om vederbörande ort inkommer med ny framställning, så får Kungl. Maj:t taga upp frågan till förnyad omprövning.

Ja, jag har självfallet icke något alldeles särskilt att säga mot saken i det hela. Jag har endast velat giva dessa upplysningar, och Kungl. Maj:ts ståndpunkt i saken är, som jag säger, förestavad av de mycket stränga principer, som riksdagen redan från början själv har uppställt och vilka Kungl. Maj:t ansett vara för sig ett rättensnöre. Vill nu riksdagen godtaga vad utskottet föreslår, så blir ju följden den, att de distrikt, varom fråga varit, få komma igen, och den regering, som då sitter, får taga upp och pröva de nya framställningarna. Jag har intet emot att, där hjälp är nödvändig, den också gives. Jag är nämligen av den bestämda övertygelsen, att det är till gagn för sjukvårdsverksamheten i landet, att man får tillfredsställande bostäder för läkarna, och härvidlag bör naturligtvis allt göras som kan göras.

Jag har endast velat göra dessa erinringar, därför att jag anser, att själv tillvägagångssättet kan väcka vissa betänkligheter. Ty skall Kungl. Maj:t på det sättet få sina prövningar justerade från riksdagen, så blir nog arbetet för Kungl. Maj:t tyngre och mera besvärligt, än det borde vara.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 69—92.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 93, angående driftkostnader vid tuberkulossjukvårdsanstalter.

Kungl. Maj:t hade under punkten 92 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att

dels i riksstaten uppföra det ordinarie förslagsanslaget till bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter med 2,675,000 kronor;

dels ock medgiva av departementschefen förordade ändringar i grunderna för anslagens användning.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft dels två lika lydande motioner, nämligen nr 49 inom första kammaren av herr *Hederstierna* samt nr 37 inom andra kammaren av herrar *Uddenberg* i Varberg och *Borggren*, vari hemställt, att riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om ändring i grunderna för det ordinarie förslagsanslaget till bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalterna, uppföra nämnda anslag i riksstaten med 2,900,000 kronor;

dels ock en inom första kammaren av herr *V. Edward Larsson* väckt motion, nr 29, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att

*Ang. bostäder
åt vissa
provinsial-
läkare.
(Forts.)*

*Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.*

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulo-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

till anordnande av en energisk och målmedveten upplysningsverksamhet till förebyggande av tuberkulossjukdomens utbredning ställa till medicinalstyrelsens förfogande ett belopp av 25,000 kronor, att utgå av det å femte huvudtiteln under punkten 92 till driftkostnader vid tuberkulossjukvårdsanstalter äskade anslaget.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

I fråga om denna punkt hade reservation avgivits av herrar *C. Petrus V. Nilsson, Widell, Hallin, Olsson* i Kullenbergstorp, *Bengtsson* i Norup, *Norman* och *Olsson* i Blådinge, vilka ansett, att de i ämnet väckta motionerna bort i så måtto tillstyrkas, att den av Kungl. Maj:ts föreslagna sänkningen av statsbidragen ej skulle tillämpas förr än från och med den 1 januari 1924 och att följaktligen förslagsanslaget till bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter bort föreslås till 2,790,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! I föreliggande punkt ha vi, ett antal reservanter, förenat oss om ett modifierat yrkande i förhållande till vad herrar motionärer här ha föreslagit.

Det är en stor fråga det här och kommer att bli det givetvis än mer i fortsättningen — jag erkänner att den för ögonblicket kanske icke är så stor, men den kommer ovillkorligen att rulla upp sig. Frågan gäller, i vad mån och på vad sätt staten skall bidraga till kostnaderna för den här sjukvården. Hittilldags har det ju varit så, att staten för varje år beviljat vad den överhuvud taget funnit skäligt. Men man kan väl ändå icke komma ifrån att staten här har vissa särskilda skyldigheter, när den i fråga om sjukvård på det här området har, jag vill icke säga kommenderat kommunerna och landstingen, men i alla fall utövat en så utomordentligt hård moralisk press på dem, att de skola göra det bästa möjliga. Staten måste väl under sådana förhållanden anses vara skyldig att träda hjälpande emellan härvidlag. Det är ju svårt — synnerligast för de enskilda anstalter, såsom kustsanatorierna, som det här gäller — att över huvud taget kunna få fram och utveckla ett ekonomiskt underlag för sin verksamhet. De äro ju ändå mest beroende av bidrag från annat håll och minst av bidragen från de sjuka, särskilt som det för övrigt här gäller en sjukdom, som är så på alla sätt ruinerande för människorna. Och när vi nyss talade om provinsialläkardistrikten, ja, så var det i mina ögon något bra smått gentemot den fråga det här gäller, när jag ser det ur individens synpunkt.

Nu är det så, att landstingens bidrag bestämmas ju per år, kalenderår, medan det i fråga om staten gäller att dess bidrag däremot delas upp efter budgetår och bestämmas till och från den 1 juli. Under sådana förhållanden kan ju ingen människa i landstinget, när det gäller att besluta om staten för påföljande år, veta vad statsverket

kommer att bidraga med från och med den period som ingår den 1 juli. Detta blir ett alldeles olidligt förhållande. Ty man kan ej i minsta mån få någon fast utgångspunkt för sina beräkningar.

*Ang.
driftkostnader
vid tuberkulo-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)*

Jag skulle därför vilja ge uttryck för det önskemålet, att man toge i allvarligt övervägande, huruvida man inte kunde få några lämpliga normer därhän, att staten delade upp kostnaderna för denna sjukvård med respektive kommuner och med hänsyn till bidragen från enskilda. Det vore bestämt till fördel för alla parter att så skedde. Då visste man på alla håll, vad man hade att rätta sig efter, och då finge man naturligtvis icke gå fram och taga in flera patienter än som man kunde ekonomiskt behärska. Har man icke en sådan någorlunda fast linje att gå efter, så ser jag mycket mörkt på framtiden, då det gäller att kunna hålla ihop den här sjukvårdsverksamheten, åtminstone beträffande enskilda anstalter.

Vad som har föranlett oss reservanter att gå fram på den linje vi ha gjort, det är naturligtvis den omständigheten, att landstingen icke det minsta kunnat beräkna, att staten skulle riva ned sitt anslag från den 1 juli i år, utan man har utgått ifrån, att man kunnat för hela år 1923 räkna med det anslag, som staten beviljat för det första halvåret 1923. Så gjorde vi i vårt landsting, och jag förmodar att så har man gjort annorstädes. Men nu ramlar det itu på det här sättet. Då tycker jag, för att åtminstone det skall bli någon rimlig fason på det hela, att det minsta man borde kunna fordra av staten vore, att man framginge under det sista halvåret i år efter samma normer som under det första halvåret. Då hunne åtminstone landstingen och de korporationer, som skola besluta om staten, få klart för sig, vad de hade att rätta sig efter. Ty eljest blir det alltför mycket iturivet.

Jag vill verkligen vädja till kammarens goda hjärta, huruvida det icke är skäl att på denna punkt icke gå alltför hårt fram. Det gäller ju här en sjukdom av särskilt ödeläggande art men samtidigt också — synnerligast beträffande de stackars sjuka, som behandlas på kustsanatorierna — en sjukdom, där man verkligen glädjande nog kan tala om en stor procent förbättrade. Jag tycker att, när ni kunnat gå ifrån Kungl. Maj:ts förslag på de punkter ni gjort, och där det i det hela icke var stor fara att följa Kungl. Maj:t, så föreligger det verkligen humanitära skäl att sörja för att dessa inrättningar icke bli rent strandsatta. Det är väl icke meningen, att staten här skall komma i den lyckliga situationen att alldeles kunna draga sig undan, medan landstingen få stå för det hela. Detta går åtminstone icke för sig beträffande de enskilda anstalterna.

Jag vågar därför här, när kammaren i dag tycks vara synnerligen liberal, ekonomiskt sett åtminstone, att rikta en vädjan till kammaren att i detta fall följa reservationen, och jag skall således, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Uddenberg** i Varberg: Herr förste vice talman! Jag skall endast be att med några ord få belysa den tankegång, som ledde mo-

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

tionärerna, när de kommo till det yrkandet, att statens bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter alltjämt skulle få utgå efter oförändrade grunder.

Som kammaren har sig bekant ha dessa ifrågavarande driftkostnadsbidrag utgått hela den tid, under vilken det allmänna överhuvud taget intresserat sig för och understött kampen mot tuberkulosen. Det var redan den första tuberkuloskommittén, den som tillsattes 1905, som kom till det resultatet, att till grund för den fördelning utav kostnaderna för tuberkulossjukvården, som skulle fördelas på staten och landstingen, borde ligga detta, att dessa kostnader skulle delas lika, att alltså staten skulle betala 50 % ungefär och landstingen 50 % av driftkostnadsbidragen, och detta kommittébetänkande låg till grund för statsmakternas beslut 1909. Jag ber att få understryka detta, därför att det med all säkerhet var detta beslut, som överhuvud gjorde, att landstingen kommo in på den bogen att bygga alla dessa dyrbara tuberkulossjukvårdsanstalter, i första hand de lungotsanatorier som tillkommit.

Nu är det ganska belysande att se, hur denna då tilltänkta fördelningsprocent har förskjutit sig under de gångna åren. Det framgår av en skrivelse som av medicinalstyrelsen ingavs till Kungl. Maj:t den 30 oktober 1922. Där påpekas det, hur denna procent har förskjutit sig till landstingens nackdel. Det visar sig nämligen, att år 1917 utgjorde statens driftkostnadsbidrag 40. å 38, å 58 % av bidragen vid de olika slagen av anstalter, som fingo respektive kronor 2, 1:50 och 1:75 om dagen i driftkostnadsbidrag. År 1921 hade ställningen förändrat sig så, att motsvarande siffror utgjorde 27. 22 och 36 %, det vill med andra ord säga att bidragen hade i runt tal sjunkit från 50 % till 25 %. Och av dessa siffror drar medicinalstyrelsen den enda slutsats, som egentligen kan dragas, när den säger att »denna relativa sänkning av statsbidraget till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter utvisar, att, oavsett en förväntad minskning under de närmaste åren av sagda driftkostnader, någon absolut sänkning av statsbidraget icke lämpligen borde för närvarande äga rum».

Nu har ju prissänkning inträtt beträffande förnödenheter, som influera på dessa anstalters budget, och då har tydligen regeringen av statsfinansiella skäl ansett tiden vara inne att vidtaga en sänkning av ifrågavarande statsbidrag. Härav måste naturligtvis följderna bli den, att denna förskjutning i procentsatsen till landstingens nackdel skulle för framtiden bli fixerad och permanent. Och det är från detta faktum, som vi motionärer ha utgått, då vi påyrkat att ifrågavarande statsbidrag alltjämt skulle i stället utgå efter oförändrade grunder.

Våra synpunkter på frågan återfinnas ju i motionens motiveering, och jag skall därför icke närmare ingå på dem. Men det är dock ett par punkter som jag med några ord vill närmare beröra.

Först och främst är det tydligt, att det blir ingen verklig besparing här, ingen besparing på samma sätt som det blir, om riks-

dagen beslutar att inrätta 5 nya provinsialläkardistrikt i stället för 10, utan det blir endast ett överflyttande av utgifterna från staten till landstingen. Och då framställer sig den frågan: är landstingens ekonomi sådan, att man kan säga, att det är lättare för dem att bära dessa bördor, än det skulle vara för staten? Jag skall i det sammanhanget be att få anföra några siffror ur landstingstidskriften, som visa, i vilken oerhörd grad dessa kostnader dels för sjukvården i allmänhet och dels för tuberkulossjukvården ha stigit under de senare åren; siffrorna visa summan kostnader för hälsovård och sjukvård. Sålunda utgjorde landstingens bidrag 1916 10,800,000, men 1921 — sista året som det finnes siffror för — icke mindre än 63,348,000, och av dessa summor utgjorde kostnaderna för tuberkulossjukvården 1916 1,800,000 men 1921 10,083,000.

Man frågar sig inför dessa siffror, om det verkligen kan vara värt att ytterligare försvåra landstingens ställning genom att sänka dessa bidrag för tuberkulossjukvården. Man har ju nästan rätt att befara, att landstingen då skulle i rätt stor utsträckning förlora lusten att vidare engagera sig för dessa utgifter och att en hel del av de enskilda landstingsmännen skulle vägra att ytterligare dra åt skatteskruben för detta ändamål. Och om detta skulle inträffa, ja, då skulle det kanske kunna hända, att följden skulle bli sådan som ingen här i kammaren skulle vilja vara med om att åstadkomma, nämligen att tuberkulossjukvården bleve lidande på denna åtgärd, att landstingen alltså skulle börja inskränka driften på sina sjukhus. Och vad det skulle betyda, behöver ju endast antydas. Ty sanatorievården innebär ju icke något annat, än att vi åt människor, som leva under trånga och fattiga förhållanden, bereda möjlighet att, då de bli sjuka i tuberkulos, komma i åtnjutande av vila och höjd näringsstandard under de bästa möjliga hygieniska förhållanden, som med våra resurser kunna åstadkommas.

Och vad det betyder för skrofulösa barn att få komma ut och erhålla solljus och salta bad och att åtnjuta den bästa vård under några månader, det torde stå klart för var och en. Jag tror, att man skulle riskera, att dessa förhållanden bleve sämre, om man sloge in på den väg, som Kungl. Maj:t och statsutskottet angivit i sina förslag.

Det är nu tydligt, att vi motionärer egentligen skulle ha yrkat bifall till vår motion. Men då saken ligger så, som den gör, inser jag det hopplösa i ett sådant yrkande och ser mig därför nödsakad att falla tillbaka på den linje, som reservanterna ha kommit till. Det var ju den, som den föregående talaren belyste i sitt anförande och som tar fasta på vad vi nämnt i en punkt i motiveringen, nämligen att landstingens och statens budgetår icke sammanfalla, utan om nu Kungl. Maj:ts förslag tages, så kommer det ovillkorligen att bli en brist i dessa sjukvårdsanstalters budget för det senare halvåret av 1923. År 1922 på hösten fastställdes dessa sjukvårdsstater, och man utgick då från den förutsättningen, att de statsbidrag, som varit gällande föregående år, alltjämt skulle gälla. Bortfaller denna för-

*Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.*

(Forts.)

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

utsättning, kan jag icke se, huru det skall vara möjligt att komma ifrån brist här.

Jag får därför, herr talman, yrka bifall till vad reservanterna herrar Nilsson i Gränebo m. fl. hemställt under denna punkt, så att klämman må erhålla följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och herrar Hederstiernas, Uddenbergs och Borggrens ovanberörda motioner, samt med avslag å herr Larssons motion,

a) i riksstaten uppföra det ordinarie förslagsanslaget till bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter med 2,790,000 kronor;

b) medgiva de av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 8 januari 1923 förordade ändringarna i grunderna för anslagets användning, att tillämpas från och med den 1 januari 1924.

Herr *Lithander* instämde häruti.

Herr *Jansson* i Falun: Herr talman! Jag får säga, att jag är tacksam över att ha fått höra, huru det goda hjärtat tidigare talat och huru det även nu gör sig gällande i denna punkt. Och för min del bestrider jag ingalunda, att det är ett gott tecken, att man så beaktar de fattigas och eländigas ställning här i samhället. Jag bara beklagar, att det icke kommit till uttryck, då vi verkligen varit i tillfälle att söka förebygga sådana sjukdomar, som man här strävar att bekämpa. Jag vädjar till herrarna att även vid sådana tillfällen visa det goda hjärtelag, som nu så starkt synes göra sig gällande.

I den föreliggande frågan vill jag endast säga det, att vi noga granskat de poster, som föreslagits av Kungl. Maj:t, och vi ha icke kunnat finna annat än att det är möjligt för landstingen att, även om de redan beslutat om sin budget för det senare halvåret av 1923, med dessa föreslagna statsbidrag finansiera sina utgifter. Prutningen är icke större än 10, 15 och 25 öre i dagsposter för kustsanatorierna, och det är i varje fall icke stora summor. Det är i minsta mån som Kungl. Maj:t prutat och jag tycker, att när Kungl. Maj:t räknat ned att spara denna summa, då bör man väl i all rimlighets namn icke säga: det bry vi oss icke om, utan vi begära dessa 100.000 kronor därutöver. Det är rasande bekvämt, och det kan ju hända, att regeringen kan klara upp saken -- det kan jag icke yttra mig om -- men det förefaller mig egendomligt, när man vet, vilka vanskliga ekonomiska förhållanden som råda, att då vilja höja det anslag, som föreslagits från Kungl. Maj:ts sida. Och jag skulle väl tro, att prisnivån fallit så pass mycket, att de fullt kompensera den nedprutning, som här föreslagits. Det har upplysts inom utskottet, när vi behandlade denna fråga, att landstingen ha rätt väsentliga överskott av sina anslagsmedel, och då kan jag icke förstå, att här föreligger så stor nöd, att man bör avvika från vad som nu föreslagits. Jag för min del hvser den allra varmaste känsla för dessa sjuka -- både sedan de blivit sjuka och innan sjukdomen inträtt i ett

farligt stadium — och jag vädjar till herrarna att även från denna synpunkt beakta dessa nödlidandes ställning.

I den punkt, som nu är föredragen, kan jag icke finna annat än att kammaren med synnerligen stor trygghet kan följa statsutskottets förslag, och jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till detsamma.

*Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)*

Herr Borggren: Herr talman! Då jag är motionär i detta ärende, så skall jag be att få säga några ord. Nu är det ju så, att Kungl. Maj:t föreslagit — att ifråga om kustsanatorierna — nedsätta detta anslag från 1 krona 75 öre om dagen till 1 krona 50 öre om dagen. Utskottet, som behandlat denna fråga, har sagt i sitt utlåtande, att på grund av att prisnivån gått ned sedan 1919, så vore det väl motiverat, att detta bidrag sänktes. Men nu förhåller det sig på det sättet, att direktionerna för de olika sanatorierna ha i sina inkomst- och utgiftsstatser för 1923 räknat med dessa statsbidrag eller att de skulle få 1 krona och 75 öre som förut. Och i den direktion, som jag tillhör — direktionen för Vejbslättis sanatorium — räknade vi med, att det statsbidrag, som vi förut erhållit, icke skulle komma att sänkas. Bidragen från landstingen utgå med olika belopp, och det beslöts, att de bidrag, som landstingen voro skyldiga att erlægga, skulle sänkas — om jag minnes rätt — från 2 kronor 50 öre till 2 kronor 25 öre. Denna sänkning gick visst ännu längre med hänsyn till Styrso och Varberg men beträffande vårt sanatorium vågade man icke gå längre. Då man alltså sänkt landstingens bidrag för 1923, så är det klart, att om nu även statens bidrag skulle sänkas, man har svårt att få debet och kredit att gå ihop. Man bör, då det gäller beviljandet av dessa medel, tänka på, att under dessa svåra tider ha icke sanatorierna — åtminstone icke vårt sanatorium — kunnat skaffa sig erforderliga inventarier, utan man har måst slita på vad man haft för tillfället. Nu tänkte man att på grund av den prissänkning, som inträtt, skaffa sig en del inventarier, som man behövde vid dessa inrättningar. Om man ser på de bidrag, som ett sanatorium har, och de avgifter, som lämnas av patienter, som erhålla vård vid detsamma, så finner man, att landstingsbidraget för 1923 utgör 2 kronor 25 öre, det bidrag, som beräknades utgå från staten, var 1 krona 75 öre och patienternas bidrag 1 krona, vilket tillsammans skulle bli 5 kronor om dagen för varje patient, som erhåller vård vid något av de olika sanatorierna. Det får väl i alla fall sägas, att det icke är några höga belopp, som betalas för dessa sjuka, och därför bör man icke heller från statens sida minska detsamma. Det förhåller sig icke heller så, att om vid ett sanatorium en brist uppkommer, man kan ingå till landstinget och begära, att detsamma måtte täcka bristen, utan här får man söka få bidragen så stora, att allt går ihop. Man har sålunda ingen man kan begära något av. Och när man därtill ser, att de sjuka äro så många, att det nästan är omöjligt att söka tillfredsställa alla, som söka inträde, varför man vid mer än ett tillfälle måst neka patienter inträde, då torde detta fullt tydliggöra, att

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

detta statsbidrag bör icke nedprutas från riksdagens sida utan utgå med samma belopp som hittills, åtminstone beträffande år 1923.

Då vår motion icke kunnat bifallas av statsutskottet och det naturligtvis icke finnes någon utsikt att kammaren skall bifalla densamma, så anser jag, att man har intet annat att göra än att yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Nilsson i Gränebo m. fl. Men då herr Uddenberg ändrat detta förslag något, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Uddenbergs förslag, och jag hoppas, att riksdagens andra kammare icke skall gå emot detsamma utan vara med om att detta anslag bestämmes till 1 krona 75 öre per dag.

Herr **Eurén**: Herr förste vice talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma med herr Uddenberg. Men jag tror, att man kan lägga ännu en annan synpunkt på denna fråga än dem, som framkommit under diskussionen. Man frågar sig: är det en verklig besparing att pruta av på detta anslag på det sätt som utskottet gjort? På den frågan måste man ju svara ett alldeles bestämt nej. Man överflyttar endast den börda, som man vill avlyfta från staten, på landstingen. Men då vill jag framhålla en sak, som man icke tänkt på. Denna börda faller härvid icke så jämnt, som om anslaget utgår från staten. Det är, om man så vill, ur folkets fickor, som detta anslag tages, och någon lättnad får således landet i sin helhet icke genom denna avprutning. Men de olika landstingsområden, på vilka man kastar denna börda, ha icke alla samma kraft att bära den. Det ena landstingsområdet har icke samma ekonomiska bärkraft som det andra, vartill kommer, att det ofta är så, att antalet av de sjuka är större inom ett landstingsområde, som har mindre ekonomisk bärkraft. Det är ju så, att de fattiga äro mera utsatta för tuberkulos än andra. Detta gäller icke endast de enskilda hemmen utan även större områden. På grund härav är det ekonomiskt rättvisare, att de medel, som av vårt folk utgivas för tuberkulosens bekämpande, i så stor utsträckning som möjligt utgå från staten och icke kastas på landstingen.

Det är från denna synpunkt, som jag anser, att man gör en rättvisare fördelning genom att man beviljar dessa högre anslag. Genom att man beviljade de mindre anslagen skulle man icke åstadkomma den ringaste besparing — det betonar jag ännu en gång — av de penningmedel, som av vårt folk utgivas för tuberkulosens bekämpande. På denna grund, ber jag, herr förste vice talman, att få instämma i herr Uddenbergs yrkande.

Med herr Eurén förenade sig herrar *Lövgren, Olsson* i Broberg, *Olsson* i Blädinge, *Wallerius, Olsson* i Ramsta, *Olofsson* i Digernäs, *Hedlund* i Häste och *Nilsson* i Antnäs.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag antar, att jag liksom herr Jansson skall bliva ansedd för en mycket hjärtlös krabat, som kan tala för statsutskottets förslag. Men jag skall be att

från början säga ifrån, att jag förstår icke herrarnas synpunkter. Här betrakta herrarna denna fråga om ett anslag på 115,000 kronor som om det gällde 115,000 kronor per landsting. Detta är icke förhållandet. Det är raka motsatsen. Dessa 115,000 kronor skulle ju, därest de behövde tillgripas, delas på samtliga landsting. Det blir då icke så avskräckande resultat, som man kommer till.

Herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att för att få någon ordning på det hela, borde reservanternas yrkande träda i kraft 1924. Jag ber då bara att få fråga: vad ligger det för garanti i detta? Icke ett spår. Vad herr Olsson i Kullenbergstorp kan ha menat vet jag icke. Om det nästa år av den då varande regeringen föreslås en nedsättning i anslaget, kan resultatet därav, såvitt jag förstår, bli att vi stå på samma ståndpunkt. Det kan då bli så, att staten gör en besparing, som landstingen icke få någon fördel av. Något annat inträffar icke efter min uppfattning. Men *ett* vill jag säga, och det är, att skulle det vara så, att landstingens intresse för tuberkulosens bekämpande skall bero på att man icke får statsbidraget nedsatt med 25, 15 eller 10 öre per patient och dag, då ger jag icke dessa 10 öre för detta intresse. Och det vill jag säga ifrån, fastän jag har äran och nöjet — kan jag också säga — att stå i spetsen för ett landsting, som gjort ofantligt mycket för sjukvården och särskilt tuberkulossjukvården, att jag icke kunnat finna annat än att Kungl. Maj:t gjort just sin skyldighet, då Kungl. Maj:t sökt nedbringa dessa kostnader. Och skulle herrarna beräkna sänknigen efter index, så är jag övertygad om, att man icke komme att stanna vid 25, 15 eller 10 öre, utan det bleve nog större belopp. Kungl. Maj:t har varit så liberal som möjligt beträffande detta anslag, och därför, ehuru jag är ledamot av Örebro läns landstings förvaltningsutskott, vill jag säga, att Kungl. Maj:ts förslag är ur landstingens synpunkt tillfredsställande. Vi kunna icke begära något mera än detta. Och därför ber jag, herr talman, att få instämma i herr Janssons i Falun yrkande.

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Såsom förut under debatten är meddelat komma vederbörande landsting som uppgjort sin stat för kalenderåret 1923 att bli lurade, därest utskottets förslag blir riksdagens. Det är detta som gör, att man reservationsvis begär, att nedsättningen skall ta sin början först den 1 jan. 1924. Det förhåller sig nämligen så, att år 1909 gjorde statsutskottet det uttalandet, att om staten bidroge med viss del, så skulle landstingen bli mera intresserade av denna sjukvård, som är så betydelsefull för hela vårt land, icke minst de nordliga provinserna. Nu är det givet, att när man först uppmuntrar landstingen att ikläda sig stora kostnader för nya sjukvårdsinrättningar, men staten, sedan dessa kommit i gång, drar sig tillbaka på sådant sätt, att dess bidrag minskas mera än man berett sig på, man enligt min uppfattning måste reagera mot detta. Detta gäller icke endast länsanstalterna utan även de sjukvårdsinrättningar, som enskilda personer med känsla för de sjuka byggt upp med hjälp av statsbidrag. Om nu driftsanslaget från

Ang.
drifkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

staten allt för hastigt nedsattes, kunna dessa bliva snart sagt urständsatta att giva den vård och att hålla den rikliga och närande kost för de sjuka, som för dem är så nödvändig.

Jag ber, därför herr talman, att få yrka bifall till det förslag, som framstälts av herr Uddenberg.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Det förefaller, som om man blåst upp denna fråga till något för stora dimensioner, då man låtit den innefatta spörsmålet, i vad mån staten och landstingen skola bära dessa bördor. Jag har icke ansett frågan vara av denna räckvidd utan tvärtom sett den så, att den lilla nedprutning, som Kungl. Maj:t föreslagit, grundar sig uteslutande på det allmänna prisfallet beträffande förnödenheter, som inverka på bestridandet av kostnaden för dagsunderhållet. Då den nu föreslagna nedsättningen, som jag nyss sade, inskränker sig till resp. 25, 15 och 10 öre, kan väl ingen påstå, att detta kan föranleda rubbande av grunderna för statens, landstingens och enskildas bidrag till dessa anstalter. Jag har för min del, då jag icke reserverat mig mot statsutskottets hemställan, uteslutande grundat min ståndpunkt på dessa hänsyn. Skulle det principiellt gälla att i någon mån övervältra på landstingen respektive dessa kustsanatoriernas styrelser den del av de ekonomiska bördorna, som staten överhuvud påtagit sig, skulle jag vara mycket känslig och bestämt reagera, men jag anser, att denna fråga är alldeles för obetydlig för att man skulle riva upp en sådan strid omkring densamma. Vilja herrarna däremot komma till riksdagen med förslag till omläggning av grunderna för kostnadernas delning mellan staten och landstingen eller resp. styrelser för bestridande av tuberkulossjukvården, skulle jag icke ha något att invända, ty principiellt är jag emot varje försök å statens sida att då ekonomiska svårigheter uppkomma draga huvudet ur snaran och övervältra bördorna på de mindre ekonomiskt bärkraftiga, de må heta landsting eller kommuner eller vad som helst — om dessa nämligen en gång gått med på att befrämja de ändamål, som äro statens. Den saken gäller det ju dock icke här. Man kan heller inte förneka att indexen fallit, varför en sänkning kan anses berättigad. Jag har på dessa grunder icke ansett mig böra motsätta mig utskottets förslag och yrkar sålunda bifall till detsamma.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Uddenberg i Varberg under överläggningen framställda förslaget; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 93 av utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Uddenberg i Varberg under överläggningen framställda förslaget.

Voteringen utvisade 83 ja, men 109 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit det av herr Uddenberg i Varberg under överläggningen framställda förslaget.

Punkterna 94 och 95.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 96, angående anslag till folksanatorierna.

Under punkten 95 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom bidrag till upprätthållande av verksamheten vid de genom medel ur konung Oskar II:s jubileumsfond inrättade folksanatorierna, att användas i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av 300,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Hage* väckt motion, nr 116, däri föreslagits, att riksdagen måtte såsom bidrag till upprätthållande av verksamheten vid de genom medel ur konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade folksanatorierna, att användas i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av 500,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Lövgren: Herr talman! Min värderade vän herr Hage har väckt en motion i denna fråga men är i dag icke i tillfälle att närvara i kammaren, varför jag skall be att få säga några ord i hans ställe.

De sanatorier, som upprättades med medel, som blevo tillgängliga i och med bildandet av konung Oscar II:s jubileumsfond, upp- togo från början en avgift av 1 krona per säng och dag. Denna avgift har successivt stigit och höjdes nu senast till 7 kronor per säng och dag. Det är uppenbart, att det inte längre blir möjligt för de mindre bemedlade att bekosta sig vården vid sanatorier, när ett så högt pris tillämpas. Det blir sålunda förnämligast landsting och städer, som där ha patienter, något som också bekräftas av departementschefen, vilken i sitt anförande till statsverkspropositionen säger, att »den betydande avgiftsförhöjning, som befunnits erforder-

*Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)*

*Ang. anslag
till folk-
sanatorierna.*

Ang. anslag
till folk-
sanatorierna.
(Forts.)

lig för förbättring av jubileumsfondens ekonomi, huvudsakligen komme att träffa landsting och städer, som ej deltaga i landsting, men endast i mindre grad de mindre bemedlade personer, vilkas vård jubileumsfonden i främsta rummet hade till ändamål att befrämja. Enär normalavgiften 7 kronor tänkts skola utgå huvudsakligen för de patienter — och dessa utgjorde flertalet — vilkas vårdkostnad jämlikt 41 § av den nya lagen om fattigvården slutligen stannade å landstingen eller städer, som ej deltog i landsting.» Vi ha här ett förhållande, som är fullkomligt analogt med det som skisserades av doktor Eurén, nämligen att en inknappning av anslaget från riksdagens och statsmakternas sida betyder en sådan övervältring av kostnaderna på landsting och städer som icke deltaga i landsting, som ingalunda kan vara rättvis.

En dylik övervältring kommer framför allt att hårt drabba Norrbottens län, vilket, som de flesta torde ha sig bekant, har en alldeles enorm lungsotsfrekvens. Det fanns 143 vårdplatser att tillgå inom länet, under det behovet uppgick till 680. Landstinget tillsatte på sin tid en kommitté, som fick i uppdrag att utreda och framkomma med förslag om avhjälpan av dessa missförhållanden. Kommittén avlämnade en rapport, vari förordas ett byggnadsförslag, som realiserat ökar antalet vårdplatser till 459. Det återstår emellertid 138 under sådana förhållanden som icke kunna erhålla vård vid länets egna sanatorier, och det är uppenbart, att dessa komma att sökas in vid jubileumsfondens folksanatorier. Under dessa omständigheter kommer Norrbottens län, som redan förut suckat under ett oerhört skattetryck, att hårt drabbas av den sänkning, som föreslagits av statsrådet och chefen för socialdepartementet.

Med dessa synpunkter som bakgrund, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Hage väckta motionen, som, om den än innebär en höjning av 200.000 kronor i förhållande till utskottets förslag, dock medför en sänkning från fjolårets anslag med 100,000 kronor till 500.000 kronor för nästa budgetår. Medlen skola ändå utgå på något håll, och det innebär en rättvisare fördelning av beloppen, om man lägger dem på statsbudgeten. Jag vågar alltså efter den utgång, de övriga ärendena i detta utlåtande fått, yrka bifall till motionen liksom även begära votering.

Herr *Pettersson* i Hällbacken instämde häruti.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Lindqvist**: Herr talman! Jag ber att få betona, att jag i dag har samma uppfattning, som jag hade, när jag vid förlidet års riksdag besvarade en interpellation i det här ämnet.

Jag skulle således helst sett, att man från statens sida icke behövt göra någon beskärning på anslaget till denna sanatorievård. Nu har emellertid överstyrelsen för jubileumsfonden för sin del utlovat, att den skall ha sin alldeles särskilda uppmärksamhet riktad på denna fråga och att den skall så snart ske kan försöka att sänka

avgifterna för vården på dessa sanatorier, och detta även med det statsbidrag, som nu utav Kungl. Maj:t har begärts.

För övrigt förhåller det sig naturligtvis med det här bidraget som med en hel del övriga bidrag, vilka utgå dels från landstingens och kommunernas, dels från statens sida. Man tvistar nämligen och överväger, var man skall ta medlen; skall man ta dem ur statens kassa eller ur de kommunala kassorna? Det är ofta tämligen svårt att bestämt säga, var det är riktigast och lämpligast att ta medlen.

När nu statsbudgeten för kommande budgetår skulle göras upp, så gav den första granskningen det resultat, att man beträffande statsutgifterna måste göra inskränkningar så mycket som möjligt för att få statsbudgeten att gå ihop. Vi hade då självfallet att på vårt liksom på andra departement inrätta oss efter den grundregeln. Vi överlade då, hur vi skulle göra beträffande anslaget i här förevarande fall, och vi rådslogo flera gånger med överstyrelsen, hur vi skulle inrätta oss. Då fingo vi därifrån den förklaringen, att överstyrelsen kunde klara sig, om den ännu någon tid framåt finge ta de förut bestämda avgifterna.

Jag tycker för min del, att kammaren är ganska liberal i dag, och jag har även uttalat min tillfredsställelse med utskottets behandling av denna huvudtitel. Det är alltså klart, att ur min synpunkt skulle jag, när vi slutat behandlingen av huvudtiteln, kunna säga, att kammaren varit synnerligen välvillig, då den höjt på flera punkter och kanske står i beredskap att höja även på denna punkt.

Men jag tror det är tillrådligt att kammaren icke är alltför rask i det fallet, ty det kommer ett »dagen efter», och då blir det så, att penningar måste anskaffas för att få budgeten att balansera. De, som då skola göra upp den saken, få nog ett huvudbry, som kanske icke blir så litet.

Jag tror därför det är välbetänkt, att kammaren nu följer Kungl. Maj:ts förslag, med hopp om att överstyrelsen för dessa sanatorier skall göra sitt bästa för att ordna det hela på lämpligt sätt och se till, att landstingen icke bli alltför betungade av de avgifter, som komma att falla på dem för denna sanatorievård.

Herr Lövgren: Herr talman, mina damer och herrar! I anledning av det yttrande, som nu fällts av statsrådet och chefen för socialdepartementet, vill jag bara göra den anmärkningen, att, så vitt jag kunnat fatta, ett bifall till herr Hages motion också innebär ett bifall till överstyrelsens hemställan om ett anslag på 500.000 kronor.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr Hage i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Lövgren, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

*Ang. anslag
till folk-
sanatorierna.
(Forts.)*

Ang. anslag till folksanatorierna. Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 96 av utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Hage i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 142 ja mot 46 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 97—110.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 111.

Lades till handlingarna.

Punkten 112.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 113.

Lades till handlingarna.

Punkterna 114—121.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 122.

Lades till handlingarna.

Punkten 123.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 124.

Lades till handlingarna.

Punkterna 125—142.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 143.

Lades till handlingarna.

Punkten 144.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Slutligen företogs till avgörande första lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen angående viss ändring i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar. *Ang. ändring i lagen om ekonomiska föreningar.*

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 35, som behandlats av första lagutskottet, hade herrar *K. G. Westman* och *K. Oscar Ericson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning rörande lämpligheten av sådan ändring i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar, att ifrågavarande organisationsform komme att erbjuda större ekonomisk säkerhet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet var likväl fogad reservation av herr *K. G. Westman*, som med instämmande av herrar *Rogberg* och *Johansson* i Brånalt förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa om bifall till den i ämnet väckta motionen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! När man råkar få ordet kl. 5 på en lördagsmiddag, kan man naturligtvis icke påräkna något vidare intresse för den sak, som det gäller att debattera; men jag har emellertid ändock vågat risken att nu yttra mig.

Detta gör jag emellertid icke, för att det är ett lagutskottsutlåtande, som här föreligger till behandling, ty dylika intressera mig i allmänhet icke alls. Jag gör det därför, att jag är en av kammarens allra äldsta kooperatörer, som över trettio år i egenskap av styrelseledamot i kooperativa företag eller eljest sysslat med sådant. Det är klart, att en person, som så lång tid varit verksam inom ett arbetsområde, måste, om han icke är ekonomiskt stenblind, samla någon erfarenhet på området. Den erfarenhet, jag härvidlag vunnit, har sagt mig, att den lag om ekonomiska föreningar, som vi nu ha, räcker nog för mycket små föreningar eller huvudsakligen för s. k. konsumtionsföreningar; men däremot är denna lag icke tillräcklig på området, när det gäller produktionsföreningar.

Den tid, under vilken enligt lagens bestämmelser en medlem kan tvingas att vara kvar i en förening, är alltför kort, för att föreningen verkligen skall kunna arbeta sig fram. Förhållandet är nämligen det, att produktionsföreningar just bildas av sådana personer, som frambringa eller tillhandahålla råvaror — ett exempel härpå erbjuda de större andelsmejerierna. Jag har sett produktionsföreningar, som lyckats, men också sett sådana, som i grund misslyckats, ehuruval båda slagen haft omtrent samma förutsättningar och utgångspunkter.

Ang. ändring
i lagen om
ekonomiska
föreningar.

(Forts.)

Utskottet har nu sökt göra gällande, att för den händelse det skulle röra sig om stora eller någorlunda ansevliga företag, kan man tillgripa bolagsformen.

Ja, men även det har sina vanskligheter, därför att aktierna så fort kunna byta ägare. Även om aktierna från början placerats hos leverantörer och dylika, så ha de ofta så svårt att stanna där. Kommer det främmande intressen med i spelet, och betalas det till exempel 10 procent överkurs, så flyta aktierna bort, och det hela ramlar. Mången gång behövs det förresten inte mycket för att för- må vissa medlemmar att ställa sig osolidariska med föreningen. Bara man väddar till den rena egoismen och spelar litet under täcket med dem, så kan man med föreningslagen i hand snart riva ned även ett mycket gott arbete på detta område.

Den kinkiga punkten är naturligtvis här som annorstädes den ekonomiska bärkraften. Därvidlag säger nu utskottet, att man bör ställa det så, att denna icke blir för dålig. Man bör använda inkomsterna till konsolidering och inte dela ut till den yttersta skärven åt föreningens medlemmar. Ja, detta har jag alltid tillämpat och även i regel fått föreningsmedlemmarna med därpå. Och därför har verksamheten gjorts stark och solid. Men under vissa förhållanden, särskilt vid kastande konjunkturer, kan det inte hjälpas, att en produktionsförening inte går såsom önskvärt vore. Likviderna löpa inte in. Och då behövs krediten, även om det är ett mycket solitt företag och skött hur väl som helst. Det är då det gäller. Och även om en sådan förening har rätt mycket att röra sig med och har goda affärer i övrigt, så finnes det strängt taget ingen annan kreditbas för föreningen än dess styrelse, försåvitt styrelsemedlemmarna väga så pass ekonomiskt, att de kunna bilda denna kreditbas. Någon annan möjlighet finnes inte, något annat verkligt bärande hypotek kan i de flesta föreningar inte åstadkommas. Om det t. ex. är fråga om en mejerianläggning på 100,000 å 200,000 kronor och $\frac{2}{3}$ av delägarna eller leverantörerna gå sin väg, ja, då är hela historien sedan nästan ingenting värd. I sådana situationer har jag själv och väl även andra, som deltagit i kooperationen så pass mycket som jag, fått sätta ryggen till och skaffa pengar. Jag har fått göra det i eget namn, och då tycka naturligtvis delägarna, att det är bra, när det lyckas. Men hade det misslyckats, skulle man ha skrattat åt mig eller möjligen beklagat mig, om det gått så långt, att jag själv ekonomiskt stått på huvudet. Desto bättre har det ju inte gått därhän. Men det är solklart för den, som reflekterar närmare över dessa förhållanden, att vår nuvarande föreningslag skyddar de individuella intressena så starkt, att man tappar bort den nödiga styrkan i de företag, som grundas på denna lag. Utskottet tyckes nu utgå ifrån, att lagen alldeles ensartat måste reglera förhållandena över hela linjen, oavsett föreningarnas ändamål, storlek och omslutning. Jag kan för min del inte förstå, att detta skall vara nödvändigt. Jag tycker, att det borde vara mycket lätt, på detta område som på andra, att ha litet mer stränga och bindande former för föreningar, som ekonomiskt spela någon roll. Ty det är

sannerligen en mycket stor olycka och det medför avsevärda förluster för såväl ortsbefolkningen som för stat och kommun, när ett dylikt företag går över ända. Och det är nog ett misstag, om herrarna tro, att bolagsformen verkligen kan ersätta en god föreningsverksamhet. Det kan den i många fall inte på ett lämpligt sätt. — Ja, jag förstår, att herrarna tillhöra en sångförening, men det hindrar mig inte.

*Ang. ändring
i lagen om
ekonomiska
föreningar.*

(Forts.)

Man har ju såväl under föregående riksdagar som även under den nuvarande från denna talarstol målat upp de lysande framtidsperspektiv, som vi skulle ha att emotse, speciellt på jordbrukets område, genom sammanslutningar, som skulle göra det möjligt för oss att följa vår produktion betydligt längre än hittills och därigenom utvinna ett bättre ekonomiskt resultat. Denna ekonomiska föreningsverksamhet skulle vara snart sagt allt eller i varje fall någonting mycket centralt. Men nu kommer utskottet här och säger, att detta betyder ingenting, det är inte lönt att ändra lagen angående dessa föreningars verksamhet, ty det måste vara bolagsform, om det skall betyda någonting i ekonomiskt avseende. Jag tycker, att det är litet märkvärdigt, att man får höra så ytterst olika toner. Och framför allt hade jag hittills trott, att inom det socialdemokratiska partiet kooperationen verkligen hade litet resonans. Jag hade trott, att man där värderade kooperationen litet mer, än detta utskottsutlåtande ger vid handen. Ty gör man det, och vill man göra sig besväret att tränga in litet djupare i producentkooperationens problem, så skall man finna, att den nuvarande föreningslagen helt enkelt går ut på att föreningsmedlemmarna skola kunna smita undan så lätt och bekvämt som möjligt, när de av någon anledning blivit missbelåtna. Skall man kunna komma fram till en verksamhet på detta område, som skall kunna arbeta i stort och gagna något, så måste medlemskapet sannerligen vara längre tid än något år. Då får man inte springa ifrån vid första vindpust.

Ja, nu skall jag inte uppehålla er längre, och jag tackar er t. o. m. för att ni inte ha sjungit mer än ni gjort. Emellertid, denna fråga återkommer nog. Kooperationen dör inte med detta betänkannde. Ty de ekonomiska förhållandena äro sådana, särskilt i nedgångstider, att missförhållandena säkerligen komma ännu starkare till synes, om ingenting åtgöres. Jag skulle därför vilja rikta en vädjan till första lagutskottets ledamöter att tränga in på detta område, och därvid inte bara stirra på konsumentkooperationen utan även en smula penetrera producentkooperationen. Ty den ena är precis lika berättigad som den andra. Och strängt taget kan kooperationens idé inte bli till någon verklig fördel utan att det finnes såväl producentkooperation som konsumentkooperation. Jag är inte blind för att det kooperativa systemet långt ifrån duger på alla områden, men säkert är, att det har en stor uppgift att fylla och kan bli till mycket nytta och gagn för så väl stat och kommun som individer, om det nämligen skötes på ett klokt och riktigt sätt. Men då måste man, på samma gång man tillgodoser friheten, också fordra så pass mycket stadga, att det överhuvud blir möjligt att upprätthålla en dy-

Ang. ändring
i lagen om
ekonomiska
föreningar.

(Forts.)

lik verksamhet. Och det är det inte med nuvarande lag om ekonomiska föreningar.

Reservanterna ha nu endast påyrkat en utredning rörande lämpligheten av en sådan ändring i lagen om ekonomiska föreningar, att denna organisationsform skulle komma att erbjuda litet större ekonomisk säkerhet. Detta tycker jag verkligen är så pass anspråkslöst, att jag inte förstår, vad majoriteten inom lagutskottet kan ha emot den saken. Ty ni äro väl alla ense om, att större ekonomisk säkerhet inom alla företag är någonting mycket eftersträfvansvärt. Och något annat är det icke heller jag vill. Jag vill visst inte kringskära friheten. Men när friheten består i att var och en kan göra som han behagar, och det likväl skall vara en kooperativ förening, då blir det anarki och olycka för allesammans och särskilt för dem, som bli utpekade såsom föregångsmän och därför anses böra sätta ryggen till, när det gäller. Därigenom bli dessa personer ofta utsatta för sådana svårigheter, att det nästan tar ekonomisk död på dem, och det är sannerligen för hårt.

Herr talman! Ehuru jag väl förstår, att det i detta ögonblick ingenting betyder, så vågar jag dock — för att åtminstone ge uttryck åt min livliga övertygelse, grundad på min erfarenhet som gammal kooperatör, att en förändring bör ske — yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr **Pettersson** i Södertälje: Herr förste vice talman! Motionärerna i detta ämne göra gällande, att de ekonomiska föreningarna genom nuvarande föreningslag icke fått en tillfredsställande organisation. Och särskilt klaga de över, att lagen icke tillgodoser behovet av att ge dessa föreningar erforderlig ekonomisk stadga. För att råda bot på detta framställa motionärerna i motiveringen åtskilliga förslag, nämligen att en förening icke skulle få träda i verksamhet, förrän viss del av insatskapitalet blivit inbetald, att medlemmarna enligt lag icke skulle få utträda förrän viss tid förflutit, att föreningen skulle vara skyldig att träda i likvidation, när viss del av insatskapitalet gått förlorat, och slutligen att föreningarna skulle underkastas viss uppgiftsplikt. Nu vill jag gärna giva motionärerna rätt däri, att på sista tiden framträtt vissa missförhållanden, särskilt bland de kooperativa jordbruksföreningarna. Det kan vara onödigt att nu närmare ingå på dessa sorgliga missförhållanden. Det må vara nog att framhålla, att orsaken till desamma torde vara att söka ej blott i den av motionärerna överklagade bristen på lämplig organisation i vissa fall, utan säkerligen också i kristiden och dess osunda spekulationslust.

Den fråga det här gäller att besvara är emellertid den, om dessa missförhållanden lämpligen kunna avhjälpas genom lagstiftning. Lagutskottet har besvarat den frågan med nej, och jag tror, att utskottet haft goda skäl för det svaret. Jag skall försöka att så kort som möjligt sammanfatta motiveringen för utskottets nekande svar på frågan.

Lagen om ekonomiska föreningar är avsedd att gälla för

sinsemellan mycket olika företag. Den avser att reglera dessa kooperativa jordbruksföreningar och andra ekonomiska föreningar, byggnadsföreningar och konsumentföreningar. Men den avser också att reglera rent ideella föreningar, religiösa föreningar, nykterhetsföreningar, konstnärliga föreningar och sällskapliga föreningar, för såvitt dessa ideella föreningar driva en verksamhet, med vilken är förenad skyldighet att föra böcker. Och detta kan ofta vara fallet: religiösa föreningar kunna driva bokförlagsverksamhet o. s. v. Lagen avser att reglera såväl föreningar med flera tusental medlemmar som föreningar med endast 5, 6 à 7 medlemmar. Den avser att reglera föreningar, vilkas verksamhet och karaktär ganska mycket närmar sig aktiebolagets. Men den reglerar också föreningar, vilka uteslutande hava att lita till sina medlemmars personliga krafter. Detta förhållande — att lagen är avsedd för sinsemellan så synnerligen skiftande sammanslutningar — gör, att man får vara mycket försiktig, när man lagstiftar på detta område. Det var man också, när lagen kom till. Man hade klart för sig, att lagen var avsedd för olika slag av sammanslutningar, och det sades därför redan tidigt uttryckligen ifrån, att lagen endast skulle avse att utgöra en ram, inom vilken det skulle stå föreningarna fritt att efter sina olika ändamål och behov gestalta sin organisation såsom det för varje slag av föreningar befanns ändamålsenligt. Lagens huvudsakliga syfte var ingalunda att ge en lämplig organisationsform åt olika slag av föreningar, utan det var att bereda dessa föreningar möjlighet att bli lagligen erkända såsom bärare av rättigheter och skyldigheter samt att bestämma medlemmarnas rättigheter och skyldigheter gentemot föreningarna. Just därför att lagen på det sättet omfattar så olikartade företeelser, kan det hända, att man, om man ger sig in på att alltför detaljerat lagstifta rörande organisationen, kan gagna den ena men skada den andra föreningen. Denna försiktighet ifråga om lagstiftning på detta område ha motionärerna icke iakttagit. Om man skulle bifalla deras förslag, så är det möjligt, att detta skulle kunna gagna de större kooperativa jordbruksföreningarna. Men det skulle alldeles icke gagna åtskilliga andra slags föreningar. Ja, man kan t. o. m. med säkerhet förutsätta, att det skulle skada åtskilliga andra föreningar. Det skulle med största säkerhet avskräcka många personer från att inträda i den ena eller andra, i och för sig samhällsnyttiga föreningen, om lagen uttryckligen föreskrev, att dessa små föreningar icke finge träda i verksamhet, förrän viss del av insatskapitalet inbetalts, eller om man skulle inskränka föreningsmedlemmarnas fria rätt att utträda.

För övrigt är det nog så, att man inte *behöver* ändra lagen för att tillgodose det syftemål, som motionärerna ivra för. Den föregående ärade talaren vidrörde den saken, då han nyss hade ordet. Han sade, att utskottet rekommenderade att bilda aktiebolag. Ja, när en dylik produktionsförening till karaktär, omfattning och kapital närmar sig aktiebolagstypen, är det utan tvivel lämpligt att bilda ett aktiebolag för ändamålet. Men detta har den olägenheten, säger herr Olsson i Kullenbergstorp, att aktierna kunna så lätt överflyttas.

*Ang. ändring
i lagen om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)*

Ang. ändring
i lagen om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

Som bekant kan man emellertid råda bot på detta genom att i bolagsordningen föreskriva, dels att aktierna skola ställas till viss man och dels att aktierna icke få överlåtas utan att först hembjudas styrelsen. Men för övrigt har utskottet också för tillgodo-seende av motionärernas syfte pekat på ett annat medel. Och det är mycket enklare. Det är, att man i den kooperativa föreningens stadgar intar de bestämmelser, som motionärerna vilja ha in i lagen. Tar man in dylika bestämmelser i föreningens stadgar, så har man sört för, att just den förening, varom fråga är, får den organisation, som passar för den. Men man har icke gjort sig skyldig till det felet att genom bestämmelsernas lagfästade göra, dem gällande även för andra föreningar, för vilka de icke passa.

Jag är således, herr förste vice talman, av den mening, att de lagändringar motionärerna föreslagit icke äro behöfliga för att hjälpa de föreningar som motionärerna, när de skrevo sin motion, *tänkt* på, men å andra sidan utan tvivel skulle lända till skada för de föreningar, som motionärerna *icke tänkt* på. Jag yrkar därför avslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr **Johansson** i Brånalt: Herr talman, ärade kammarkamrater! Då jag har instämt i den reservation, som avgivits av professor Westman, så skall jag be att få klargöra anledningen till detta mitt ställningstagande.

Här ha redan av den förste talaren i detta ämne berörts en del synpunkter, som för motionärerna och även för mig varit avgörande, då vi tagit ställning till frågan. En av dessa synpunkter, som jag för min del anser vara mycket betydelsefull, berördes dock endast i ringa mån. Jag syftar på rätten för medlemmarna att utträda ur föreningen. Enligt nu gällande lag får ju icke uppsägningstiden utsträckas till mer än två år utan särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t. Det är detta förhållande, som gjort, att många föreningar äventyra sin existens. Utskottets ärade ordförande har nu ansett sig med nej kunna besvara den av honom själv uppställda frågan, om en lagändring i motionens syfte skulle avhjälpa de brister och missförhållanden, som nu äro rådande i fråga om de ekonomiska förenin-garna. Jag kan ge honom rätt i, att de icke skulle helt och hållet avhjälpas. Men utan tvivel skulle en sådan lagändring komma att medföra gagn för de föreningar, som hädanefter komma att bildas, ty med den okunnighet, som råder på detta område, särskilt bland den jordbrukande befolkningen, är jag övertygad, att om det skall fortsätta som hittills, så kommer det att bli ett bakslag för den ekonomiska föreningsrörelsen bland jordbrukarna. Jag nämnde tiden för utträde ur förening. Denna anser jag böra förlängas. Jag har mycket intresse för den kooperativa verksamheten — när denna inte går så långt, så att t. ex. stora kvarntristar och andra dylika sam-manslutningar få lägga sin tunga hand över såväl vår produktion som konsumtion. Och på grund av mitt livliga intresse för frågan har jag också satt mig åtskilligt in i den. Jag skall be att såsom ett exempel få nämna något om hur förhållandena gestalta sig hem-

ma i den by, där jag bor, och i grannbyn. Emellan dessa byar flyter en liten å. Där finns det en kvarn och en såg. Under den svåra tiden, då det var ont om lysolja, bildade vi en elektricitetsförening. Vi voro 22 småbönder, som då ingingo i denna förening med ett visst antal lampor för var och en och följaktligen även andelar därefter och ansvaret fördelat efter lampantalet. Då voro vi fullt eniga, och det ha vi varit till dess lysolja priserna nu börjat bli billiga. Till följd av att vi grundade denna elektricitetsförening under kristiden blev anläggningen mycket dyr, och dessutom behöva nu vissa förbättringar vidtagas för att anläggningen skall kunna fylla sin uppgift för framtiden. På grund av både det ena och det andra har jag nu under riksdagstiden fått mottaga uppsägningar från 7 å 8 av föreningens 22 medlemmar. De begära sitt utträde, och som två år förflutit, sedan föreningen bildades, äro de fullt berättigade därtill. Men vad blir följden av detta? Jo, vi måste sannolikt låta föreningen gå i likvidation, trots att andelarna äro kontant inbetalta. Vi ha med ägaren av den nämnda kvarnen slutit ett kontrakt, att han skall leverera kraft till visst pris under vissa år. Han håller på, att detta kontrakt fortfarande skall gälla, och så stå vi där vackert. Vi ha att välja emellan att betala mycket förhöjda kostnader för den elektriska kraften eller att låta föreningen likvidera, vilket skulle vara till stor skada. Om vi nu hade haft längre tid för utträde ur föreningen, så hade vi inte behövt äventyra detta. Nu säger utskottets ordförande, och inom utskottet gjordes också den meningen gällande, att en ändring i motionens syfte skulle avskräcka många från att gå in i dessa föreningar. Men min övertygelse är, att om inte en ändring till det bättre sker, så att det blir tydligt och klart för medlemmarna, att de inte behöva utsätta sig för sådana risker som de nu nämnda och liknande, så kommer den kooperativa ekonomiska föreningsrörelsen bland lantbrukarna ovillkorligen att gå tillbaka. Jag nämnde om föreningen hemma, men jag känner ock tjuotals liknande små elektricitetsföreningar, som till följd av likartade förhållanden kommit i stora svårigheter, och där just bristerna i den nu gällande lagen varit anledningen därtill. Jag anser det vara lagstiftarnas plikt att när man erkänner, att här verkligen finnas luckor i lagen, också avhjälpa dessa. Och att sådana luckor i lagen finnas, det erkänner också utskottet. Det heter nämligen i utskottets utlåtande, att det, även fränsett de av särskilda förhållanden eller det allmänna ekonomiska läget framkallade företeelserna, måste medgivas. »att, såsom motionärerna framhållit, på ifrågasatt område allt icke är väl beställt. Emellertid torde det», fortsätter utskottet, »kunna ifrågasättas, huruvida de förefintliga missförhållandena kunna på lagstiftningens väg undanröjas». Ja, jag har varit inne på det ämnet förut. Jag medger, att de icke kunna helt undanröjas i fråga om de föreningar, som redan äro bildade och hava stadgar antagna. Men det kan dock hindra ett ytterligare fortgående på denna för den ekonomiska föreningsrörelsen farliga väg. Även kooperativa förbundet, som av många tycks anses vara ett mycket klokt och förståndigt skött företag — vilket även jag för

Ang. ändring i lagen om ekonomiska föreningar.

(Forts.)

Ang. ändring
i lagen om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

min del vill erkänna — har i en med anledning av denna motion ut-sänd skrift erkänt, att det är mycket, som brister i föreningslagen. Jag skall be att få citera ett uttalande ur denna skrift — tiden till-låter inte att jag går närmare in därpå. Det heter där på följande sätt: »Om vi sålunda vid dessa anmärkningar till den föreliggande riksdagsmotionen stannat vid en rent negativ hållning, så får detta ej tolkas som om vi ansåge den nuvarande föreningslagen fulländad och felfri. Tvärtom äro vi fullt på det klara med, att lagen behöver revideras och på åtskilliga punkter bringas i nivå med nu rådande förhållanden.» Ja, detta är ju ett faktum, som var och en, som är hemma på kooperationens område, måste inse. Och därför borde ock-så lagstiftarna vara med på en ändring till det bättre, om man vill bereda en framkomlig och bestående väg för den kooperativa rörelsen, som enligt mitt förmenande har en mycket stor uppgift att fylla i vårt land. Vi böra söka bereda en sådan väg för dess existens, om vi verkligen på ett rätt sätt uppskatta denna föreningsverksamhets betydelse.

Nu skall jag inte uppehålla tiden längre, utan ber, herr talman, att få förena mig i det av herr Olsson i Kullenbergstorp gjorda yr-kandet om avslag å utskottets hemställan och bifall till den av herr Westman avgivna reservationen, i vilken jag och herr Rogberg in-stämt.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet, om inte herr Olsson i Kullenbergstorp i slutet av sitt anförande yttrat sig såsom han gjorde. I allmänhet brukar man vilja hålla kooperationen på neutral mark. Men det tycks inte herr Olsson i Kullenbergstorp vilja vara med om. Han har väl också haft så mycket att göra, att han inte hunnit så noga läsa utskottets utlåtande. Ty hade han gjort det, så skulle han ha funnit, att det icke finns något skäl för den gliring han gav socialdemokraterna för att de inte längre skulle vara intresserade för kooperationen. Jag måste säga, att jag beklagar — om det nu kan vara riktigt som herr Olsson i Kullenbergstorp sade — att han skulle vara den äldste kooperatören i kammaren och ändå talar som han gör. Då förvånar det mig verkligen, att vi i vårt land kunnat lå en så kraftig kooperativ rörelse, som vi ha. Men det är väl beroende på, att herr Olsson i Kullenbergstorp i varje fall haft mycket litet att säga till om inom denna rörelse och inte brytt sig om att stå i täten så länge. Nu sökte herr Olsson i Kullenbergstorp påvisa, att den nuvarande föreningslagen var bristfällig och lade hinder i vägen för fortsatt framgång för den kooperativa rörelsen. För min del kunde jag inte finna — och jag tror inte, att någon annan i kammaren heller kunde det — att herr Olsson i Kullenbergstorp i något fall kunde påvisa något fel med den nuvarande lagen. Han kunde visserligen tala om, att en del kooperativa företag inte gått bra utan ramlat. Ja visst, men det är inte bara kooperativa före-tag utan även andra, som det gått så för. Herr Olsson säger, att det har funnits föreningar, som lyckats, men också sådana som miss-

lyckats. Ja, visst har det så. Men de föreningar, som lyckats, de ha ju lyckats under den nuvarande föreningslagen. Och att somliga misslyckats, beror säkerligen inte på att lagen skulle vara bristfälligt utan på helt andra omständigheter.

*Ang. ändring
i lagen om
ekonomiska
föreningar.*

(Forts.)

Nu tror jag för min del, att vi nog i en framtid — när kan jag inte säga — få gå till en undersökning, om lagen fortfarande räcker till, när den kooperativa rörelsen nått den utveckling, den nu har nått. Vi ha särskilt dessa ekonomiska föreningar med begränsad personlig ansvarighet. Det förefaller mig, som om det skulle behövas ett något annat grepp på dem för att åstadkomma erforderlig stadga, än vad den nuvarande lagen erbjuder. Men för närvarande tror jag dock icke, att tiden är inne för riksdagen att ge sig in på en sådan lagstiftning. Och när det skall ske, bör man också ha ett helt annat förslag att utgå ifrån än den nu föreliggande motionen. Om herrarna se efter, så skola ni finna, att den av motionärerna, som också skrivit reservationen, i sin reservation icke kunnat taga upp vad han i motionen gjort framställning om. Tydligen har han under utskottsbehandlingen av frågan kommit till den uppfattningen, att motionen var felaktig. När jag ser denna motion och denna reservation, så måste jag verkligen fråga mig, om de, som framfört denna sak, i själva verket äro så inne i det ekonomiska föreningslivets lagar och bestämmelser, som de vilja göra gällande, att de äro.

Nu har herr Johansson i Brånalt talat om sin elektriska kraftförening där nere i Brånalt. Jag fick inte klart för mig, om det där var fråga om en förening med eller utan personlig ansvarighet. Men det kan ju vara särskilda förhållanden, som gjort, att en del medlemmar inte vilja vara med längre. Detta är ju beklagligt, men det är kanske mest beklagligt för dem själva. Och bliva de upplysta härom, så kanske de inte springa ifrån så lätt, ty det går väl ändå inte att komma ifrån föreningen så där alldeles utan vidare. Vid det tillfälle, då vi hade denna motion före till behandling i lagutskottet, läste jag i en Hallandstidning en notis just från Knäred, den socken, där Brånalt ligger. Och av den notisen fick jag den bestämda uppfattningen, att man där nere mycket väl kunde sköta en ekonomisk förening, låt vara att det var fråga om förening för konsumentkooperation.

Det var för övrigt ett ord att lägga märke till i herr Johanssons i Brånalt anförande. Det kan hända, att herr Johansson inte menade så som orden föllo. Han sade emellertid, att det går inte att genom en lagändring förhindra de svårigheter, som de redan nu existerande föreningarna ha att kämpa med, men, sade han, vi kunna hindra nya föreningar att uppkomma. Ja, det är möjligt. Men, herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Johansson i Brånalt, det vilja ni väl ändå inte vara med om. Ni vilja väl inte vara med om en sådan lagstiftning, som lägger hinder i vägen för den kooperativa rörelsen. Om och när vi skola gå in för en förändrad lagstiftning på detta område, så måste vi ovillkorligen även i fortsätt-

Ang. ändring
i lagen om
ekonomiska
föreningar.
(Forts.)

ningen liksom hittills se till, att denna lagstiftning icke göres sådan, att den försvårar kooperationens framgång och utveckling i landet. Det är detta, som jag särskilt är rädd för, när man kräver ändringar på detta område. Jag är framför allt rädd för, att man skall hindra uppkomsten av nya föreningar. Jag tror, att den nuvarande föreningslagen är sådan, att den icke försvårar denna föreningsverksamhet, utan om de, som gå in i dessa föreningar, verkligen förstå att begagna sig av lagen och ta reda på, vilka rättigheter och skyldigheter den ger dem, så ha de möjlighet att utan någon ändring i densamma arbeta ännu ett stycke framåt på kooperationens område.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr förste vice talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Olofsson* i Digernäs *m. fl.*, nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 160, med förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser;

herr *Bengtsson* i Norup *m. fl.*, nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 131, med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m.;

herr *Eurén m. fl.*, nr 281, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 131;

herr *Lithander*, nr 282, i anledning av samma proposition;

herrar *Bärg* i Katrineholm och *Andersson* i Katrineholm, nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 130, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.; och

herr *Karlsson* i Vadstena *m. fl.*, nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 144, angående statens verksamhet för egna-hemsbildning.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 12.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet nr 8 A, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar; och

från bankoutskottet nr 69, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och in-dragningstaterna.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 21, i anledning av väckt motion med förslag till viss bestämmelse om skatt för testamentslott eller gåva; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om åstadkommande av ökad kontroll över sjuk-kassor; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande bestämmelser om mått och vikt.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Wiklund</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 9 april,
» <i>Engberg</i>	» 9 » » » » 7 »
» <i>Eklund</i>	» 2 » » » » 8 » och
» <i>Bärg</i> i Katrineholm	» den 9 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.